

Ι. ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ - ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Ειδικό θέμα: Εκβίαση*

ΑΠ 233/2008 ΣΤ' Τμ.

Πρόεδρος Γ. Σαραντινός, Αντιπρόεδρος

Μέλη Β. Λυκούδης, Α. Τσόλιας, Ι. Παπουτσής,

Ν. Ζαΐρης (Εισηγητής)

Εισαγγελέας Α. Κανελλόπουλος, Αντεισαγγελέας

Δικηγόροι Χρ. Παπαδόπουλος, Ν. Κανελλόπουλος

Διατάξεις: άρθρα 385 [παρ. 1 στοιχ. γ'] ΠΚ, 505 [παρ. 2], 510 [παρ. 1
στοιχ. Δ', Ε'] ΚΠΔ

Εκβίαση πλημμεληματική, Έλλειψη αιτιολογίας και νόμιμης
βάσης, Απόφαση αθωωτική

Σκοπός παράνομου περιουσιακού οφέλους υπάρχει, όταν ο υπαίτιος γνωρίζει ότι το περιουσιακό όφελος που επιδιώκει δεν αποτελεί αντικείμενο νόμιμης απαίτησης, δηλαδή δεν στηρίζεται σε κάποια νόμιμη αξίωση αυτού κατά του παθόντος ή όταν η πράξη ή παράλειψη αυτού που εξαναγκάζεται δεν αποτελεί έκφραση του παρεχομένου, από τα άρθρα 2 παρ. 1 και 5 παρ. 1 του Συντ. και 361 ΑΚ, στο πρόσωπο δικαιώματος της βούλησής του και της ελευθερίας στις συναλλαγές. Η απειλούμενη σε βάρος του εξαναγκαζόμενου ενέργεια δεν απαιτείται να είναι παράνομη, εφόσον εκβίαση συνιστά, όχι αυτή καθ' εαυτή η άσκηση εξουσίας ή δικαιώματος, αλλά η απειλή άσκησής τους προς επίτευξη του σκοπού που αναφέρεται στο άρθρο 385 ΠΚ, δηλαδή την κάμψη της θέλησης του εξαναγκαζόμενου, ώστε δι' αυτής να αχθεί ή ο ίδιος ή άλλος σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή. Αναιρείται λόγω ελλείψεως αιτιολογίας αλλά και λόγω ελλείψεως νομίμου βάσεως η προσβαλλόμενη αθωωτική απόφαση για εκβίαση εκ μέρους της κατηγορουμένης, η οποία, αφού αρχικώς απέρριψε την πρόταση του εγκαλούντος χειρουργού της να την υποβάλει εκ νέου σε διορθωτική επέμβαση για την αντιμετώπιση προβλήματος που της εμφανίσθηκε (περιστροφή του εμφυτεύματος - δυσμορφία στον αριστερό μαστό) μετά τη διενέργεια από αυτόν πλαστικής εγχειρήσεως προσθετικής στήθους και, εν συνεχεία, αφού θεώρησε ότι τα 2.000.000 δρχ. που προσφέρθηκε ο εγκάλων να της καταβάλει (το ποσό αυτό αντιστοιχούσε στα έξοδα της αρχικής εγχειρήσεως) για να λήξει το ζήτημα ήσαν λίγα και δεν επαρκούσαν για τη νέα επέμβαση - η κατηγορουμένη είχε την πρόθεση να την πραγματοποιήσει στο Λονδίνο, αφού είχε χάσει την εμπιστοσύνη της προς τον εγκαλούντα-, ζήτησε από αυτόν το ποσό των 5.000.000 δρχ. για την κάλυψή της, εκείνος όμως αρνήθηκε, οπότε η κατηγορουμένη αποχώρησε εξοργισμένη λέγοντάς του ότι "θα τον βγάλει στα κανάλια"· όταν δε στη συνέχεια ο εγκάλων κάλεσε την

κατηγορουμένη να περάσει από το ιατρείο του, για να της καταβάλει δήθεν το ποσό των 5.000.000 δρχ., εκείνη προσήλθε την επόμενη ημέρα στο ιατρείο του και έλαβε τα χρήματα, δίνοντας στον εγκαλούντα βεβαίωση είσπραξης, οπότε συνελήφθη από τους παριστάμενους αστυνομικούς. Η αιτιολογία της αθωωτικής αποφάσεως δεν είναι πλήρης, γιατί δεν εκθέτει τα ουσιώδη περιστατικά που αποδείχθηκαν, ώστε να καταδειχθεί ότι δεν στοιχειοθετείται η υπόσταση του εγκλήματος της πλημμεληματικής εκβιάσεως, για την οποία κηρύχθηκε αθώα κατά πλειοψηφία η κατηγορουμένη. Ειδικότερα, δεν αιτιολογείται το ότι η κατηγορουμένη είχε οποιαδήποτε νόμιμη αξίωση αποζημιώσεως και από οποιαδήποτε αιτία προερχόμενη κατά του πολιτικώς ενάγοντος και μάλιστα από τη διενεργηθείσα επ' αυτής, από μέρους του τελευταίου χειρουργική επέμβαση, άλλως δεν αιτιολογείται η έλλειψη του υποκειμενικού στοιχείου του δόλου της και συγκεκριμένα ότι η κατηγορούμενη δεν είχε σκοπό να προσπορίσει στον εαυτό της παράνομο περιουσιακό όφελος με την ενέργειά της να εισπράξει το ποσό των 5.000.000 δραχμών, το οποίο ούτε η ίδια αμφισβήτησε ότι εισέπραξε. Πέραν τούτων, στο σκεπτικό της αποφάσεως περιέχονται αλληλοσυγκρουόμενες εκδοχές.

[...]

Από τη διάταξη του άρθρου 505 παρ. 2 του ΚΠΔ, προκύπτει ότι ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου, μπορεί μέσα στην προθεσμία που ορίζεται από το άρθρο 479 παρ. 2 του ίδιου Κώδικα, να ζητήσει την αναίρεση οποιασδήποτε καταδικαστικής ή αθωωτικής αποφάσεως οποιουδήποτε ποινικού δικαστηρίου και για όλους τους λόγους που αναφέρονται στη διάταξη του άρθρου 510 παρ. 1 του ίδιου Κώδικα, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και εκείνοι της ελλείψεως της, από τα άρθρα 93 παρ. 3 του Συντ. και 139 του ΚΠΔ, απαιτούμενης ειδικής και εμπεριστατωμένης αιτιολογίας και της εσφαλμένης εφαρμογής ή ερμηνείας ουσιαστικής ποινικής διατάξεως. Ειδικά, προκειμένου για αθωωτική απόφαση, έλλειψη τέτοιας αιτιολογίας, που ιδρύει, τον από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Δ' του ΚΠΔ λόγο αναίρεσεως υπάρχει, όταν δεν εκτίθενται σ' αυτήν με σαφήνεια και πληρότητα τα πραγματικά περιστατικά που αποδείχθηκαν από την ακροματική διαδικασία και θεμελιώνουν την ανυπαρξία των αντικειμενικών ή υποκειμενικών στοιχείων του εγκλήματος, οι αποδείξεις από τις οποίες προέκυψαν τα περιστατικά αυτά και οι νομικοί συλλογισμοί, με τους οποίους το δικαστήριο της ουσίας κατέληξε στην αθωωτική για τον κατηγορούμενο κρίση. Τέλος, εσφαλμένη εφαρμογή ουσιαστικής ποινικής διατάξεως, η

* Βλ. τις παρατηρήσεις του Κ. Βαθιάτη κατωτέρω, σελ. 1001, που αφορούν και στις τρεις εδώ δημοσιευόμενες αποφάσεις (ΑΠ 233/2008, 1720/2007 και 1683/2007), καθώς και τη μελέτη του «Απειλή νόμιμης συμπεριφοράς για την επίτευξη άσχετου σκοπού», στο παρόν τεύχος, σελ. 1069 κε.

οποία ιδρύει τον από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Ε' του ΚΠΔ λόγος αναιρέσεως, υπάρχει όταν το δικαστήριο της ουσίας τα πραγματικά περιστατικά που δέχθηκε ότι προέκυψαν, υπάγει σε διάταξη που δεν αρμόζει στη συγκεκριμένη περίπτωση, παραβιάζοντας έτσι ευθέως το νόμο και όταν η διάταξη αυτή παραβιάστηκε εκ πηλαγίου, για το λόγο ότι στο πόρισμα της απόφασης, που περιλαμβάνεται σε συνδυασμό του αιτιολογικού με το διατακτικό και ανάγεται στα στοιχεία και την ταυτότητα του εγκλήματος, είτε κατά την έκθεση των περιστατικών αυτών στην ίδια την αιτιολογία, είτε μεταξύ αυτής και του διατακτικού, υπάρχουν ασάφειες, αντιφάσεις ή λογικά κενά, με αποτέλεσμα να καθίσταται ανέφικτος από τον Άρειο Πάγο ο έλεγχος της ορθής ή μη εφαρμογής της ουσιαστικής ποινικής διάταξης που εφαρμόστηκε, οπότε η απόφαση στερείται νόμιμης βίας.

Κατά το άρθρο 385 παρ. 1 στοιχ. γ' του ΠΚ, όποιος με σκοπό να αποκομίσει ο ίδιος ή άλλος παράνομο περιουσιακό όφελος, εξαναγκάζει κάποιον με βία ή απειλή σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή από την οποία επέρχεται ζημία στην περιουσία του εξαναγκαζόμενου ή άλλου, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών. Από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος της εκβίασης σε βαθμό πλημμελήματος απαιτούνται: α) ο εξαναγκασμός κάποιου σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή, από την οποία επέρχεται ζημία αυτού που εξαναγκάζεται ή κάποιου άλλου, β) ο εξαναγκασμός να γίνεται με βία ή απειλή ικανή να αποκλείσει το αυτοπροαίρετο της απόφασης του εξαναγκαζόμενου και γ) σκοπός του δράστη να αποκομίσει ο ίδιος ή κάποιος άλλος παράνομο περιουσιακό όφελος. Τέτοιος σκοπός υπάρχει όταν ο υπαίτιος γνωρίζει ότι το περιουσιακό όφελος που επιδιώκει δεν αποτελεί αντικείμενο νόμιμης απαίτησης, δηλαδή δεν στηρίζεται σε κάποια νόμιμη αξίωση αυτού κατά του παθόντος ή όταν η πράξη ή παράλειψη αυτού που εξαναγκάζεται δεν αποτελεί έκφραση του παρεχομένου, από τα άρθρα 2 παρ. 1 και 5 παρ. 1 του Συντ. και 361 ΑΚ στο πρόσωπο, δικαίωματος της βούλησής του και της ελευθερίας στις συναλλαγές. Ο εξαναγκασμός, ως στοιχείο του εγκλήματος της εκβίασης, έγκειται στην άσκηση βίας ή απειλής διά της οποίας περιάγεται ο άλλος σε τρόμο και ανησυχία, στρέφεται δε η βία ή η απειλή κατά της ελευθερίας της περιουσιακής διάθεσης, με σκοπό να καμφθεί η θέληση του εξαναγκαζόμενου και να οδηγηθεί, είτε ο ίδιος είτε άλλος, σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή, ενώ η απειλούμενη σε βάρος του εξαναγκαζόμενου ενέργεια δεν απαιτείται να είναι παράνομη, εφόσον εκβίαση συνιστά όχι αυτή καθ' εαυτή η άσκηση εξουσίας ή δικαιώματος, αλλά η απειλή άσκησής τους προς επίτευξη του σκοπού που αναφέρεται στο άρθρο 385 ΠΚ, δηλαδή την κάμψη της θέλησής του εξαναγκαζόμενου, ώστε δι' αυτής να αχθεί ή ο ίδιος ή άλλος σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή. Η απειλή μπορεί να είναι ρητή και άμεση, να έχει διατυπωθεί προφορικά ή εγγράφως ή και εμμέσως, να έχει μεταβιβαστεί και με άλλον ή ακόμη και να είναι σιωπηρή, όταν συνάγεται από τον τρόπο εκδήλωσης και συμπεριφοράς του δράστη, είναι δε αδιάφορο αν αυτός που διατύπωσε την απειλή ήταν αποφασισμένος να την πραγματοποιήσει ή αν ήταν πραγματοποιήσιμη ή όχι, αρκεί ότι διά της απειλής εξαναγκάστηκε σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή εκείνος κατά του οποίου στράφηκε στη συγκεκρι-

μένη περίπτωση απειλή, ενώ η πράξη, παράλειψη ή ανοχή μπορεί να απορρέει είτε από τον ίδιο τον εξαναγκαζόμενο είτε από άλλον, στη βούληση του οποίου ο εξαναγκαζόμενος, υπό το κράτος της απειλής, επενέργησε.

Στην προκείμενη περίπτωση, όπως προκύπτει από το συνδυασμό του αιτιολογικού με το διατακτικό της προσβαλλόμενης απόφασης, τα οποία παραδεκτώς αλληλοσυμπληρώνονται, το Τριμελές Εφετείο Αθηνών, που την εξέδωσε, μετά από εκτίμηση και αξιολόγηση των κατ' είδος αναφερόμενων σ' αυτήν αποδεικτικών μέσων, κατά την επικρατήσασα στο Δικαστήριο γνώμη, δέχθηκε, κατά την αναιρετική ανέλεγκτη περί τα πράγματα κρίση του, σε σχέση με την αποδιδόμενη στην κατηγορούμενη αξιόποινη πράξη της εκβίασης, τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά:

Η κατηγορούμενη την 27.6.2001 υποβλήθηκε σε πλαστική εγχείρηση προσθετικής στήθους, την οποία πραγματοποίησε ο εγκαλίων Ψ1, πλαστικός χειρουργός. Μετά τρίμηνο από την επέμβαση, εξετάστηκε όπως έπρεπε από τον εγκαλούμενο και δεν εντοπίστηκε κάποιο πρόβλημα. Μετά από έξι μήνες, ήτοι τον Δεκέμβριο του 2001, η κατηγορούμενη τον επισκέφθηκε πάλι, παραπονούμενη για θαλακτικό άλγος. Με υπόδειξη του εγκαλούμενου υποβλήθηκε σε αξονική τομογραφία και, όπως ο ίδιος ο εγκαλίων αναφέρει στην από 12.3.2002 προανακριτική κατάθεσή του, περικοπή της οποίας αναγνώσθηκε στο ακροατήριο (βλ. πρακτ. συνεδριάσεως, σελ. 11), διαπιστώθηκε "ελαφρά αλλοαγή (περιστροφή) του αριστερού εμφυτεύματος" (εργαστηριακό εύρημα). Κατόπιν αυτού, ο εγκαλίων της συνέστησε να υποβληθεί εκ νέου σε χειρουργική επέμβαση διορθωτική, την οποία όμως η ίδια δίσταζε να αποφασίσει μη επιθυμώντας να υποβληθεί πάλι σε χειρουργείο και μάλιστα από τον ίδιο γιατρό στον οποίο δεν είχε πλέον εμπιστοσύνη. Το θέμα παρέμεινε εκκρεμές και το Μάρτιο του ίδιου έτους, και ενώ η κατηγορούμενη ήταν έγκυος, επισκέφθηκε τον εγκαλούμενο στο ιατρείο του, στο ..., προς διευθέτηση του προβλήματος ενόψει της εγκυμοσύνης της. Εκεί, αφού αρνήθηκε και πάλι να υποβληθεί σε χειρουργική διορθωτική επέμβαση από τον εγκαλούμενο, διαμαρτυρήθηκε έντονα και, όπως προκύπτει από τις καταθέσεις του εγκαλούμενου και του μάρτυρα ..., ο πρώτος είχε την πρόθεση να της καταβάλει το ποσό που κόστισε η επέμβαση, περίπου 2.000.000 δρχ., για να λήξει το ζήτημα. Η κατηγορούμενη όμως θεώρησε ότι τα χρήματα ήταν λίγα και δεν επαρκούσαν για τη νέα επέμβαση, την οποία είχε την πρόθεση να πραγματοποιήσει στο Λονδίνο και ζήτησε από τον εγκαλούμενο 5.000.000 δρχ. για την κάλυψή της. Ο εγκαλίων δεν συμφώνησε να δώσει τα χρήματα αυτά και η κατηγορούμενη αποχώρησε εξοργισμένη λέγοντας ότι «θα τον βγάλει στα κανάλια». Στη συνέχεια ο εγκαλίων κάλεσε την κατηγορούμενη, μέσω της γραμματέως του, να περάσει την επόμενη από το ιατρείο του για να της καταβάλει δήθεν το ποσό των 5.000.000 δραχμών. Πράγματι η κατηγορούμενη προσήλθε την επόμενη ημέρα στο ιατρείο του, έλαβε το πιο πάνω χρηματικό ποσό και έδωσε στον εγκαλούμενο την από ... «Βεβαίωση είσπραξης - καταβολής αποζημίωσης» και κατόπιν συνελήφθη από τους παριστάμενους αστυνομικούς.

Υπό τα περιστατικά αυτά, κατά την κρίση των πλειοψηφούντων μελών του δικαστηρίου, ήτοι των Εφετών Π.Κ. και Ε.Κ. η κατηγορούμενη δεν τέλεσε την πράξη της εκβίασης, εφόσον με την ενέργειά της αυτή δεν είχε σκοπό να προσπορίσει στον εαυτό της παράνομο περιουσιακό όφελος εις βάρος της περιουσίας του εγκαλούμενου, όπως κατηγορείται. Και τούτο, διότι, μετά τα προαναφερόμενα "ευρήματα", κατά την αξονική τομογραφία, αλλά και λόγω της δυσμορφίας που και εξωτερικά παρουσίαζε ο αριστερός μαστός, καθώς και της πρότασης του εγκαλούμενου να υποβληθεί εκ νέου σε χειρουργική "διορθωτική" επέμβαση, πίστευε ότι το στήθος της έπρεπε οπωσδήποτε να αποκατασταθεί και ζήτησε το ως άνω χρηματικό ποσό για τη νέα επέμβαση. Ας σημειωθεί ότι, όπως προαναφέρθηκε, έδω-

σε στον εγκαλούντα, μετά την είσπραξη αυτών, την ως άνω απόδειξη, πράξη στην οποία ασφαλίως δεν θα προέβαινε, εάν ενεργούσε ως εκβιαστής, γνωρίζοντας δηλαδή ότι η απαίτησή της ήταν παντελώς αβάσιμη. Ενόψει αυτών, η κατηγορούμενη πρέπει να κηρυχθεί αθώα της εκβίασης.

Η αιτιολογία όμως αυτή που παραθέτει το Δικαστήριο, βάσει της οποίας εξέδωσε κατά πλειοψηφία την αθωωτική για την κατηγορούμενη απόφασή του, ούτε πλήρης είναι, ούτε σαφής και χωρίς αντιφάσεις. Δεν είναι πλήρης, γιατί δεν εκθέτει τις ουσιώδη περιστατικά που αποδείχθηκαν, για να καταδειχθεί ότι δεν στοιχειοθετείται η υπόσταση του εγκλήματος της πλημμεληματικής εκβίασης, για την οποία κηρύχθηκε αθώα κατά πλειοψηφία η κατηγορούμενη. Ειδικότερα, δεν αιτιολογείται ότι η κατηγορούμενη είχε οποιαδήποτε νόμιμη αξίωση αποζημιώσεως και από οποιαδήποτε αιτία προερχόμενη κατά του πολιτικώς ενάγοντος και μάλιστα από τη διενεργηθείσα επ' αυτής, από μέρους του τελευταίου, χειρουργική επέμβαση. Επίσης, από την παρατιθέμενη ελλιπή αιτιολογία, προκύπτει ασάφεια και αντίφαση στις παραδοχές της προσβαλλόμενης αποφάσεως, καθόσον αυτή περιέχει αλληλοσυγκρουόμενες εκδοχές. Πρώτο, γιατί, ενώ δέχεται ότι το ποσόν των 13.000 ευρώ, που αυτή έλαβε από τον πολιτικώς ενάγοντα, της παραδόθηκε κατά την ελεύθερη βούλησή του, προκειμένου αυτή να υποβληθεί σε νέα χειρουργική επέμβαση στην αλληλοδαπή, ταυτόχρονα δέχεται ευθέως ότι η κατηγορούμενη, η οποία αποχώρησε εξοργισμένη, αξίωσε το ως άνω ποσό, γιατί σε διαφορετική περίπτωση, που δεν της το καταβάλλει, "θα τον βγάλει στα κανάλια". Δεύτερο, δεν αιτιολογείται ειδικώς και εμπεριστατωμένα, η παραδοχή της αποφάσεως γιατί η κατηγορούμενη, επικαλέστηκε ότι "θα τον βγάλει στα κανάλια", ακόμη και στην περίπτωση που ήθελε γίνει δεκτό, ότι αυτή (κατηγορούμενη) είχε οποιαδήποτε και πολύ περισσότερο νόμιμη αξίωση κατά του εγκαλούντος. Τρίτο, δεν αιτιολογείται η πραγματική αιτία και η αναγκαιότητα της καταβολής από μέρος του πολιτικώς ενάγοντος του ποσού των 5.000.000 δραχμών, για την οποία εκδόθηκε η από ... απόδειξη εισπράξεως-καταβολής αποζημιώσεως και τέταρτο, δεν αιτιολογείται η παραδοχή, με βάση ποια πραγματικά περιστατικά, κατέληξε στην κρίση της η πλειοψηφούσα γνώμη, ότι δεν στοιχειοθετείται το αποδιδόμενο σ' αυτή αδίκημα, λόγω ελλείψεως του υποκειμενικού στοιχείου του δόλου και συγκεκριμένα, ότι η κατηγορούμενη δεν είχε σκοπό να προσπορίσει στον εαυτό της παράνομο περιουσιακό όφελος, με την ενέργειά της να εισπράξει το ποσό των 5.000.000 δραχμών, το οποίο ούτε η ίδια αμφισβήτησε ότι εισέπραξε.

Συνεπώς, οι από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Δ' και Ε' του ΚΠΔ προβαλλόμενοι λόγοι αναιρέσεως, με τους οποίους πλήττεται η προσβαλλόμενη απόφαση για: α) έλλειψη της επιβαλλόμενης ειδικής και εμπεριστατωμένης αιτιολογίας και β) εσφαλμένη εφαρμογή, με την έννοια της εκ πηλαγίου παραβιάσεως της ουσιαστικής διατάξεως του άρθρου 385 παρ. 1γ' του ΠΚ (έλλειψη νόμιμης βάσης), είναι βάσιμοι και, ως τέτοιοι, πρέπει να γίνουν δεκτοί και να αναιρεθεί η προσβαλλόμενη απόφαση, να παραπεμφθεί δε η υπόθεση στη συνέχεια για νέα συζήτηση στο ίδιο Δικαστήριο, συγκροτούμενο από άλλους δικαστές, εκτός από εκείνους που είχαν δικάσει προηγουμένως (άρθρο 519 ΚΠΔ). [...]

ΑΠ 1720/2007 Ζ' Τμ.

Πρόεδρος Δ. Κυριτσάκης, Αντιπρόεδρος
Μέλη Γρ. Μάμαλης, Θ. Γκοϊνή, Β. Κουρκάκης,
Ε. Νικολόπουλος (Εισηγητής)

Εισαγγελέας Δ.-Π. Λεκκός

Δικηγόροι Ζ. Φασούπας, Γ. Παπαϊωάννου

Διατάξεις: άρθρα 13 [εδ. στ'], 42 [παρ. 1], 84 [παρ. 2α'], 385 [παρ. 1 στοιχ. β'] ΠΚ, 510 [παρ. 1 στοιχ. Δ', Ε'] ΚΠΔ

Απόπειρα εκβίασης επιχειρήσεων, Κατ' επάγγελμα τέλεση, Ελαφρυντικές περιστάσεις, Αιτιολογία

Σκοπός παράνομου περιουσιακού οφέλους υπάρχει όταν ο δράστης γνωρίζει ότι το όφελος που επιδιώκει δεν αποτελεί έκφραση του παρεχομένου από τα άρθρα 2 παρ. 1 και 5 παρ. 1 του Συντ. και 361 του ΑΚ δικαιώματος της βουλήσεώς του και της ελευθερίας στις συναλλαγές. Η απειλή μπορεί να είναι ρητή και άμεση, να έχει διατυπωθεί προφορικώς ή εγγράφως, ή και εμμέσως να έχει μεταβιβαστεί και με άλλον, μπορεί δε να συνίσταται και στην παράλειψη εκπλήρωσης συμβατικής υποχρέωσης, αρκεί να είναι ικανή να αποκλείσει το αυτοπροαίρετο της απόφασης του εξαναγκαζόμενου. Ορθά ερμήνευσε και εφάρμοσε τις ουσιαστικές ποινικές διατάξεις των άρθρων 42 παρ. 1 και 385 παρ. 1 εδ. β' ΠΚ το Πενταμελές Εφετείο Αθηνών, το οποίο αιτιολογημένα έκρινε ένοχο για απόπειρα εκβίασης επιχειρήσεων τον αναιρεσείοντα, ο οποίος απείλησε την Πρόεδρο ΔΣ εταιρίας ότι, αν δεν υπογράψει και δεν του παραδώσει επιταγές που αντιστοιχούσαν σε τοκογλυφικούς τόκους συνολικού ποσού 30.048.000 δρχ., θα ζημιωθεί τα μέγιστα η εταιρία, λέγοντάς της ότι "αν δεν υπογράψεις τις επιταγές μέχρι αύριο θα σου ανατινάξω την εταιρία, θα γίνει χαμός", υπονοώντας και επαναλαμβάνοντας την απειλή του ότι θα αναγγείλει φορολογικές παραβάσεις της εταιρίας και θα διακοπεί η χρηματοδότησή της από τους δανειστές τοκογλύφους· εν τούτοις ο αναιρεσείων δεν πέτυχε την υλοποίηση του εκβιασμού του, διότι κατόπιν συνεννοήσεως με την αστυνομία οι εν λόγω επιταγές παρεδόθησαν σε αυτόν προσημειωμένες και έτσι η σύλληψή του πραγματοποιήθηκε, αφού τις έβαλε στην τσάντα του και άρχισε να απομακρύνεται από τον χώρο. Δεχθέν όμως το Εφετείο ότι ο αναιρεσείων είχε διαμορφώσει υποδομή με πρόθεση επανειλημμένης τέλεσης της πράξης και ότι προκύπτει σκοπός του για πορισμό εισοδήματος, χωρίς ταυτοχρόνως να εκθέτει αποδειχθέντα πραγματικά περιστατικά στα οποία να στηρίζει την ουσιαστική κρίση του για την ύπαρξη υποδομής και τον σκοπό πορισμού εισοδήματος, δεν περιέλαβε στην απόφασή του την απαιτούμενη αιτιολογία ως προς το επιβαρυντικό στοιχείο της κατ' επάγγελμα τέλεσης της εκβίασης επιχειρήσεων και, κατά τούτο, η προσβαλλόμενη καθίσταται αναιρετέα. Ειδικότερα, από τις παραδοχές που αφορούν την υπαλληλική σχέση του αναιρεσείοντος, την πολυετή γνωριμία του με την Πρόεδρο της εταιρίας και τη γνώση

της κακής πορείας των οικονομικών της, καθώς και από την παραδοχή ότι ο αναιρεσείων ενήργησε ως μεσάζων ιδιωτών χρηματοδοτών, δεν εξηγείται κατά ποίον τρόπο τα περιστατικά αυτά και ιδίως η υπαλληλική σχέση θεμελιώνουν υποδομή διάπραξης του εγκλήματος και υποδηλώνουν σκοπό πορισμού εισοδήματος διαφορετικό από εκείνο του περιουσιακού οφέλους, το οποίο ο νόμος αξιώνει ως στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος του άρθρου 385 ΠΚ. Το αίτημα αναγνώρισης της ελαφρυντικής περίπτωσης του προτέρου εντίμου βίου που υπεβλήθη διά της φράσεως “ζητάμε να αναγνωρισθεί στον κατηγορούμενο το ελαφρυντικό του άρθρου 84 παρ. 2α΄ ΠΚ” είναι αόριστο, διότι υπεβλήθη χωρίς την πρόταση παντάπασι πραγματικών περιστατικών που να το θεμελιώνουν και, κατά τούτο, το δικαστήριο δεν είχε υποχρέωση να απαντήσει, πολύ δε περισσότερο να διαλάβει για την απόρριψή του ειδική αιτιολογία.

[...]

I. Κατά το άρθρο 385 παρ. 1 περ. β΄ ΠΚ, όποιος με σκοπό να αποκομίσει ο ίδιος ή άλλος παράνομο περιουσιακό όφελος, εξαναγκάζει κάποιον με βία ή με απειλή σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή από την οποία επέρχεται ζημία στην περιουσία του εξαναγκαζομένου ή άλλου, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών, αν δε μεταχειρίσθηκε βία ή απειλή βλάβης της επιχείρησης, του επαγγέλματος, του λειτουργημάτος του, ή άλλης δραστηριότητας που ασκεί ο εξαναγκαζόμενος ή άλλος ή προσφέρθηκε να παρέχει ή παρέχει προστασία για την αποτροπή πρόκλησης τέτοιας βλάβης από τρίτον, με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών. Αν δε τις παραπάνω πράξεις τέλεσε πρόσωπο που διαπράττει τέτοιες πράξεις κατά συνήθεια ή κατ' επάγγελμα τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών. Από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι για τη συγκρότηση της μεν αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της εκβίασης απαιτείται εξαναγκασμός κάποιου σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή βλαπτική για την περιουσία του, με βία ή με απειλή ικανή να αποκλείσει την αυτοπροαίρετη απόφασή του, της δε υποκειμενικής του υπόστασης γνώση του δράστη ότι με την ασκούμενη βία ή απειλή περιάγεται το παθητικό υποκείμενο σε καταναγκαστική κατάσταση, θέληση του δράστη να εξαναγκάσει τον παθόντα σε πράξη ή παράλειψη ή ανοχή, από την οποία επέρχεται ζημία στην περιουσία του ίδιου ή άλλου και επί πλέον σκοπός του δράστη να αποκομίσει ο ίδιος ή άλλος παράνομο περιουσιακό όφελος. Ο εξαναγκασμός ως στοιχείο του εγκλήματος της εκβίασης έγκειται στην άσκηση βίας ή απειλής, διά της οποίας περιάγεται ο άλλος σε τρόμο ή ανησυχία, στρέφεται δε η βία ή η απειλή κατά της ελευθερίας της περιουσιακής διάθεσης με σκοπό να καμφθεί η θέληση του εξαναγκαζόμενου και να οδηγηθεί σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή. Τέτοιος σκοπός υπάρχει όταν ο δράστης γνωρίζει ότι το περιουσιακό όφελος που επιδιώκει δεν αποτελεί έκφραση του παρεχομένου από τα άρθρα 2 παρ. 1 και 5 παρ. 1 του Συντ. και 361 του ΑΚ στο πρόσωπο δικαιώματος της βουλήσεώς του και τις ελευθερίες στις συναλλαγές. Η απειλή μπορεί να είναι ρητή και άμεση, να έχει διατυπωθεί προφορικά ή εγγράφως, ή και εμμέσως να έχει μεταβιβαστεί και με άλλον,

μπορεί δε να συνίσταται και στην παράλειψη εκπλήρωσης συμβατικής υποχρέωσης, αρκεί να είναι ικανή να αποκλείσει το αυτοπροαίρετο της απόφασης του εξαναγκαζόμενου. Είναι αδιάφορο αν αυτός που διατύπωσε την απειλή ήταν αποφασισμένος να την πραγματοποιήσει, ή αν ήταν πραγματοποιήσιμη ή όχι, αρκεί ότι διά της απειλής εξαναγκάσθηκε σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή εκείνος κατά του οποίου στράφηκε στη συγκεκριμένη περίπτωση η απειλή.

Εξάλλου η καταδικαστική απόφαση έχει την απαιτούμενη κατά το άρθρο 93 παρ. 3 του Συντ. και 139 του ΚΠΔ, ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία, η έλλειψη της οποίας ιδρύει τον εκ του άρθρου 510 παρ. 1 στοιχ. Δ΄ του ίδιου Κώδικα λόγο αναιρέσεως, όταν σ' αυτή περιέχονται με σαφήνεια, πληρότητα και χωρίς αντιφάσεις, τα πραγματικά περιστατικά που προέκυψαν από τη διαδικασία στο ακροατήριο σχετικά με τα υποκειμενικά και αντικειμενικά στοιχεία του εγκλήματος, οι αποδείξεις επί των οποίων θεμελιώνονται τα περιστατικά αυτά, καθώς και οι σκέψεις με τις οποίες το δικαστήριο υπήγαγε τα αποδεικθέντα περιστατικά στην ουσιαστική ποινική διάταξη που εφαρμόσθηκε. Δεν ιδρύουν όμως λόγους αναιρέσεως η εσφαλμένη εκτίμηση εγγράφων, η εσφαλμένη αξιολόγηση των καταθέσεων των μαρτύρων και η παράλειψη αναφοράς και αξιολόγησης κάθε αποδεικτικού στοιχείου, καθόσον στις περιπτώσεις αυτές πλήττεται η αναιρετικά ανέλεγκτη κρίση του δικαστηρίου της ουσίας. Περαιτέρω, εσφαλμένη ερμηνεία ουσιαστικής ποινικής διατάξεως, η οποία ιδρύει λόγο αναιρέσεως εκ του άρθρου 510 παρ. 1 περ. ε΄ του ΚΠΔ, υπάρχει όταν ο δικαστής αποδίδει διαφορετική έννοια σ' αυτή από εκείνη που πραγματικά έχει, εσφαλμένη δε εφαρμογή όταν ο δικαστής δεν υπήγαγε σωστά τα πραγματικά περιστατικά τα οποία δέχθηκε στη διάταξη που εφαρμόσθηκε. Περίπτωση δε εσφαλμένης εφαρμογής ποινικής διατάξεως, που συνιστά λόγο αναιρέσεως υπάρχει και όταν η παραβίαση λαμβάνει χώρα εκ πληθίου γιατί δεν αναφέρονται στην απόφαση με σαφήνεια, πληρότητα και συγκεκριμένο τρόπο, τα πραγματικά περιστατικά που προέκυψαν κατά την κρίση του Δικαστηρίου από την ακροαματική διαδικασία ή κατά την έκθεση αυτών υπάρχει αντίφαση, είτε στην ίδια αιτιολογία είτε μεταξύ της αιτιολογίας και του διατακτικού της απόφασης, ώστε να μη είναι εφικτός ο έλεγχος από τον Άρειο Πάγο για την ορθή ή μη εφαρμογή του νόμου, οπότε η απόφαση στερείται νόμιμης βάσης.

Στην προκείμενη περίπτωση, όπως προκύπτει από το αιτιολογικό σε συνδυασμό με το διατακτικό της προσβαλλόμενης απόφασης, το Πενταμελές Εφετείο Αθηνών, μετά από εκτίμηση και αξιολόγηση των αποδεικτικών μέσων που αναφέρονται σ' αυτή δέχθηκε κατά την ανέλεγκτη κρίση του τα εξής:

«... Η Χ1, εκπρόσωπος της πολιτικής ενάγουσας εταιρίας με την επωνυμία “Ψ.Ε.ΑΕΕ” και μετά τον θάνατο του εν διστάσει συζύγου της ..., που συνέβη στις 1.6.1989 και ο οποίος ήταν κύριος και ουσιαστικός μέτοχος της εταιρίας με ποσοστό 68%, ανέλαβε το καλοκαίρι του 1990 τη διεύθυνση της εν λόγω εταιρίας, που εδρεύει στην Αθήνα και είχε ως αντικείμενο τη διάθεση επ' αμοιβή ψυκτικών χώρων προς αποθήκευση και διατήρηση εκεί διαφόρων προϊόντων. Όταν ανέλαβε τη διεύθυνση της εταιρίας αυτής, η Χ1 αντιμετώπιζε με αυτήν οικονομικά προβλήματα και το 1991 ο Φ1 που ήταν προϊστάμενος λογιστηρίου της εταιρίας της ανακοίνωσε ότι υπάρχουν κάποιες επιταγές οι οποίες έπρεπε να πληρωθούν, αλλά ο κατηγορούμενος που ήταν υπάλληλος της εταιρίας από το 1970, θα της έφερνε χρήματα και έτσι

η Χ1 αναγκάστηκε να εκδίξει επιταγές, ενδίδοντας στις προτροπές του Φ1 να δανειζεται από τον κατηγορούμενο ως μεσάζοντα των ιδιωτών χρηματοδοτών, για την κάλυψη των λειτουργικών αναγκών της εταιρίας της. Ο κατηγορούμενος, περί τα μέσα Μαρτίου 1995 εισήλθε στο γραφείο της Προέδρου του ΔΣ της πιο πάνω εταιρίας Χ1 και παρουσία του μάρτυρα ..., απείλησε αυτήν ότι αν δεν υπογράψει και του παραδώσει τις στο διατακτικό της παρούσας αναγραφόμενες επιταγές θα ζημιωθεί τα μέγιστα η εταιρία, λέγοντάς της ότι "αν δεν υπογράψεις τις επιταγές μέχρι αύριο, θα σου ανατινάξω την εταιρία, θα γίνει χαμός", υπονοώντας και επαναλαμβάνοντας την απειλή του ότι θα αναγγείλει φορολογικές παραβάσεις της εταιρίας και θα διακοπεί η χρηματοδότησή της από τους δανειστές τοκογλύφους. Όμως, ο κατηγορούμενος δεν επέτυχε την υλοποίηση του εκβιασμού του, γιατί η Χ1 συνεννοήθηκε με την Ασφάλεια Αθηνών και προσημέωσε τις στο διατακτικό της παρούσας αναφερόμενες επιταγές και την 27.3.1995, σε συνεννόηση με τον γιο της ..., τις παρέδωσαν στον κατηγορούμενο, ο οποίος τις έβαλε στην τσάντα του, αλλα μόλις απομακρύνθηκε τον συνέλαβαν αστυνομικοί της ασφάλειας, οι οποίοι και κατάσχεσαν τις εν λόγω επιταγές που αντιστοιχούσαν και αναφέρονταν σε τοκογλυφικούς τόκους συνολικού ποσού 30.048.000 δραχμών. Εξάλλου, αναφορικά με τη συνδρομή της επιβαρυντικής περίπτωσης της κατ'επάγγελμα τέλεσης, αποδείχθηκε ότι συντρέχει εν προκειμένω η εν λόγω επιβαρυντική περίπτωση, διότι ο κατηγορούμενος είχε διαμορφώσει την υποδομή με πρόθεση επανειλημμένης τέλεσης της πράξης και συνεπώς προκύπτει σκοπός του για πορισμό εισοδήματος, ενόψει του ότι αυτός ήταν μεσάζων ιδιωτών χρηματοδοτών και χρησιμοποίησε την υπαλληλική του σχέση, την πολυετή γνωριμία του με την Χ1 και τη γνώση του για την κακή πορεία των οικονομικών της εταιρίας. Σημειώνεται ότι, όπως χαρακτηριστικά κατέθεσε ο μάρτυς ... στον οποίο κατέφυγε η Χ1 για να χρηματοδοτηθεί περί το τέλος του 1994, μελέτησε τους ισολογισμούς της εταιρίας και διεπίστωσε ότι οι πληρωτέες επιταγές αυξάνονται κάθε χρόνο, ανέλυσε τους λογαριασμούς και έβλεπε να διπλασιάζονται ανά έτος οι υποχρεώσεις της επιχείρησης και ότι θα μπορούσε να δανεισθεί από Τράπεζες η εταιρία και να μην κατέφευγε σε εξωτερικό δανεισμό. Επομένως, πρέπει να κηρυχθεί ένοχος της αποδιδόμενης σ' αυτόν αξιόποινης πράξης...».

Μετά τις παραδοχές αυτές, το Πενταμελές Εφετείο Αθηνών, στο διατακτικό του, που συμπληρώνει το σκεπτικό, κήρυξε ένοχο τον κατηγορούμενο για την πράξη της απόπειρας εκβίασης και επέβαλε σ' αυτόν ποινή φυλάκισης δύο (2) ετών την οποία ανέστειλε επί τριετία. Με αυτά που δέχθηκε το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, καθόσον αφορά την απόπειρα πραγμάτωσης του εγκλήματος της εκβίασης, διέλαβε στην προσβαλλομένη απόφασή του την κατά τα ανωτέρω απαιτούμενη ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία, αφού εκθέτει σ' αυτή με σαφήνεια και πληρότητα τα πραγματικά περιστατικά που προέκυψαν κατά την ακροαματική διαδικασία και συγκροτούν την αντικειμενική και υποκειμενική υπόσταση της αξιόποινης πράξεως για την οποία κήρυξε ένοχο τον αναιρεσείοντα, τις αποδείξεις από τις οποίες προέκυψαν αυτά και τέλος τις σκέψεις με βάση τις οποίες έκανε την υπαγωγή τους στις ουσιαστικές ποινικές διατάξεις των άρθρων 42 παρ. 1 και 385 παρ. 1 εδ. β' του ΠΚ τις οποίες ορθά ερμήνευσε και εφάρμοσε και δεν παραβίασε ούτε ευθέως ούτε εκ πλάγιου Ειδικότερα, διαλαμβάνεται στην απόφαση η απειλή την οποία μεταχειρίστηκε ο κατηγορούμενος για να προκαλέσει μη αυτοπροαίρετη περιουσιακή διάθεση εκ μέρους της νομίμου εκπροσώπου της παθούσας εταιρίας, προσδιορίζεται ο σκοπός και το παράνομο περιουσιακό όφελος του κατηγορούμενου τον οποίο η απόφαση δέχεται ως μεσάζοντα δανειστή που ενεργούσε για λογαριασμό του και για λογαριασμό ιδιωτών τοκογλύφων και επεδίωκε την απόληψη τοκογλυφικών ωφελημάτων. Περαιτέρω, με τις παραδοχές της δέχεται η απόφαση ότι η ανωτέρω εκπρόσωπος της παθούσας εται-

ρίας έδωσε πίστη στην απειλή καταγγελίας φορολογικών παραβάσεως από την πραγματοποίηση της οποίας θα επήρχετο ζημία στην εταιρία, τη θεώρησε σοβαρή και ανησυχία, για τον λόγο δε αυτό προσέφυγε και ζήτησε τη συνδρομή των αστυνομικών οργάνων για τη σύλληψη του κατηγορουμένου. Συνεπώς, οι από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Δ' και Ε' του ΚΠΔ λόγοι του κυρίου δικογράφου της αναίρεσης και οι 1ος, 2ος, 4ος, 5ος λόγοι του δικογράφου των προσθέτων λόγων, για έλλειψη ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας και για εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του νόμου, είναι αβάσιμοι. Η από τον αναιρεσείοντα διαφορετική αξιολόγηση του περιεχομένου των μαρτυρικών καταθέσεων και των εγγράφων πλήττει την περί τα πράγματα ανέλεγκτη κρίση του δικαστηρίου της ουσίας και ως αιτίαση κατά των παραδοχών της αποφάσεως είναι απαράδεκτη. Επομένως, είναι εκ του λόγου αυτού απαράδεκτοι και οι 1ος και 3ος λόγοι του δικογράφου των προσθέτων λόγων με τους οποίους ο αναιρεσείων εκτιμάει και αξιολογεί κατά διάφορο τρόπο την κατάθεση της εκπροσώπου της πολιτικής ενάγουσας και αιτιάται την απόφαση για την παραδοχή της ότι αυτός ενήργησε ως "μεσάζων" χωρίς τούτο να προκύπτει από την αποδεικτική διαδικασία. Περαιτέρω, να μεν στην αρχή του διατακτικού της αποφάσεως διαλαμβάνεται ότι ο κατηγορούμενος "... εξανάγκασε κάποιον με βία και απειλή σε πράξη ή ανοχή από την οποία ...", από τη διατύπωση όμως αυτή δεν δημιουργείται αντίφαση των αναρτηθέντων της αποφάσεως, που να καθιστά ανέφικτο τον αναρτηθέντο έλεγχο περί της ορθής εφαρμογής του νόμου, ως προς το εάν η δράση του κατηγορουμένου κατέτεινε σε εξαναγκασμό σε πράξη ή σε ανοχή πράξης. Είναι πρόδηλο από την όλη διατύπωση του διατακτικού, ότι στη αρχή του χρησιμοποιείται η ορολογία της διατάξεως του νόμου για τα στοιχεία του εγκλήματος της εκβίασης, αφού στη συνέχεια του διατακτικού, με την παράθεση πραγματικών περιστατικών, σαφώς και ειδικώς το δικαστήριο δέχεται τον εξαναγκασμό της εκπροσώπου της πολιτικής ενάγουσας σε πράξη, δηλαδή την έκδοση και παράδοση επιταγών. Επομένως, ο βος λόγος του δικογράφου των προσθέτων λόγων για έλλειψη αιτιολογίας και εκ πλάγιου παράβασης της διατάξεως του άρθρου 385 ΠΚ είναι αβάσιμος.

II. Κατά το άρθρο 170 ΚΠΔ επέρχεται ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο και όταν, μεταξύ άλλων περιπτώσεων, παραβιασθούν οι διατάξεις των άρθρων 38 και 138 παρ. 2 και 3 του ίδιου Κώδικα που επιβάλλουν την υποχρέωση στο δικαστήριο να ακούσει τον εισαγγελέα πριν τη λήψη της απόφασής του. Η ακυρότητα όμως αυτή είναι σχετική και πρέπει να προταθεί διαφορετικά καλύπτεται (άρθρα 173 παρ. 1, 174 ΚΠΔ). Εξάλλου, η κατά τις προαναφερόμενες διατάξεις των άρθρων 93 παρ. 3 του Συντ. και 139 του ΚΠΔ ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία των δικαστικών αποφάσεων πρέπει να επεκτείνεται και στους αυτοτελείς ισχυρισμούς που προβάλλονται στο δικαστήριο της ουσίας, σύμφωνα με τα άρθρα 170 παρ. 2 και 333 παρ. 2 ΚΠΔ, από τον κατηγορούμενο ή τον συνήγορό του και τείνουν στην άρση του άδικου χαρακτήρα της πράξεως ή στον αποκλεισμό ή τη μείωση της ικανότητας προς καταλογισμό ή στην εξάλειψη του αξιοποίνου ή τη μείωση της ποινής, εφόσον οι ισχυρισμοί αυτοί είναι σαφείς και ορισμένοι. Στην τελευταία αυ-

τή περίπτωση υπάγεται και η παραδοχή από το δικαστήριο μιας ή περισσότερων από τις προβλεπόμενες στο άρθρο 84 ΠΚ ελαφρυντικές περιστάσεις. Στην προκείμενη περίπτωση, από την επισκόπηση των πρακτικών της δίκης προκύπτει ότι οι συνήγοροι του κατηγορουμένου, μετά την πρόταση του εισαγγελέα επί της ποινής και μετά την έκδοση από το δικαστήριο παρεμπίπτουσας απόφασης για την προσκομιδή του ποινικού μητρώου του κατηγορουμένου, δεδομένου ότι το υπάρχον στη δικογραφία με ποινικές καταδίκες ανήκε σε άλλο πρόσωπο με τα ίδια στοιχεία ταυτότητας, υπέβαλαν, για τον αποδεδειγμένα έχοντα λευκό ποινικό μητρώο κατηγορούμενο, αίτημα αναγνωρίσεως σ' αυτόν της ελαφρυντικής περιστάσης του προτέρου εντίμου βίου, διετύπωσαν δε το αίτημα αυτό, κατά λέξη, ως εξής "Ζητάμε να αναγνωρισθεί στον κατηγορούμενο το ελαφρυντικό του άρθρου 84 παρ. 2α' ΠΚ". Έτσι, όμως, που υποβλήθηκε το αίτημα αυτό, χωρίς την πρόταση παντάπαι πραγματικών περιστατικών που να το θεμελιώνουν, είναι αόριστο και το δικαστήριο δεν είχε υποχρέωση να απαντήσει, πολύ δε περισσότερο για την απόρριψή του να διαλήψει στην απόφαση ειδική αιτιολογία. Περαιτέρω, είναι αβάσιμη η αιτίαση ότι επήλθε ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο από το γεγονός ότι: α) αναγνωσθηκε ποινικό μητρώο άλλου προσώπου και β) μετά την προσκομιδή, με την παρεμπίπτουσα απόφαση του δικαστηρίου, του αληθινού ποινικού μητρώου του κατηγορουμένου και το υποβληθέν αίτημα για την κατά τα άνω αναγνώριση ελαφρυντικών περιστάσεων, ο εισαγγελέας της έδρας δεν επανήλθε με πρόταση επί της ποινής και του αιτήματος για την αναγνώριση ελαφρυντικού. Από την ανάγνωση του ποινικού μητρώου άλλου προσώπου δεν παρήχθη ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο, αφού επακολούθησε η ανάγνωση του αληθούς ποινικού μητρώου του κατηγορουμένου και επί του τελευταίου το δικαστήριο στήριξε την κρίση του περί της επιβλητέας ποινής. Και περαιτέρω, από την περιγραφή των πρακτικών της αποφάσεως "ο Εισαγγελέας, αφού έλαβε τον λόγο από τον πρόεδρο είπε: έχω προτείνει και δεν επανέρχομαι" σαφώς υποδηλώνεται εμμονή του εισαγγελέα στην περί ποινής πρότασή του την οποία υπέβαλε στο δικαστήριο πριν την ανάγνωση του ποινικού μητρώου του κατηγορουμένου. Σε κάθε περίπτωση δε, οι άνω αιτιάσεις για ακυρότητα της διαδικασίας, ανεξάρτητα από το ουσία αβάσιμο αυτών, προεχόντως απαράδεκτα προτείνονται με τον από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Β' του ΚΠΔ λόγο αναίρεσεως, διότι ως σχετικές, δεν προτάθηκαν στο εκδόν την προσβαλλόμενη απόφαση δικαστήριο και έχουν καλυφθεί. Τέλος, για τους λόγους για τους οποίους το δικαστήριο δεν είχε υποχρέωση να απαντήσει στο αορίστως υποβληθέν αίτημα αναγνώρισης ελαφρυντικών περιστάσεων, για τους ίδιους λόγους δεν είχε υποχρέωση και ο εισαγγελέας να προτείνει. Συνεπώς και οι 8ος και 9ος λόγοι του δικογράφου των προσθέτων λόγων, με τους οποίους αποδίδεται στην απόφαση η πλημμέλεια της έλλειψης ειδικής και εμπειρισταωμένης αιτιολογίας για την απόρριψη του από το άρθρο 84 παρ. 2α' αιτήματος και για το ότι δεν απήγγειλε ακυρότητα της διαδικασίας, είναι αβάσιμοι και απορριπτέοι.

III. Κατά το άρθρο 13 εδ. στ' του ΠΚ, που προστέθηκε με το άρθρο 1 παρ. 1 του Ν 2408/1996, κατ' επάγγελμα τέλεση

του εγκλήματος συντρέχει όταν από την επανειλημμένη τέλεση της πράξης ή από την υποδομή που έχει διαμορφώσει ο δράστης με πρόθεση επανειλημμένης τέλεσης της πράξης προκύπτει σκοπός του δράστη για πορισμό εισοδήματος. Από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι για τη συνδρομή της επιβαρυντικής περιστάσης της τέλεσης του συγκεκριμένου εγκλήματος κατ' επάγγελμα, απαιτείται αντικειμενικά μεν επανειλημμένη τέλεση αυτού, χωρίς απαραίτητως να έχει προηγηθεί και καταδίκη του δράστη, υποκειμενικά δε σκοπός του δράστη να πορισθεί εισόδημα από την επανειλημμένη τέλεσή του. Επίσης, κατ' επάγγελμα τέλεση συντρέχει και όταν η αξιόποινη πράξη τελείται για πρώτη φορά, όχι όμως ευκαιριακά, αλλά βάσει σχεδίου, δηλαδή όταν από την υποδομή που έχει διαμορφώσει ο δράστης και την οργανωμένη ετοιμότητά του με πρόθεση επανειλημμένης τελέσεως, προκύπτει σκοπός του για πορισμό εισοδήματος. Η καταδικαστική απόφαση για να έχει την κατά τις προαναφερόμενες διατάξεις ειδική και εμπειρισταωμένη αιτιολογία και ως προς την συνδρομή της επιβαρυντικής περιστάσης του άρθρου 13 στοιχ. στ' εδ. α' του ΠΚ, πρέπει να διαλαμβάνει σαφή και συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά που συγκροτούν την έννοια της κατ' επάγγελμα τέλεσης και τις σκέψεις με τις οποίες υπήγαγε τα περιστατικά αυτά στον κανόνα που εφάρμοσε και δεν αρκεί η κατά λέξη επανάληψη της διατύπωσης του κειμένου του νόμου. Στην προκείμενη περίπτωση, η προσβαλλόμενη απόφαση, με όσα παραπάνω δέχθηκε για την από τον κατηγορούμενο κατ' επάγγελμα τέλεση της πράξης της εκβίασης, δεν διέλαβε στο σκεπτικό της την απαιτούμενη ειδική και εμπειρισταωμένη αιτιολογία, η οποία είναι ελλιπής και ασαφής. Ειδικότερα, επαναλαμβάνουσα τη διατύπωση του κειμένου του νόμου, δέχεται ότι ο κατηγορούμενος είχε διαμορφώσει υποδομή με πρόθεση επανειλημμένης τέλεσης της πράξης και ότι προκύπτει σκοπός του για πορισμό εισοδήματος, χωρίς ταυτόχρονα να εκθέτει αποδειχθέντα πραγματικά περιστατικά στα οποία να στηρίζει την ουσιαστική κρίση της για την ύπαρξη υποδομής και το σκοπό πορισμού εισοδήματος. Και, περαιτέρω, με τις παραδοχές για την υπαλληλική σχέση του κατηγορουμένου, την πολυετή γνωριμία του με την Χ1 και τη γνώση της κακής πορείας των οικονομικών της εταιρίας, ως επίσης και με την παραδοχή ότι ενήργησε ως μεσάζων ιδιωτών χρηματοδοτών, δεν εξηγεί κατά ποιο τρόπο τα περιστατικά αυτά και ιδιαίτερα η υπαλληλική σχέση θεμελιώνουν υποδομή διάπραξης του εγκλήματος και υποδηλώνουν σκοπό πορισμού εισοδήματος, διαφορετικό από εκείνο του περιουσιακού οφέλους το οποίο ο νόμος αξιώνει ως στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος του άρθρου 385 ΠΚ. Επομένως, κατά τούτο, στερείται της κατά τις προαναφερόμενες διατάξεις ειδικής και εμπειρισταωμένης αιτιολογίας και πρέπει, κατά παραδοχή των συναφών λόγων αναίρεσεως, 4ου του κυρίου δικογράφου και 7ου του προσθέτου λόγων, να ανααιρεθεί η προσβαλλόμενη απόφαση κατά το μέρος αυτό και παραπεμφθεί η υπόθεση για νέα συζήτηση στο ίδιο δικαστήριο, το οποίο θα συγκροτηθεί από δικαστές άλλους από εκείνους που δίκασαν προηγουμένως (άρθρο 519 ΚΠΔ).

[...]

ΣυμβαΠ 1683/2007 ΣΤ' Τμ.

Πρόεδρος Γ. Σαραντινός, Αντιπρόεδρος

Μέλη Μ. Δέτσος, Α. Λίτινα (Εισηγήτρια)

Εισαγγελέας Φ. Μακρής, Αντεισαγγελέας [Εισηγάγε την
πρόταση του Αντεισαγγελέα ΑΠ, Α. Ζύγουρα]

Διατάξεις: άρθρα 42 [παρ. 1], 330, 385 [παρ. 1 στοιχ. α'] ΠΚ, 484 [παρ. 1 στοιχ. β', ε'] ΚΠΔ

Απόπειρα κακουργηματικής εκβίασης, Παράνομη βία, Απόπειρα ανθρωποκτονίας, Παράνομη οπλοφορία/οπλοχρησία, Απειλή

Απειλή ενωμένη με επικείμενο κίνδυνο σώματος ή ζωής είναι η προαγγελία κακού που πρόκειται να επακολουθήσει αμέσως, αν δεν ήθελε υποκύψει εκείνος κατά του οποίου απευθύνεται αυτή και επιχειρήσει να προβάλει αντίσταση, έτσι ώστε η πραγμάτωση του κινδύνου να παρίσταται άμεση και όταν κατά τη δήλωση του δράστη το κακό θα συμβεί μόλις παρέλθει άπρακτος ο απολύτως αναγκαίος για τη συμμόρφωση του θύματος χρόνος, επικείμενος δε είναι και ο διαρκής κίνδυνος που μπορεί να πραγματοποιηθεί ανά πάσα στιγμή, δηλαδή και τώρα και προσεχώς. Σκοπός παράνομου περιουσιακού οφέλους υπάρχει, όταν ο υπαίτιος γνωρίζει ότι το περιουσιακό όφελος που επιδιώκει δεν αποτελεί αντικείμενο νόμιμης απαίτησης, καθώς επίσης και όταν στη συγκεκριμένη περίπτωση η προς πραγμάτωση νόμιμης απαίτησης εφαρμογή του μέσου της βίας ή της απειλής αποδοκιμάζεται από το δίκαιο, παρουσιαζόμενη ως άξια μομφής. Ορθή και αιτιολογημένη παραπομπή για απόπειρα κακουργηματικής εκβίασεως κατά συναυτουργία, απόπειρα ανθρωποκτονίας, παράνομη οπλοφορία και οπλοχρησία, καθώς και για απειλή του αναιρεσειόντος, ο οποίος από κοινού με τον συγκατηγορούμενό του, αφού επανέλαβε στον παθόντα ότι οι δυο τους ελέγχουν τα πάντα στην περιοχή, απαίτησε από αυτόν να μεριμνήσει ώστε, με την άσκηση πίεσης και επιρροής προς τη μητέρα του, να την πείσει να πωλήσει σε επιχειρηματία την οικία της έναντι τιμήματος που υπολειπόταν σημαντικά της πραγματικής της αξίας, λέγοντας προς τον παθόντα, μόλις αυτός αντέδρασε στη διατυπωθείσα απαίτηση, "Καλά θα κάνεις να το σκεφθείς, γιατί η γνωριμία μας θα πάρει άλλη μορφή, μέχρι που θα σηκώσω και χέρι", ενώ αμφότεροι του τόνισαν ότι, αν δεν έκανε ό,τι του έλεγαν, "όλα θα ήταν ανάποδα στη ζωή του", φράσεις που τρομοκράτησαν τον παθόντα· όταν μετά από καιρό ο αναιρεσειών συνειδητοποίησε ότι ο παθών δεν επρόκειτο να υποκύψει στις εκβιαστικές απαιτήσεις του ιδίου και του συγκατηγορουμένου του, έχοντας αποφασίσει να τον σκοτώσει, αφού πείστηκε γι' αυτό από τον συγκατηγορούμενό του, πήγε κουκουλοφόρος στο σπίτι του παθόντος, όπου, χρησιμοποιώντας μεταλλικό πτυσσόμενο ρόπαλο (γκλομπ) και σιδερογροθιά, κατέφερε σε αυτόν συνεχή κτυπήματα με ιδιαίτερη σκληρότητα, βαναυσότητα και επαγγελματισμό στην περιοχή της κεφα-

λής και του τραχήλου, λέγοντάς του "θα σε σκοτώσω, θα σε τελειώσω", ωστόσο ο αναιρεσειών δεν ολοκλήρωσε την πράξη του, διότι ο παθών τον ακινητοποίησε και του αφαίρεσε την κουκούλα από το κεφάλι, οπότε τον αναγνώρισε, με συνέπεια ο αναιρεσειών να εγκαταλείψει την προσπάθεια για τη θανάτωσή του και να τραπεί σε φυγή, επιπλέον δε ο ισχυρός οργανισμός του παθόντος άντεξε χάρη στην έγκαιρη ιατρική βοήθεια που του παρασχέθηκε. Ορθώς το Συμβούλιο Εφετών υπήγαγε τη συμπεριφορά του αναιρεσειόντος στις διατάξεις περί αποπείρας κακουργηματικής εκβίασεως και όχι σε εκείνες περί αποπείρας παρανόμου βίας, αφού από τις παραδοχές του προσβαλλομένου βουλευματος προκύπτει αναμφίβολα ότι ο παθών, λόγω της συγκατοίκησης με τη μητέρα του, και της επιβολής της θέλησής του σε αυτήν, είχε τη δυνατότητα "εκ των πραγμάτων" να ενεργήσει την επιζήμια για τη μητέρα του πράξη, ήτοι να προβεί στην πώληση της οικίας της. Επιπροσθέτως, το στοιχείο της απειλής που είναι ενωμένη με επικείμενο κίνδυνο σώματος ή ζωής βρίσκει έρεισμα στις σχετικές παραδοχές του βουλευματος, δεδομένου ότι: α) από αυτή τη φύση των πράξεων, στις οποίες, υπό το κράτος των απειλών, θα εξαναγκαζόταν να προβεί ο παθών (πώληση και μεταβίβαση ακινήτου), δεν ήταν δυνατή η, αμέσως μετά την εκστομίση των απειλών, πραγματοποίησή τους, και β) ο κίνδυνος πραγματοποίησης των απειλών των κατηγορουμένων, μετά την πάροδο ευλόγου χρόνου, μέσα στον οποίο ήταν δυνατόν να προβεί ο παθών στις παραπάνω πράξεις, ήταν διαρκής, με την έννοια ότι μπορούσαν οι κατηγορούμενοι να πραγματοποιήσουν τις απειλές τους ανά πάσα στιγμή. Κατά την αντίθετη εισαγγελική πρόταση, εσφαλμένως υπήχθησαν τα ανωτέρω περιστατικά στην κακουργηματική μορφή της απόπειρας εκβίασεως αντί να υπαχθούν στις διατάξεις των άρθρων 42 παρ. 1 και 330 ΠΚ περί αποπείρας παρανόμου βίας, αφού ο απειληθείς δεν είχε τη δυνατότητα εκ των πραγμάτων ή εκ του νόμου να ενεργήσει επιζήμια για τη μητέρα του πράξη ή παράλειψη και συγκεκριμένως να προβεί στην πώληση της οικίας της.

Η μη γενομένη δεκτή εισαγγελική πρόταση έχει, κατά το ενδιαφέρον μέρος της, ως εξής:

[...]

IV. Εκ της διατάξεως του άρθρου 385 παρ. 1 ΠΚ προκύπτει, ότι προς στοιχειοθέτησιν του εγκλήματος της εκβίασεως απαιτούνται: α) εξαναγκασμός τινός εις πράξιν, παράλειψιν ή ανοχήν, εκ της οποίας επέρχεται ζημία εις την περιουσίαν του εξαναγκαζομένου ή άλλου, β) ο εξαναγκασμός να γίνεται διά βίας ή απειλής ικανής να αποκλείση το αυτοπροαίρετον της αποφάσεως του εξαναγκαζομένου και γ) σκοπός του δράστου να αποκομίση ο ίδιος ή άλλος παράνομον περιουσιακόν όφελος. Το πρόσωπον του εξαναγκαζομένου δεν απαιτείται να είναι το ίδιον με εκείνου που ζημιώνεται περιουσιακώς. Τοιουτοτρόπως υπάρχει εκβίασις και όταν ο εξαναγκαζόμενος είναι πρόσωπον άλλο από τον βλαπτόμε-

νον περιουσιακώς, αρκεί ο εξαναγκαζόμενος να δύναται εκ των πραγμάτων ή εκ του νόμου να ενεργήσει επιζημίαν διά τον βληπτόμενον πράξιν ή παράλειψιν (ΑΠ 106/1998 Ποιν Χρ ΜΗ', 754 κ.ά., Μπουρόπουλου, Ερμ. ΠΚ, τόμ. γ', σελ. 62). Εάν ο εξαναγκαζόμενος δεν δύναται εκ των πραγμάτων ή εκ του νόμου να ενεργήσει επιζημίαν διά τον βληπτόμενον πράξιν ή παράλειψιν, τότε υφίσταται το έγκλημα της παρανόμου βίας και όχι εκείνο της εκβίασεως (ΑΠ 1886/2005 ΠΛογ 2005, 1788 κ.ά.). Εις την προκειμένην περίπτωσην το Συμβούλιον Εφετών που εξέδωσε το πληττόμενον βούλευμα, διά καθολικής αναφοράς εις την ενσωματωθείσαν εις αυτό εισαγγελικήν πρότασιν, εδέχθη κατά την ανέλεγκτον περί πραγμάτων κρίσιν του, ότι από την εκτίμησιν των αναφερομένων εις αυτό αποδεικτικών στοιχείων προέκυψαν τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά: Ο αναιρεσείων και ο συγκατηγορούμενός του Χ2 εις ... Αττικής κατά τον μήνα Οκτώβριον του έτους 2004, από κοινού ενεργούντες, ηπέλησαν τον εγκαθόντα Ψ1 διά των φράσεων «ελέγχουμε όλη την περιοχή, όλα θα είναι ανάποδα στην ζωή του και η σχέση μας θα πάρη άλλη τροπή, μέχρι που θα σηκώσουμε και χέρι εναντίον σου». Τούτο έπραξαν προκειμένου να επηρεάση τη μητέρα του Ψ, να πωλήση την ιδιόκτητον οικίαν της εις ... Αττικής επί της οδού ... αριθμ. ... εις ... επιχειρηματίαν αγνώστων στοιχείων, αντί του τιμήματος των 35.216,43 ευρώ (12.000.000 δρχ.), το οποίον υπελείπετο της πραγματικής της αξίας. Εσκοπείτο δε διά της πράξεως αυτής, να αποκομίση ο ανωτέρω αγοραστής παράνομον περιουσιακόν όφελος, με αντίστοιχον ζημίαν της περιουσίας της μητρός του. Η πράξις των όμως αυτή δεν ήχθη εις πέρας ουχί οικεία αυτών βουλήσει, αλλή' εξ εμποδίων εξωτερικών, δοθέντος ότι ο εγκαθών δεν ενέδωσεν εις τας απειλάς των και δεν προσεπάθησε να επηρεάση την μητέρα του, όπως προβή εις την πώλησιν της ανωτέρω οικίας της. Με αυτά που εδέχθη το Συμβούλιον Εφετών εσφαλημένως υπήγαγε τα ανωτέρω περιστατικά εις την κακουργηματικήν μορφήν της αποπείρας εκβίασεως, αντί να υπαγάγη αυτά εις τας διατάξεις των άρθρων 42 παρ. 1 και 330 ΠΚ περί αποπείρας παρανόμου βίας, αφού ο απειληθείς δεν είχε τη δυνατότητα εκ των πραγμάτων ή εκ του νόμου να ενεργήσει επιζημίαν διά την μητέρα του πράξιν ή παράλειψιν και συγκεκριμένως να προβή εις την πώλησιν της οικίας της.

V. Συνεπώς πρέπει να αναιρεθί μερικώς το ανωτέρω βούλευμα, σχετικώς με την διάταξιν αυτού της κακουργηματικής αποπείρας εκβίασεως κατά συναυτουργίαν και ως προς τον φερόμενον ως συναυτουργόν Χ2, συμφώνως με το άρθρον 469 ΚΠΔ.

Το **βούλευμα** έχει ως εξής:

Επειδή η απαιτούμενη από τα άρθρα 93 παρ. 3 του Συντ. και 139 του ΚΠΔ ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία, η έλλειψη της οποίας ιδρύει τον από το άρθρο 484 παρ. 1 στοιχ. ε' (και ήδη στοιχ. δ') του ΚΠΔ λόγο αναίρεσης, υπάρχει στο παραπεμπτικό βούλευμα, όταν περιέχονται σ' αυτό με πληρότητα, σαφήνεια και χωρίς αντιφάσεις ή λογικά κενά τα πραγματικά περιστατικά που προέκυψαν από την ανάκριση ή προανάκριση και θεμελιώνουν την ύπαρξη σοβαρών ενδείξεων ενοχής του κατηγορουμένου για το έγκλημα, για το οποίο ασκήθηκε κατ' αυτού ποινική δίωξη, τα αποδεικτικά μέσα από τα οποία προέκυψαν τα περιστατικά αυτά, καθώς και οι

σκέψεις και οι νομικοί συλλογισμοί, με βάση τους οποίους κατέληξε το Συμβούλιο στο συμπέρασμα ότι προέκυψαν σοβαρές ενδείξεις για την παραπομπή του κατηγορουμένου στο ακροατήριον. Για την πληρότητα της αιτιολογίας του βουλεύματος δεν απαιτείται χωριστή αναφορά καθενός αποδεικτικού μέσου και του τι από αυτό συνήγαγε το Συμβούλιο, αλλήλ αρκεί η μνεία του είδους των αποδεικτικών μέσων, στην αξιολόγησιν των οποίων στήριξε την παραπεμπτική κρίσιν του. Περαιτέρω, κατά το άρθρο 484 παρ. 1 στοιχ. β' του ΚΠΔ, συνιστά λόγο αναίρεσης του βουλεύματος η εσφαλημένη ερμηνεία ή εφαρμογή της ουσιαστικής ποινικής διάταξης που εφαρμόσθη. Κατά την έννοια της διάταξης αυτής, εσφαλημένη ερμηνεία υπάρχει όταν το Συμβούλιο προσδίδει στην ουσιαστική ποινική διάταξιν έννοια διαφορετική από εκείνη που έχει πραγματικά, ενώ εσφαλημένη εφαρμογή τέτοιας διάταξης συντρέχει, όταν το Συμβούλιο, χωρίς να παρερμηνεύει αυτήν, δεν υπάγει στην αληθινή έννοιά της τα προκύψαντα από την ανάκριση ή προανάκριση δεκτά γενόμενα από αυτό περιστατικά, αλλήλ τα υπάγει σε άλλη διάταξιν νόμου που δεν αρμόζει στη συγκεκριμένη περίπτωση, αλλήλ και όταν η διάταξιν αυτή παραβιάσθη εκ πηλαγίου, πράγμα που συμβαίνει όταν στο βούλευμα εμψιλοχωρούν, κατά την έκθεση και ανάπτυξιν των πραγματικών περιστατικών, ασάφειες, αντιφάσεις ή λογικά κενά, ώστε να μην είναι εφικτός ο έλεγχος από τον Άρειον Πάγο για την ορθή ή όχι εφαρμογή του νόμου, οπότε το βούλευμα στερείται νόμιμης βάσεως.

Εξάλλου, από το άρθρο 385 παρ. 1 στοιχ. α' του ΠΚ, το οποίο ορίζει ότι «εκβίαση διαπράττει όποιος, εκτός από τις περιπτώσεις του άρθρου 380, με σκοπό να αποκομίσει ο ίδιος ή άλλος παράνομο περιουσιακό όφελος, εξαναγκάζει κάποιον με βία ή απειλή σε πράξιν, παράλειψιν ή ανοχή, από την οποία επέρχεται ζημία στην περιουσία του εξαναγκαζομένου, ή άλλου και τιμωρείται, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 380 παρ. 1 και 2, αν η πράξιν τελέσθη με σωματική βία, εναντίον προσώπου ή με απειλές ενωμένες με επικείμενον κίνδυνον σώματος ή ζωής», προκύπτει ότι για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος της εκβίασεως σε βαθμό κακουργήματος, απαιτούνται: α) ο εξαναγκασμός κάποιου σε πράξιν ή παράλειψιν ή ανοχή, από την οποία επέρχεται ζημία στην περιουσία αυτού που εξαναγκάζεται ή άλλου, β) ο εξαναγκασμός να γίνεται με βία ή απειλή ικανή να αποκλείσει το αυτοπροαίρετο της απόφασης, γ) απειλή ενωμένη με επικείμενον κίνδυνον σώματος ή ζωής είναι η προαγγελία κακού που πρόκειται να επακολουθήσει αμέσως, αν δεν ήθελε υποκύψει εκείνος κατά του οποίου απευθύνεται αυτή και επιχειρήσει να προβάλει αντίστασιν, έτσι ώστε η πραγμάτωσιν του κινδύνου να παρίσταται άμεσος και όταν κατά τη δήλωσιν του δράστη το κακό θα συμβεί μόλις παρέλθη άπρακτος ο απολύτως αναγκαίος για τη συμμόρφωσιν του θύματος χρόνος, επικείμενος δε είναι και ο διαρκής κίνδυνος που μπορεί να πραγματοποιηθεί ανά πάσα στιγμή, δηλαδή και τώρα και προσεχώς, και δ) σκοπός του δράστη να αποκομίσει ο ίδιος ή άλλος παράνομο περιουσιακό όφελος. Τέτοιος σκοπός υπάρχει όταν ο υπαίτιος γνωρίζει ότι το περιουσιακό όφελος που επιδιώκει δεν αποτελεί αντικείμενον νόμιμης απαίτησεως, καθώς επίσης και όταν στη συγκεκριμένη περίπτωση η προς πραγμάτωσιν νόμιμης απαίτησεως εφαρμογή του μέσου της βίας ή της απειλής απο-

δοκιμάζεται από το δίκαιο, παρουσιάζομενη ως άξια μομφής. Αν η απειλή δεν επέφερε το σκοπούμενο αποτέλεσμα του εξαναγκασμού σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή του απειλούμενου ή την επέλευση ζημίας στην περιουσία αυτού ή άλλου, το έγκλημα της εκβίασης δεν ολοκληρώνεται, αλλιώς, σύμφωνα με το άρθρο 42 παρ. 1 του ΠΚ, υπάρχει απόπειρα εκβίασης, δηλαδή πράξη που περιέχει τουλάχιστον αρχή εκτέλεσώς της. Το πρόσωπο του εξαναγκαζομένου δεν απαιτείται να είναι το ίδιο με εκείνο που περιουσιακά ζημιώνεται και έτσι υπάρχει εκβίαση και όταν ο εξαναγκαζόμενος είναι πρόσωπο άλλο από το περιουσιακά βλαπτόμενο, αρκεί ο εξαναγκαζόμενος να μπορεί από τα πράγματα ή από το νόμο να ενεργήσει την επιζήμια για τον βλαπτόμενο πράξη ή παράλειψη. Τέλος, κατά το άρθρο 45 ΠΚ, αν δύο ή περισσότεροι τέλεσαν από κοινού αξιόποινη πράξη, ο καθένας τους τιμωρείται ως αυτουργός της πράξεως. Με τον όρο από κοινού νοείται αντικειμενικά σύμπραξη στην εκτέλεση της κυρίας πράξεως και υποκειμενικά κοινός δόλος, δηλαδή ο κάθε συμμετοχος θέλει ή αποδέχεται την πραγμάτωση της αντικειμενικής υπόστασης του διαπραττόμενου εγκλήματος, γνωρίζοντας ότι και οι λοιποί συμμετοχοί πράττουν με δόλο τελείσεως του ίδιου εγκλήματος. Η σύμπραξη στην εκτέλεση της κυρίας πράξεως μπορεί να συνιστάται ή στο ότι ο καθένας πραγματώνει την όλη αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος, ή ότι το έγκλημα πραγματώνεται με συγκλίνοσες επί μέρους πράξεις των συμμετόχων, ταυτόχρονες ή διαδοχικές, χωρίς να απαιτείται η εξειδίκευση των ενεργειών κάθε δράστη.

Στην προκειμένη περίπτωση, το Συμβούλιο Εφετών Πειραιώς, όπως προκύπτει από το προσβαλλόμενο 351/2006 βούλευμά του, δέχθηκε, κατά την αναιρετικά ανέλεγκτη περί τα πράγματα κρίση του, με καθολική αναφορά στην ενσωματωμένη στο προσβαλλόμενο βούλευμα εισαγγελική πρόταση, ότι από τα σ' αυτήν αναφερόμενα κατά το είδος τους αποδεικτικά μέσα προέκυψαν τα ακόλουθα κρίσιμα περιστατικά:

Περί ώρα 00.45' της 28ης Οκτωβρίου 2005 ο εγκαλίων-πολιτικός ενάγων Ψ1, βρισκόμενος εντός της επί της οδού ..., στον ... Αττικής οικίας, ιδιοκτησίας της μητέρας του, όπου διέμενε, άκουσε το κουδούνι να κτυπά. Πλησιάζοντας την πόρτα, μια ανδρική φωνή με τη φράση «Ψ1 άνοιξε», τον κάλεσε να ανοίξει την πόρτα. Εκείνος τότε, επειδή η φωνή δεν του φάνηκε γνώριμη, ζήτησε να πληροφορηθεί την ταυτότητα εκείνου που του ζητούσε, παρά το προχωρημένο της ώρας, να εισέλθει στο σπίτι του. Η ανδρική φωνή απάντησε «Αστυνομία» και ο εγκαλίων αμέσως άνοιξε την πόρτα. Αντίκρισε δε έναν άνδρα, ηλικίας περίπου 45 ετών, ο οποίος φορούσε κουκούλα μαύρου χρώματος, καλύπτουσα το πρόσωπό του, με άνοιγμα μόνο στο ύψος των ματιών, προφανώς για να μην είναι αναγνωρίσιμος, που κρατούσε στο αριστερό του χέρι ένα μεταλλικό πτυσσόμενο ρόπαλο (γκλομπ) 60 εκ. περίπου. Πριν ο εγκαλίων προλάβει να αντιληφθεί τι ακριβώς συμβαίνει, ο κουκουλοφόρος άνδρας κινήθηκε εναντίον του και του κατέφερε ισχυρό κτύπημα στο πρόσωπο, στη ρινική περιοχή, με σιδερογορθιά που έφερε στο δεξί του χέρι, στη συνέχεια δε τον χτύπησε με το μεταλλικό ρόπαλο στο αριστερό χέρι και αμέσως μετά, κατ' επανάληψη, στην περιοχή της κεφαλής και του τραχήλου, επιδιώκοντας, με τα καιρία αυτά κτυπήματα, τον αιφνιδιασμό και την εξουδετέρωση κάθε αντίστασης, δοθέντος ότι ο παθών ήταν άτομο μεγάλης σωματικής διάπλασης, βάρους 110 κιλών, με δυνατότητα ως εκ τούτου αντίστασης, όχι όμως και ευελιξίας. Πράγματι ο τελευταίος, αιμόφυρτος, οπισθοχώρησε στο εσωτερικό του σπιτιού, ενώ ο κουκουλοφόρος του κατέφερε συνεχή κτυπήματα, με ιδιαίτερη σκληρότητα και βαναυσότητα αλλα και επαγγελματισμό, λέγοντας προς αυτόν «θα σε σκοτώσω, θα σε τελειώσω», εκδηλώνοντας έμπρακτα αλλα και με λόγια την ανθρωποκτόνο πρόθεσή του. Παρά τον αιφνιδιασμό και

την άσχημη κατάσταση στην οποία είχε περιέλθει ο εγκαλίων, αισθανόμενος ότι κινδύνευε η ζωή του, συγκέντρωσε τις δυνάμεις του και προσπαθώντας να αμυνθεί κατόρθωσε, πιάνοντας τον δράστη από τον λαιμό, να τον απωθήσει προς την έξοδο. Παράλληλα τον ρώτησε για την αιτία της απροσδόκητης και ανεξήγητης επίθεσης. Ο δράστης όμως, αφού του απάντησε «θα πεθάνεις γιατί δεν ακούς κανέναν» συνέχισε να τον κτυπά με τα παραπάνω όπλα, που παράνομα έφερε, στο κεφάλι, με συνέπεια ο παθών να πέσει στα γόνατα, καταπονημένος, δεχόμενος αλλεπάλληλα και βαρύτατα κτυπήματα με το σιδερένιο ρόπαλο. Στη συνέχεια, σε μια νέα προσπάθεια να αμυνθεί ο τελευταίος όρμησε με το κεφάλι του προς την κοιλιά του δράστη και, αφού κατόρθωσε, απωθώντας τον και πάλι προς την πόρτα εξόδου να τον ακινητοποιήσει, με αιφνιδιαστική κίνηση του αφαίρεσε την κουκούλα. Αναγνώρισε τότε στο πρόσωπο του δράστη, τον εκκαλούντα κατηγορούμενο Χ1, τον οποίο του είχε συστήσει ο γνωστός του, κατηγορούμενος Χ2, ως φίλο και συνεργάτη του στη σχολή Καράτε που διατηρούσε στα ... του Πειραιά, όπου και ο ίδιος εργαζόταν ως προπονητής. Ο εκκαλίων, μετά την αποκάλυψη του προσώπου του και την αναγνώρισή του από τον παθών, φοβούμενος την άμεση σύλληψή του σε περίπτωση που ο τελευταίος καλούσε σε βοήθεια, τον απείλησε με τη φράση «άφησέ με, απ' έξω είναι άλλοι τρεις, έχω μαχαίρι στην τσέπη, θα σε σφάξω». Πράγματι ο εγκαλίων τον άφησε και εκείνος τράπηκε σε φυγή. Αμέσως μετά, ο παθών, αιμόφυρτος και σε κακή κατάσταση, κατέφυγε στο Αστυνομικό Τμήμα της περιοχής του, καταγγέλλοντας τη σε βάρος του επίθεση, ενώ αστυνομικά όργανα τον μετέφεραν στο Τζάνειο Νοσοκομείο, όπου άμεσα του παρασχέθηκε ιατρική βοήθεια για τις βαριές κακώσεις που έφερε. Σύμφωνα δε με την υπ' αριθ. ... ιατροδικαστική έκθεση του Ιατροδικαστή της Ιατροδικαστικής Υπηρεσίας Πειραιά ..., που τον εξέτασε σε εκτέλεση της υπ' αριθ. ... έγγραφης παραγγελίας του ΑΤ ..., δοθείσης στο πλαίσιο της αστυνομικής προανάκρισης, κατά την εξέταση του παθώντα στις 2.11.2005, διαπιστώθηκε ότι είχε υποστεί: πέντε (5) θλαστικά τραύματα, από 2 εκ. έως 6 εκ. περίπου, χειρουργικώς συρραφέντα, στη μετωπιαία, βρεγματική, αριστερά κροταφική και ινιακή χώρα του τριχώτου της κεφαλής, τέσσερα (4) επιμήκη θλαστικά τραύματα μήκους 3 έως 5 εκατοστών περίπου, χειρουργικώς συρραφέντα, επί της άνω και κάτω χώρας της αριστεράς οφρύδας, επί της αριστεράς υποκογχίου και βυκαντικής χώρας συστοίχως του άνω χείλους, αριστερά της μεσοπίτης και επί της γειναικής χώρας, καθώς και πολλαπλά θλαστικά τραύματα αριστεράς ζυγωματικής χώρας, εκτεταμένες εκχυμώσεις επί της μετωπιαίας χώρας, αμφοτέρων των οφθαλμών (δίκην ομματοϋαλίων), επί των ζυγωματικών χωρών, επί της ρινός, καθώς και επί της πρόσθιας και αριστεράς πηλαγίας τραχηλικής χώρας με συνοδό κάταγμα ρινικών οστών, κάταγμα μύλης τριώσου τομέως οδόντος δεξιού ημιμορίου άνω γνάθου (11) και απόπτωση μέσου τομέως οδόντος αριστερού ημιμορίου άνω γνάθου (12) με συνοδούς εκχυμώσεις συστοίχως της άνω γνάθου και του βλεννογόνου της στοματικής κοιλότητας, τρεις (3) εκχυμώσεις μέσης διαμέτρου 3 έως 5 εκατοστών επί του αριστερού βραχιονίου και του αριστερού πηλαγίου θωρακικού τοιχώματος, εκχύμωση, διαστάσεων 15 Χ 5 εκατοστών περίπου, επί της ραχιαίας επιφανείας του δεξιού αντιβραχίου, καθώς και πλέον των δέκα (10) μικρών θλαστικών τραυμάτων επί της ραχιαίας επιφανείας της δεξιάς άκρας χειρός, με πιθανά κατάγματα 1ης φάλαγγος δέκτη και μέσω δακτύλου αριστεράς άκρας χειρός και εκχύμωση, διαστάσεων 25 Χ 10 εκατοστών περίπου, επί της μεσοπίτης της πρόσθιας και έξω πηλαγίας χώρας του δεξιού μηρού.

Ο εγκαλίων, καταθέτοντας αμέσως μετά την επίθεση που δέχθηκε, ενώπιον των αστυνομικών οργάνων του ΑΤ ..., τα οποία ελελήθησαν της αστυνομικής προανάκρισης, αλλα και στη συνέχεια ενώπιον της Ανακρίτριας, ανέφερε με απόλυτη σαφήνεια και κατηγορηματικότητα και χωρίς επιφυλάξεις, ότι δράστης αυτής, τον οποίο αναγνώρισε ανεπιφύλακτα από την πρόσωπο με πρόσωπο επαφή τους, μόλις του αφαίρεσε την κουκούλα, ήταν ο εκκαλίων κατηγορούμενος Χ1, ηλικίας κατά τον επίδοχο χρόνο 46 ετών, δάσκαλος πολεμικών τεχνών και συνεργάτης του κατηγορούμενου Χ2 στη σχολή αυτοάμυνας - γυμναστικής που διατηρούσε στα ... Πειραιά. Τον τελευταίο μάλιστα κατονόμασε ως ηθικό αυτουργό των ως άνω πράξεων του εκκαλούντος, χωρίς να προκύπτει από κάποιο στοιχείο της δικογραφίας ότι είχε αυτός (εγκαλίων) κάποιο λόγο να εχθρεύεται τον ανωτέρω και τον συγκατηγορούμενό του ή να θέλει να τον εκδικηθεί,

ώστε να θεωρηθεί αναξίopiστος. Στο εύλογο δε ερώτημα για την αιτία της ανθρωποκτονίας αυτής επίθεσης σε βάρος του, δίδεται σαφής απάντηση με την κατάθεση του παθόντα ήδη από την προανάκριση. Εξεταζόμενος λίγες ώρες μετά την επίθεση σε βάρος του, ο ανωτέρω κατέθεσε ότι «αυτή είναι δουλειά μαφιόζικη και αυτοί που λάνε προστασία». Ειδικότερα, σύμφωνα με όσα ο παθών κατέθεσε, κατά μήνα Σεπτέμβριο του 2004, του έγινε πρόταση από έναν μεσίτη για πώληση του ενός εκ των δύο σπιτιών, ιδιοκτησίας της μητέρας του Ψ συζύγου ..., επί της οδού ... στον ..., όπου αυτός κατοικούσε, σ' ένα ... επιχειρηματία, χωρίς ποτέ ούτε ο ίδιος ούτε η μητέρα του να εκδηλώσουν σχετική επιθυμία. Ο μεσίτης ήλθε σε επικοινωνία με τη μητέρα του, η οποία του δήλωσε ότι δεν ενδιαφερόταν για την πώλησή του. Ένα μήνα δε μετά την εκδήλωση της άρνησης για την πώληση του σπιτιού, κατά μήνα Οκτώβριο του 2004, ενώ ο παθών βρισκόταν σε καφετέρια στα ..., τον πλησίασαν ο εκκαλών κατηγορούμενος και ο συγκατηγορούμενός του, τον οποίο είχε γνωρίσει πριν από ενάμισι έτος στην πλαιοία ... ως ιδιοκτήτη σχολής Καράτε και είχαν συνάψει φιλική σχέση. Ο τελευταίος μάλιστα του είχε πει ότι ο ίδιος και ο Χ1, συνεργάτης του στη σχολή, «ελέγχουν τα πάντα». Κατά την ως άνω συνάντηση, ο Χ2, παρουσία του εκκαλούντα, αφού του επανέλαβε ότι ελέγχουν τα πάντα στην περιοχή, απαίτησε από αυτόν να μεριμνήσει ώστε, με την άσκηση πίεσης και επιρροής προς τη μητέρα του, να πεισθεί αυτή να πωλήσει και να μεταβιβάσει την παραπάνω οικία της έναντι πολύ μικρού τιμήματος, ύψους 12.000.000 δρχ, που υπολείπονταν της πραγματικής της αξίας, στον πιο πάνω, αγνώστων μέχρι στιγμής στοιχείων, ... επιχειρηματία, δίδοντάς του να καταλάβει ότι ενεργούσαν για λογαριασμό του τελευταίου. Ο εκκαλών αντέδρασε και εκείνος τότε του είπε «Καλά θα κάνεις να το σκεφθείς, γιατί η γνωριμία μας θα πάρει άλλη μορφή μέχρι που θα σηκώσω και χέρι», ενώ αμφότεροι του τόνισαν ότι αν δεν έκανε ό,τι του έλεγαν «όλα θα ήταν ανάποδα στη ζωή του», αφήνοντας σαφή υπονοούμενα για τη σωματική του ακεραιότητα.

Με τη συμπεριφορά τους αυτή, τρομοκράτησαν τον εκκαλούντα, ο οποίος είχε αντιληφθεί ότι και οι δύο «πουλούσαν προστασία» επί αμοιβή και γι' αυτό επέβαλαν τη θέλησή τους με τη βία, όποτε αυτό χρειαζόταν. Για το λόγο αυτό προσπαθούσε έκτοτε, επειδή βρισκόταν σε συνεχή φόβο, με διάφορα μικροδώρα που πρόσφερε στον Χ2, να τον «καλοπιάνει», όπως χαρακτηριστικά κατέθεσε, για να τον αποτρέψει από μια επίθεση σε βάρος του, δοθέντος ότι δεν ενέδωσε και, παρά τις απειλές για τη σωματική του ακεραιότητα και τη ζωή του, δεν προέβη στα υπ' αυτών υποδειχθέντα. Το βράδυ της επίθεσης ο παθών περί ώρα 11.45', πήγε σε ταβέρνα της περιοχής του ..., όπου παράγγειλε φαγητό για το σπίτι. Έως ότου εκτελεσθεί η παραγγελία, μέχρι την 00.10 ώρα, έκανε μια βόλτα στην πλαιοία του ... Διερχόμενος έξω από την καφετέρια ... αντιλήφθηκε τον κατηγορούμενο Χ2, ο οποίος, με τρόπο επιτακτικό, του έγνεψε να εισέλθει στο κατάστημα. Στη μεταξύ τους συζήτηση που επακολούθησε, ο ως άνω κατηγορούμενος επανέφερε το θέμα της πώλησης του σπιτιού, ρωτώντας τον «τι έγινε, χάθηκες, τι σκέφθηκες να κάνεις, θα μείνεις ή θα φύγεις;» Όταν δε ο παθών του απάντησε, «δεν ξέρω, μπορεί να το νοικιάσω και να μείνω στη μητέρα μου στην ...», ο ανωτέρω αντιλήφθηκε πλέον ότι ο τελευταίος δεν επρόκειτο να υποκύψει στις εκβιαστικές απαιτήσεις του ίδιου και του εκκαλούντος συγκατηγορούμενός του, ασκώντας πιέσεις στη μητέρα του ώστε να εξαναγκαστεί να πωλήσει την ως άνω οικία της, αντί του παραπάνω ποσού, που υπολείπονταν σημαντικά της πραγματικής της αξίας, προς όφελος του ... εντολέα, αλλά ότι αντιθέτως η παρουσία αυτού, ο οποίος μάλιστα κατοικούσε στην ως άνω οικία, αποτελούσε εμπόδιο στην υλοποίησή τους. Κατόπιν αυτών, ο εκκαλών κατηγορούμενος αποφάσισε σε ήρεμη ψυχική κατάσταση να σκοτώσει τον παθόντα, αφού πείστηκε γι' αυτό από τον συγκατηγορούμενό του Χ2, που εκμεταλλεύθηκε προς τούτο την εικαστική φιλία τους και την επαγγελματική τους σχέση. Πράγματι, λίγα λεπτά μετά την αποχώρηση του εκκαλούντα και την επιστροφή στο σπίτι του, αυτός δέχθηκε την επίθεση του εκκαλούντος κατηγορούμενου, ο οποίος σε ήρεμη ψυχική κατάσταση του κατέφερε επανειλημμένα και ισχυρότατα πλήγματα κυρίως επί της κεφαλής, με όπλα συμπαγούς μεταλλικού όγκου, τα οποία συνοδεύονταν με ρητή εξωτερική του ανθρωποκτονίου σκοπού, με την απευθυνθείσα προς αυτόν φράση «θα πεθάνεις». Δεν πέτυχε όμως να ολοκληρώσει την πράξη του και να επιφέρει το θάνατο του ανωτέρω, καθόσον αυτός, κατά τα

εκτεθέντα, κατάφερε να τον ακινητοποιήσει και να του αφαιρέσει την κουκούλα από το κεφάλι και έτσι να τον αναγνωρίσει, με συνέπεια, μετά την αναγνώρισή του, ο εκκαλών να εγκαταλείψει την προσπάθεια για τη θανάτωσή του και να τραπέι σε φυγή, επιπλέον δε ο ισχυρός οργανισμός του παθόντα άντεξε, με τη βοήθεια και της άμεσης ιατρικής φροντίδας που δέχτηκε, στα κυρίως επί της κεφαλής του καταφερθέντα αλλεπάλληλα και ισχυρότατα κτυπήματα και δεν πέθανε.

Με βάση τις παραδοχές αυτές, το Συμβούλιο Εφετών Πειραιώς έκρινε ότι υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ενόχης για την παραπομπή του κατηγορουμένου και ήδη αναιρεσιότητας Χ1 στο ακροατήριο και, κατόπιν τούτων, απέρριψε κατ' ουσία την έφεσή του και επικύρωσε το πρωτόδικο με αριθ. 719/2006 βούλευμα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Πειραιώς, με το οποίο παραπέμφθηκε αυτός ενώπιον του ακροατηρίου του Μικτού Ορκωτού Δικαστηρίου Πειραιώς για να δικασθεί για τις αξιόπινες πράξεις: α) της απόπειρας ανθρωποκτονίας, β) της παράνομης οπλοφορίας, γ) της οπλοχρησίας, δ) της απόπειρας εκβίασης από κοινού και ε) της απειλής. Με τις παραδοχές του αυτές, το Συμβούλιο Εφετών Πειραιώς διέλαβε στο προσαβληθόμο ως άνω με αριθ. 719/2006 βούλευμά του την απαιτούμενη από τα άρθρα 93 παρ. 3 του Συντ. και 139 του ΚΠΔ ειδική και εμπειροστατωμένη αιτιολογία, αφού εκθέτει σ' αυτό με σαφήνεια, πληρότητα και χωρίς αντιφάσεις ή λογικά κενά τα πραγματικά περιστατικά που προέκυψαν από τη διεξαχθείσα κύρια ανάκριση και από τα οποία συνήγαγε την κρίση του για τη συνδρομή των αντικειμενικών και υποκειμενικών στοιχείων του εγκλήματος για το οποίο κρίθηκε παραπεμπτός ο κατηγορούμενος, μνημονεύει δε τα αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία συνήγαγε τα περιστατικά αυτά και παραθέτει τις σκέψεις και τους νομικούς συλλογισμούς, με βάση τους οποίους έκρινε ότι υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις για την παραπομπή του αναιρεσιότητας κατηγορουμένου στο ακροατήριο για να δικαστεί για τις ως άνω αξιόπινες πράξεις, που προβλέπονται από τις εφαρμοσθείσες ουσιαστικές ποινικές διατάξεις των άρθρων 42 παρ. 1, 45, 299 παρ. 1, 333 παρ. 1, 385 παρ. 1 περ. α', σε συνδυασμό προς άρθρο 380 παρ. 1 ΠΚ και 1 παρ. 2 περ. γ', 10 παρ. 1 και 13 περ. β' και 14 του Ν 2168/1993, τις οποίες ούτε ευθέως ούτε εκ πλαιοίου παραβίασε.

Ειδικότερα, όσον αφορά την αξιόπινη πράξη της κακούρηγματικής από κοινού εκβίασης, ορθά το προσαβληθόμο βούλευμα υπήγαγε σ' αυτήν τα ανωτέρω πραγματικά περιστατικά, αντί να τα υπαγάγει στις διατάξεις των άρθρων 42 και 330 του ΠΚ (απόπειρα παράνομης βίας), αφού, από τις παραδοχές αυτού, ότι, «όταν ο συγκατηγορούμενος του αναιρεσιότητας Χ2, τον ρώτησε επιτακτικά "τι έγινε, τι σκέφθηκες να κάνεις, θα μείνεις ή θα φύγεις" και ο παθών απάντησε "δεν ξέρω, μπορεί να το νοικιάσω και να μείνω με τη μητέρα μου στην ...", ο ανωτέρω αντιλήφθηκε ότι δεν επρόκειτο να υποκύψει ο τελευταίος στις εκβιαστικές απαιτήσεις του, αλλά αντιθέτως η παρουσία αυτού, ο οποίος μάλιστα κατοικούσε στην ως άνω οικία, αποτελούσε εμπόδιο στην υλοποίησή τους», προκύπτει αναμφίβολα ότι ο απειληθείς εκκαλών, λόγω της συγκατοίκησης με τη μητέρα του, και της επιβολής της θέλησής του σ' αυτήν, είχε τη δυνατότητα «εκ των πραγμάτων» να ενεργήσει την επιζήμια για τη μητέρα του πράξη, να προβεί στην πώληση της οικίας της. Εξάλλου, όσον αφορά την ίδια αξιόπινη πράξη, της από κοινού εκβίασης, σε βαθμό

κακουργήματος, το για τη συγκρότηση της αντικειμενικής της υπόστασης στοιχείο της απειλής, επικειμένου κινδύνου σώματος ή ζωής, κατά τα στη νομική σκέψη εκτεθέντα, βρίσκεται έρεισμα στις παραδοχές του βουλευμάτος, ότι στην αντίδραση του εγκαθιόντος να μεριμνήσει και ασκήσει πίεση και επιρροή προς τη μητέρα του, ώστε να πεισθεί αυτή να πωλήσει την οικία της έναντι πολύ μικρού τιμήματος, που υπολείπεται της πραγματικής αξίας αυτής σε τρίτο πρόσωπο, για λογαριασμό του οποίου ενεργούσαν, ο κατηγορούμενος του είπε «καλή θα κάνεις να το σκεφθείς, γιατί η γνωριμία μας θα πάρει άλλη μορφή, μέχρι που θα σηκώσω και χέρι», ενώ τόσο ο αναιρεσείων όσο και ο συγκατηγορούμενός του τόνισαν ότι, αν δεν έκανε ό,τι του έλεγαν, «όλα θα πάνε ανάποδα στη ζωή του», αφήνοντας σαφή υπονοούμενα για τη σωματική του ακεραιότητα, σε συνδυασμό με την παραδοχή ότι, με τη συμπεριφορά τους αυτή, τρομοκράτησαν τον εγκαθιόντα, ο οποίος βρισκόταν σε συνεχή φόβο, διότι είχε αντιληφθεί ότι και οι δύο «πουλούσαν προστασία επ' αμοιβή και γι' αυτό επέβαλαν τη θέλησή τους με βία, όποτε αυτό χρειαζόταν».

Συνεπώς, ο σχετικός, από το άρθρο 484 παρ. 1 στοιχ. β' του ΚΠΔ, υπό στοιχεία 4.2, λόγος της αίτησης αναίρεσης, με τον οποίο πλήττεται το προσβαλλόμενο βούλευμα για εσφαλμένη εφαρμογή του άρθρου 385 παρ. 1 στοιχ. α', με την ειδικότερη αιτίαση, ότι οι εν λόγω απειλές δεν ήταν ενωμένες με επικείμενο κίνδυνο του σώματος ή της ζωής του παθόντος, αφού δεν πρόκειται για προαγγελία κακού που θα επερχόταν αμέσως, ήτοι κατά την ίδια χρονική στιγμή που εκστόμισε ο αναιρεσείων τις απειλές, είναι απορριπτέες ως αβάσιμος. Και τούτο γιατί: 1ον) από αυτή τη φύση των πράξεων, στις οποίες υπό το κράτος των απειλών, θα εξαναγκαζόταν να προβεί ο εγκαθιόν (πώληση και μεταβίβαση ακινήτου), δεν ήταν δυνατή η, αμέσως μετά την εκστόμιση των απειλών, πραγματοποίησή τους, και 2ον) ενώπιε των παραπάνω παραδοχών του βουλευμάτος, ο κίνδυνος πραγματοποίησης των απειλών των κατηγορουμένων, μετά την πάροδο ευλόγου χρόνου, μέσα στον οποίο ήταν δυνατόν να προβεί ο εγκαθιόν στις παραπάνω πράξεις, ήταν διαρκής, με την έννοια ότι μπορούσαν οι κατηγορούμενοι να πραγματοποιήσουν τις απειλές τους ανά πάσα στιγμή. Επίσης, απορριπτέες ως αβάσιμες είναι και οι υπό στοιχεία 4.6 σχετικός λόγος της αίτησης, με τον οποίο πλήττεται το προσβαλλόμενο βούλευμα για έλλειψη ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας, αλλήλ και έλλειψη νόμιμης βάσης, με την ειδικότερη αιτίαση, ότι δεν αναφέρονται περιστατικά από τα οποία να προκύπτει το στοιχείο της από κοινού διάπραξης του ως άνω εγκλήματος της απόπειρας κακουργηματικής εκβίασης, αφού, κατά τις παραδοχές του βουλευμάτος, ο αναιρεσείων «ήταν συνεργάτης του συγκατηγορουμένου του Χ2 στη σχολή αυτοάμυνας - γυμναστικής που διατηρούσε ο τελευταίος στα ... Πειραιώς», ότι «και οι δύο του έλεγαν ότι όλα θα ήταν ανάποδα στη ζωή του, αφήνοντας σαφή υπονοούμενα για τη σωματική του ακεραιότητα», αλλήλ και της διαλαμβανόμενης σ' αυτό (βούλευμα) αιτιολογίας για τη μη αποδοχή της άποψης του εγκαθιόντος, ότι ο ως άνω συγκατηγορούμενος του αναιρεσείοντος ήταν ηθικός αυτουργός των διαπραχθεισών από αυτόν (αναιρεσείοντα) πράξεων, ότι αυτή στηρίζεται στη σαφή κατάθεση του ίδιου του εγκαθιόντος στην προανάκριση «αυτή η δουλειά είναι μαφιόζικη και αυτοί πουλάνε προστασία». [...]

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ*

 Στην μείζονα πρόταση του δικανικού συλλογισμού και των τριών αποφάσεων που δημοσιεύονται παραπάνω περιέχεται η γνωστή –αλλά απολύτως εσφαλμένη– θέση της ελληνικής νομολογίας και ειδικότερα του Αρείου Πάγου, σύμφωνα με την οποία σκοπός παράνομου περιουσιακού οφέλους μπορεί να υπάρχει, ακόμη κι όταν η απαίτηση που επιδιώκει ο δράστης να ικανοποιήσει μέσω της απειλής του είναι **νόμιμη**. Η θέση αυτή αντικατοπτρίζεται είτε στην φράση «τέτοιος σκοπός υπάρχει όταν [...] στη συγκεκριμένη περίπτωση η προς **πραγμάτωση νόμιμης απαίτησης εφαρμογή του μέσου της βίας ή της απειλής αποδοκιμάζεται από το δίκαιο**, παρουσιαζόμενη ως **άγια μομφής**» (βλ. π.χ. το βούλ. ΑΠ 1683/2007), είτε στην φράση «τέτοιος σκοπός υπάρχει όταν [...] η πράξη ή παράλειψη αυτού που εξαναγκάζεται **δεν αποτελεί έκφραση του παρεχομένου, από τα άρθρα 2 παρ. 1 και 5 παρ. 1 του Συντ. και 361 ΑΚ στο πρόσωπο, δικαιώματος της βούλησής του και της ελευθερίας στις συναλλαγές**» (βλ. π.χ. τις ΑΠ 233/2008 και ΑΠ 1720/2007).

Λιγότερο συχνά, αλλά πάντως όχι σπάνια, συναντάται στην νομολογία μας και η θέση ότι «η **απειλούμενη σε βάρος του εξαναγκαζόμενου ενέργεια δεν απαιτείται να είναι παράνομη**, εφόσον εκβίαση συνιστά, όχι αυτή καθ' εαυτή η άσκηση εξουσίας ή δικαιώματος, αλλά η απειλή άσκησής τους προς επίτευξη του σκοπού που αναφέρεται στο άρθρο 385 ΠΚ, δηλαδή την κάμψη της θέλησής του εξαναγκαζόμενου, ώστε δι' αυτής να αχθεί ή ο ίδιος ή άλλος σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή» (έτσι η ΑΠ 233/2008).

Η αντίκρουση της πρώτης θέσης δεν απαιτεί κάποια ιδιαίτερη προσπάθεια, καθ' όσον **υφισταμένης μιας νομίμου απαίτησεως είναι πλέον ή προφανές ότι ο σκοπός προσπορισμού οφέλους δεν μπορεί να αποκτήσει το στίγμα του παρανόμου, μόνο και μόνο επειδή τα μέσα που μετέρχεται ο δράστης είναι καθ' εαυτά επιλήψιμα**. Για να μπορεί να υπάρξει εκβίαση, εκτός των λοιπών προϋποθέσεων, είναι απαραίτητος ο **σκοπός παράνομου πλουτισμού**: όταν όμως κάποιος καταφέρει και «**παίρνει ό,τι του ανήκει**», ακόμη κι όταν το παίρνει «**με λάθος τρόπο**», θα ήταν **παράδοξο** να ισχυρισθούμε ότι **πλουτίζει παράνομα** και, αντιστοίχως, ότι δρα εμφορούμενος από σκοπό παράνομου πλουτισμού, όταν με τον τρόπο αυτόν απλώς επιδιώκει «να πάρει ό,τι του ανήκει». Το μόνο ενδιαφέρον ερώτημα που μπορεί να θέσει κανείς εν προκειμένω είναι το εξής: αφού τα παραπάνω είναι τόσο προφανή, πώς είναι δυνατόν η νομολογία μας να εμμένει στα αντίθετα; (για την απάντηση στο ερώτημα αυτό βλ. παρακάτω την μελέτη του γράφοντος, σελ. 1076 κε.).

Απεναντίας, η αντίκρουση της δεύτερης θέσης δεν είναι εύκολη υπόθεση. Και τούτο, διότι η νομολογιακή επωδός, βάσει της οποίας «η απειλούμενη σε βάρος του εξαναγκαζόμενου ενέργεια δεν απαιτείται να είναι παράνομη» συμπορεύεται με την απολύτως κρατούσα άποψη στην ελληνική επιστήμη, όπου

* Βλ. σχετικά και τη μελέτη του Κ. Βαθιώτη «Απειλή νόμιμης συμπεριφοράς για την επίτευξη άσχετου σκοπού», στο παρόν τεύχος, σελ. 1069 κε.

συναφώς γίνεται δεκτό ότι παρά το νόμιμον, ήτοι το καθ' εαυτό ανεπίληπτον του εκβιαστικού μέσου, η χρήση του στην συγκεκριμένη περίπτωση μπορεί να εμφανίζεται ως αξιόμιμη και, κατά τούτο, να θεμελιώνει εκβίαση. Η σχετική προβληματική αφορά τον συνδυασμό “απειλή νόμιμης ενέργειας/παράλειψης – σκοπός ικανοποίησης μιας μη ληξιπρόθεσμης απαίτησης” και ειδικότερα την περίπτωση εκείνη κατά την οποία η απειλή της νόμιμης πράξης δεν τελεί σε συνάρτηση, άλλες λέξεις: είναι άσχετη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό (βλ. π.χ. Μυλωνόπουλο, ΠοινΔ, ΕιδΜ, 2006, § 11, πλαγιάρ. 876, όπου περαιτέρω παραπομπές στην υποσ. 61· Κωστάρα, ΠοινΔ, Επιτομή ΕιδΜ, 2007, άρ. 385, πλαγιάρ. 40, σελ. 1110).

Αντιπροσωπευτικό παράδειγμα που άπτεται αυτής της προβληματικής αποτελεί η ανωτέρω δημοσιευομένη ΑΠ 1720/2007, όπου η –σε σχέση με τα εδώ αναφερόμενα– ενδιαφέρουσα απειλή του κατηγορουμένου συνοψίζεται στην φράση: “θα αναγγείλω φορολογικές παραβάσεις της εταιρίας, αν δεν μου παραδώσεις επιταγές που αντιστοιχούν σε τοκογλυφικούς τόκους” (πρβλ. ΑΠ 1313/2002 ΠΛογ 2002, 1410· ΑΠ 1124/1988 ΠοινΧρ ΛΘ', 84· ΑΠ 1870/1984 ΠοινΧρ ΛΕ', 575)· στην περίπτωση αυτή, η απειλή καθ' εαυτήν είναι το δίχως άλλο νόμιμη και επιπλέον παντελώς άσχετη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό. Κρίσιμη είναι εδώ η επισήμανση του Μπέκα, στο σχολίο του υπό το βούλ. ΑΠ 535/2002 ΠΛογ 2002, 633, ο οποίος, θέτοντας το ερώτημα αν για την θεμελίωση εκβίασης επιχειρήσεων θα πρέπει «να προσβάλλεται με κάποιον ιδιαίτερο τρόπο, ειδικής απαξίας, η βιοποριστική [...] απασχόληση, λ.χ. με υλική καταστροφή ή με απειλή τέτοιας καταστροφής, δηλαδή με παράνομη πράξη ή αρκεί η οποιαδήποτε απειλή κακού, έστω και νόμιμου, όπως είναι η καταγγελία για φοροδιαφυγή», δίδει την απάντηση ότι με βάση την ratio του νόμου (σκοπός του η αντιμετώπιση των “προστατών”) «θα πρέπει να γίνεται συσταλτική ερμηνεία του νόμου και να θεωρούνται ως υπαγόμενες στην διακεκριμένη αυτή παραλλαγή μόνο αφεαυτές παράνομες πράξεις εξαναγκασμού και όχι απλά άσχετες με το επιδιωκόμενο όφελος απειλές που στρέφονται κατά της επιχείρησης κ.λπ. του θύματος». Συνεπώς, κατά την άποψη του εν λόγω συγγραφέως, «η απειλή για καταγγελία φοροδιαφυγής που πράγματι τελέστηκε από την επιχείρηση του θύματος ως πράξη εξαναγκασμού του για συνολογηση επιβλαβούς για αυτό σύμβασης, έστω και αν πρόκειται για απειλή βλάβης της επιχείρησης, επειδή αυτή καθαυτή δεν είναι παράνομη πράξη, συνιστά απλή, βασική εκβίαση και όχι διακεκριμένη» (η έμφαση στο πρωτότυπο). Σύμφωνα, όμως, με την άποψη που θα προκριθεί στην κατωτέρω δημοσιευομένη μελέτη (βλ. σελ. 1078), μια τέτοια περίπτωση δεν συνιστά ούτε καν απλή εκβίαση.

Λιγότερο ξεκάθαρα, σε ό,τι αφορά το αν έχουμε να κάνουμε με απειλή νόμιμης ενέργειας, είναι τα δεδομένα της ΑΠ 233/2008, όπου η κατηγορουμένη απείλησε τον χειρουργό που προέβη σε εγχείρηση προσθετικής στήθους με παραμορφωτικό αποτέλεσμα, χρησιμοποιώντας την φράση “θα σε βγάλω στα κανάλια” – σημειωτέον ότι, όπως στην προηγούμενη υπόθεση της ΑΠ 1720/2007, έτσι και εδώ πρόκειται ειδικότερα για την προβληματική της ούτω καλουμένης “chantage”,

δηλαδή του “εκβιασμού με τη βοήθεια απειλών αποκαλύψεων ή προσάψεων δυσφημιστικών” (Σπινέλλης, ΠοινΔ, ΕιδΜ, Τεύχ. Β', 1985, σελ. 45), άλλως: της “εκβίασης με την αποκάλυψη μυστικών αμαρτημάτων” (Φιλόπουλος, Ερμηνευτική προσέγγιση στο έγκλημα της εκβίασης «επιχειρήσεων», ΠοινΧρ ΝΒ', 296).

Πέρα από το γεγονός ότι δεν είναι απολύτως σαφές, με βάση τα διαλαμβανόμενα στην προσβαλλομένη, αν το ποσό των 5.000.000 δρχ. που ζήτησε η κατηγορουμένη να της καταβάλει ο γιατρός συνιστά μια εύλογη και νόμιμη απαίτηση (οπότε σε αυτήν την περίπτωση δεν πληροίται το στοιχείο του σκοπού παράνομου πλουτισμού), είναι συζητήσιμο το κατά πόσον η φράση που εκστόμισε συνιστά απειλή νόμιμης ή παράνομης πράξης. Και τούτο, διότι η δημοσιοποίηση της αρνητικής εμπειρίας της θα αφορούσε ένα προσβλητικό μεν, πλιν όμως αληθινό γεγονός, οπότε ευρισκόμενοι στο πεδίο της απλής δυσφήμισης (άρθρο 362 ΠΚ) θα μπορούσαμε να προβληματιστούμε μήπως το άρθρο 366 παρ. 1 ΠΚ, παρά την ρητή αναφορά στο ατιμώρητο («Αν το γεγονός του άρθρου 362 είναι αληθινό, η πράξη μένει ατιμώρητη»), εισάγει λόγο άρσεως του αδίκου (έτσι π.χ. ο Κατοσαντώνης, Διατί «μένει ατιμώρητος» κατ' άρθρ. 366 παρ. 1 ΠΚ ο δράστης «δυσφημίσσεως», όταν λέγη αληθής; ΠοινΧρ ΚΣΤ', 273 κ.ε., 278-279, με το επιχείρημα ότι «το δικαίωμα [του δράστη] –όπως και παντός ανθρώπου– να λέγη την αλήθεια αποκλείει τον άδικον χαρακτήρα της δυσφημίσσεως· βλ. και Χατζηκώστα, Προσβολές της τιμής από δικαιολογημένο ενδιαφέρον, 2005, σελ. 11, όπου περαιτέρω παραπομπές· επίσης Συμεωνίδου-Καστανίδου, Εγκλήματα κατά προσωπικών αγαθών, 2006, σελ. 349 με υποσ. 18· contra Σπινέλλη, Το έννομο αγαθό της τιμής και οι αξιόποινες προσβολές του, ΠοινΧρ ΝΣΤ', 968 κ.ε., με ισχυρά αντεπιχειρήματα) ή μήπως, αποκλειομένης της προηγούμενης ερμηνείας –ας σημειωθεί η εξής ανακολουθία του ΠΚ: ενώ ο νομοθέτης όταν κάνει λόγο για “ατιμώρητο” αναφέρεται συνήθως σε έναν λόγο αποκλεισμού του καταλογισμού ή του αξιοποίνου (βλ. π.χ. άρθρα 23 εδ. β', 42 παρ. 3, 43 παρ. 2, 44 παρ. 1 και 2, 137 παρ. 1 και 2, 172 παρ. 2, 227 παρ. 2, όπου μάλιστα ρητώς γίνεται λόγος για απαλλαγή από την ποινή, 231 παρ. 2, 232 παρ. 2, 236, 376, 377 παρ. 1), στο άρθρο 371 παρ. 4 προβλέπεται ότι «Η πράξη δεν είναι άδικη και μένει ατιμώρητη...», στο δε άρθρο 455 προβλέπεται ότι «Όποιος διέπραξε ανθρωποκτονία που μένει ατιμώρητη σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 22 και 25»!–, χωρεί εφαρμογή του άρθρου 367 παρ. 1 περ. γ', όπου ως λόγος άρσεως του αδίκου προβλέπεται η εκδήλωση από δικαιολογημένο ενδιαφέρον. Σε ό,τι αφορά, όμως, αυτό το τελευταίο, η απάντηση θα πρέπει να είναι αρνητική, εφόσον γίνει δεκτό ότι η δημοσιοποίηση της συγκεκριμένης εμπειρίας –κατ' εφαρμογήν της αρχής του “μη χείρονος δεινού”– δεν θα αποτελούσε το ηπιότερο από τα διαθέσιμα μέσα για την διαφύλαξη του εν θέματι δικαιώματος (βλ. π.χ. Φιλιππίδη, Η προστασία δεδικαιολογημένων συμφερόντων επί των εγκλημάτων κατά της τιμής, Θεσσαλονίκη, κ.χ., σελ. 126, ο οποίος, συντασσόμενος με τους Χωραφά και Frank, υποστηρίζει ότι «η προσβλητική εκδήλωση πρέπει να είναι το εκ των ειδικών περιστάσεων in concreto “επιβεβλημένον” μέσον προς διαφύλα-

ξιν του συμφέροντος, μη δυναμένης άλλως να επιτευχθή»· βλ. και Χατζηκόστα, ό.π., σελ. 77)· ακόμη δε κι αν προκρινόταν η αντίθετη άποψη, θα υπήρχε ο σκόπελος της παρ. 2 του άρθρου 367 ΠΚ, όπου στην περ. β' προβλέπεται ότι η προηγούμενη διάταξη δεν εφαρμόζεται (άρα δεν υπάρχει περιθώριο για άρση του αδικού), «όταν από τον τρόπο της εκδήλωσης ή από τις περιστάσεις υπό τις οποίες τελέστηκε η πράξη, προκύπτει σκοπός εξύβρισης» (επ' αυτού βλ. και Μπέκα, Η διαδοχή συλλογισμών για την κατάφαση ποινικής ευθύνης στα εγκλήματα κατά της τιμής, Υπερ 1996, 1253 κ.ε., 1262-1263).

Στην μελέτη που δημοσιεύεται κατωτέρω επιχειρείται να κλονισθεί η ορθότητα της θέσης ότι η απειλή εκδήλωσης μιας νόμιμης συμπεριφοράς μπορεί να στοιχειοθετήσει εκβίαση, οσάκις είναι αναντίστοιχη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, κατά τούτο δε *in concreto* αξιόμιμη, και αντ' αυτής θα υποστηριχθεί η άποψη ότι, **ελλείψει προσβολής της προσωπικής ελευθερίας** του απειλούμενου με την νόμιμη πράξη, **εκβίαση** (αλλ' αντιστοίχως και παράνομη βία) είναι **αδιανόητη** – όποιος απειλεί άλλον με νόμιμη ενέργεια ή παράλειψη, προσφέρει σε αυτόν μια δυνατότητα διαπραγματεύσεως και άρα δεν του περιορίζει, αλλ' αντιθέτως του διευρύνει το πεδίο ελεύθερης δράσης. Άλλωστε στην Ελλάδα δεν προβλέπεται από τον Ποινικό μας Κώδικα η λεγόμενη **“ρήτρα του επιμέμπου”**, η οποία όμως προβλέπεται από τον γερμανικό ΠΚ στα εγκλήματα της παράνομης βίας και της εκβίασης, κι έτσι η επίκλησή της δεν μπορεί να δικαιώσει την μέχρι σήμερα απολύτως κρατούσα άποψη. Μάλιστα, ακόμη και στην Γερμανία, το μεν επισημαίνεται η κατ' ορθήν ερμηνεία **αποκλειστικώς συστατική λειτουργία** της εν λόγω ρήτρας, το δε γίνεται δεκτή από ικανό αριθμό θεωρητικών η διευρυνση και όχι συρρίκνωση της ελευθερίας του απειλούμενου, όταν ο απειλών συνδέει την απειλή της νόμιμης πράξης του με το άσχετο ζήτημα της ικανοποίησης μιας αξίωσης που δεν έχει δικαίωμα να διεκδικήσει. Εκείνο, λοιπόν, που μπορούμε να αντιείνουμε στην προαναφερθείσα θέση της νομολογίας ότι **“εκβίαση συνιστά, όχι αυτή καθ' εαυτή η άσκηση εξουσίας ή δικαιώματος, αλλά η απειλή άσκησης τους προς επίτευξη του σκοπού που αναφέρεται στο άρθρο 385 ΠΚ”** είναι ότι: **“όποιος επιτρέπεται να επιφέρει το κακό, μπορεί και να το προαναγγείλει!”**

Πέραν τούτων (αναπτύσσονται διεξοδικώς στην μελέτη που ακολουθεί), δεν πρέπει να παροραθούν τρία ειδικότερα ζητήματα τα οποία πηγάζουν από την κρίση του βουλ. ΑΠ 1683/2007 και σχετίζονται με το έγκλημα της εκβίασεως.

Το πρώτο ζήτημα είναι ότι ο κακοурνηματικός χαρακτήρας της απόπειρας εκβίασεως σπρίχθηκε σε απειλές εκ μέρους των συγκατηγορουμένων οι οποίες είναι **αμφίβολο** αν μπορούν να θεωρηθούν ως **διακεκριμένες**, δηλ. ως απειλές ενωμένες με **επικείμενο** κίνδυνο σώματος ή ζωής. Βάσει των διαπιστωθέντων πραγματικών περιστατικών οι κατηγορούμενοι είπαν στον παθόντα **“Καλά θα κάνεις να το σκεφθείς, γιατί η γνωριμία μας θα πάρει άλλη μορφή, μέχρι που θα σπκώσω και χέρι”**, ενώ αμφότεροι του τόνισαν ότι, αν δεν έκανε ό,τι του έλεγαν, **“όλα θα ήταν ανάποδα στη ζωή του”**. Όπως επισημαίνεται από τον Γ. Μπέκα, ΠΛογ 2007, 1295, «από πουθενά δεν προ-

κύπτει ότι εξαγγέλθηκε η άμεση επέλευση του κακού [...] και συνακόλουθα το εξαγγελόμενο κακό δεν παρουσιάστηκε ότι θα επέλθει αμέσως, δηλαδή την επομένη της μη συμμόρφωσής του χρονική στιγμή».

Nota bene: Η έννοια του επικείμενου κινδύνου είναι ένα πολύ “ευαίσθητο” θέμα τόσο για την ληστοειδή εκβίαση (άρθρο 385 παρ. 1 α' ΠΚ) όσο και για την ληστρική εκβίαση (άρθρο 380 παρ. 1), η δε προσπάθεια σαφούς προσδιορισμού της σε αυτοτελή μελέτη καθίσταται επιτακτική, δεδομένης της παλιωδίας που παρατηρείται από την νομολογία μας κατά την ερμηνεία του σχετικού όρου (επ' αυτού βλ. Μπαλιτά, ΠοινΧρ ΝΖ', 696, με διεξοδική αναφορά και στις απόψεις που υποστηρίζονται στην ελληνική επιστήμη). Επί του παρόντος θα ήθελα να αποπειραθώ να εμπλουτίσω πρόχειρα τον προβληματισμό, επισημαίνοντας δύο στοιχεία που δεν πρέπει να αγνοηθούν: αφ' ενός ο Έλληνας νομοθέτης, σε αντίθεση με τον Γερμανό, δεν χρησιμοποίησε τον όρο (απειλές με) **“παρόντα κίνδυνο”** (για το σώμα ή την ζωή), αλλά τον ευρύτερο όρο (απειλή ενωμένη με) **“επικείμενο κίνδυνο”** (σώματος ή ζωής) και, συνεπώς, τα υποστηριζόμενα στην γερμανική επιστήμη για την ερμηνεία του αντίστοιχου όρου **“gegenwärtige Gefahr”** δεν μπορούν κατ' αρχήν να μεταφερθούν αυτούσια στον ελληνικό χώρο (επ' αυτού πρβλ. Μπαλιτά, ό.π.)· αφ' ετέρου, στον ελληνικό ΠΚ ο “επικείμενος κίνδυνος” εμφανίζεται και στο **άρθρο 288 παρ. 1 ΠΚ**, εκεί όμως –με βάση το κατισχύον κείμενο της καθαρεύουσας– συνοδεύεται από το επίρρημα **“εγγύς”** («Όποιος με πρόθεση ματαιώνει ή δυσχεραίνει την ενέργεια που είναι αναγκαία προς αποτροπή ή καταστολήν υφισταμένου ή **εγγύς επικείμενου κινδύνου...**») και άρα αυτό θα μπορούσε να σημαίνει *e contrario* ότι ο επικείμενος κίνδυνος των άρθρων 380 παρ. 1 και 385 παρ. 1 α' ΠΚ δεν απαιτείται να είναι άμεσα επικείμενος, αφού από τις διατάξεις αυτές ελλείπει αντίστοιχος, ρητός προσδιορισμός του επικείμενου (πρβλ. άρθρο 336 ΠΚ, όπου ο κίνδυνος αξιώνεται να είναι άμεσος).

Το δεύτερο ζήτημα είναι ότι, σε αντίθεση με την ΕισΠροτ Α. Ζύγουρα, ο Άρειος Πάγος δέχθηκε ως ορθή και αιτιολογημένη την παραπομπή για απόπειρα κακοурνηματικής εκβίασεως του αναιρεσειόντος, ο οποίος, χρησιμοποιώντας τις προμνημνευθείσες απειλές, απαίτησε από τον παθόντα να μεριμνήσει ώστε, με την άσκηση πίεσης και επιρροής προς την μητέρα του, να την πείσει να πωλήσει σε επιχειρηματία την οικία της έναντι τιμήματος που υπολείπονταν σημαντικά της πραγματικής της αξίας. Παρασυρόμενο το Ακυρωτικό από την μεγάλη συζήτηση που μπορεί να γίνει σχετικά με το ποια πρέπει να είναι η **σχέση** μεταξύ **διαθέτοντος** (= εξαναγκαζομένου) και **βλαπτομένου** στην **τριγωνική εκβίαση**, δέχθηκε ότι ο παθών, «λόγω της συγκατοίκησης με τη μητέρα του, και της επιβολής της θέλησής του σε αυτήν, **είχε την δυνατότητα “εκ των πραγμάτων”** να ενεργήσει την επιζήμια για τη μητέρα του πράξη», ήτοι να προβεί στην πώληση της οικίας της (αλλιώς η ΕισΠροτ: «ο απειληθείς δεν είχε την δυνατότητα **εκ των πραγμάτων** ή **εκ του νόμου να ενεργήσει επιζήμιαν διά την μητέρα του πράξιν ή παράλειψιν** και συγκεκριμένως να προβή εις την πώλησιν της οικίας της»)· πρβλ. την πολύ σημαντική απόφαση του γερμανικού Ακυρωτικού BGH

NStZ 1995, 498 = ΠοινΧρ ΜΕ', 1484 (επιμ. Α. Τζαννετή) με σχόλιο Mitsch, όπου διαλαμβάνεται ότι: «Η τριγωνική εκβίαση δεν προϋποθέτει να έχει ο εξαναγκαζόμενος ούτε νομική εξουσία ούτε εξουσία εν τοις πράγμασιν κυριαρχίας επί των ξένων περιουσιακών αντικειμένων [...]. Εν τούτοις, δεν μπορεί να θεμελιώσει εκβίαση κάθε εξαναγκαζόμενη συμπεριφορά ενός τρίτου που προκαλεί βλάβη στην ξένη περιουσία: θα πρέπει, επιπλέον, μεταξύ του εξαναγκαζόμενου και εκείνου του οποίου βλάπτεται η περιουσία να υφίσταται μια τέτοια **σχέση εγγύτητας** [Näheverhältnis], ώστε το θύμα του εξαναγκασμού να **βρίσκεται στο πλευρό του φορέως της περιουσίας το αργότερο κατά την χρονική στιγμή που τελείται η εγκληματική πράξη**».

Έτσι, όμως, ο Άρειος Πάγος παρείδε ότι, εν προκειμένω, **στο πρόσωπο του απειληθέντος και παρ' ολίγον εξαναγκασθέντος δεν συνέπεσε η ιδιότητα του παρ' ολίγον (περιουσιακώς) διαθέτοντος** και, ως εκ τούτου, δεν υπήρχε κανένα περιθώριο ενασχόλησης με το ζήτημα της ποιότητας που πρέπει να έχει η σχέση διαθέτοντος και βλαπτομένου. Ο λόγος που η επίμαχη συμπεριφορά του αναιρεσείοντος έπρεπε να αξιολογηθεί μόνο ως **απόπειρα παράνομης βίας** (συνεπώς ήταν ορθή κατ' αποτέλεσμα η αντίθετη ΕισΠροτ Α. Ζύγουρα) περιέχεται με ενάργεια στον σχετικό σχολιασμό του Γ. Μπέκα, ΠΛογ 2007, 1296, δ. στ.: «Όμως αυτή η πράξη (**επηρεασμός**) σε καμιά περίπτωση **δεν** μπορεί να υπαχθεί στην έννοια της **περιουσιακής διάθεσης**, αφού δεν επιδρά άμεσα σε καμιά περιουσία, ούτε του επηρεαζόμενου ούτε του επηρεαζόμενου και φυσικά δεν προκαλεί καμιά περιουσιακή μετάθεση. Απλά πρόκειται για πράξη μη περιουσιακή στην οποία δεν είχε υποχρέωση να προβεί το θύμα, συνεπώς **πρόκειται για παράνομη βία και όχι για εκβίαση**» (η έμφαση στο πρωτότυπο).

Το τρίτο και τελευταίο ζήτημα είναι το εξής: Εάν γίνει δεκτό ότι η **απειλή** αποτελεί **ένα από τα συστατικά στοιχεία της εκβίασης** (η «απειλή σωματικής βίας ή άλλης παράνομης πράξης ή παράλειψης» αποτελεί αντιστοίχως στοιχείο που περιέχεται στην αντικειμενική υπόσταση της **παράνομης βίας** – ορθότερα: τούτο το έγκλημα και όχι απλώς εκείνο της απειλής εμπεριέχεται στην εκβίαση), το εν λόγω δεύτερο έγκλημα τελεί σε **σχέση ειδικότητας** προς εκείνο της **απειλής του άρθρου 333 ΠΚ** (ή αντιστοίχως προς εκείνο του **άρθρου 330 ΠΚ**: βεβαίως, η απειλή των **άρθρων 330 ή 333 ΠΚ** αφορά μόνο **παράνομη** πράξη ή παράλειψη, ενώ η απειλή του **άρθρου 385 παρ. 1 γ' ΠΚ** προβλέπεται **άνευ άλλου προσδιορισμού**, σύμφωνα όμως με την θέση του γράφοντος, όπως θα προκύψει από τα εκτιθέμενα στην μελέτη που ακολουθεί, και η δεύτερη πρέπει να ερμηνεύεται ως απειλή που αφορά παράνομη πράξη). Άρα η συμπεριφορά εκείνου που απειλεί για να εξαναγκάσει άλλον σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή από την οποία επέρχεται περιουσιακή ζημία (ή αντιστοίχως για την οποία δεν υφίσταται υποχρέωση του παθόντος) κρίνεται στο πλαίσιο της **φαινομενικής κατ' ιδέαν συρροής** (επ' αυτού βλ. π.χ. Μπιτζιλέκη, Αρχές και συνέπειες της φαινομενικής συρροής εγκλημάτων, ΠοινΧρ ΝΖ', 97 κ.ε., 104, σύμφωνα με τον οποίο «ένα έγκλημα βίας είναι ειδικό σε σχέση με το έγκλημα της απειλής»: από την γερμανική επιστήμη βλ. π.χ. Sch/Sch-Eser,

StGB, ²⁶2001, § 253. Rdn. 30: “Aufgrund Spezialität geht § 253, den §§ 240, 241 vor”. Kühl, StGB, ²⁶2007, § 253, Rdn. 214· Kindhäuser, NK, ²2005, § 253, Rdn. 48).

Υποστηρίζεται, ωστόσο, και η άποψη ότι εν προκειμένω εφαρμοστέα είναι η **αρχή της απορρόφησης** και όχι εκείνη της ειδικότητας: έτσι ο Μ. Μαργαρίτης, ΠΚ, 2003, αρ. 333, πλαγιάρ. 8· από την ελβετική επιστήμη βλ. π.χ. BSK-Weissenberger, 2003, Art. 156, Rdn. 33. Σχετικά με την άποψη ότι «απορρόφησης υφίσταται, οσάκις η μία αξιόποινος πράξις ανήκει εις τα “συστατικά στοιχεία” της ετέρας, της οποίας ούτω αποτελεί το κατά νόμον μέσον τελείσεως» βλ. Σταμάτη, Η συρροή ποινικών νόμων εν γένει και η μη τιμωρητή προτέρα ή υστερά πράξις, Αθήναι 1967, σελ. 65 κ.ε., 70. Από την ελληνική νομολογία, η αρχή της απορρόφησης στο πλαίσιο της φαινομενικής συρροής **απειλής και βιασμού ή ληστείας** έχει γίνει δεκτή π.χ. με τα βουλεύματα ΣυμβΠλημΧαλκ 192/1992 ΕισΠροτ Γ. Πεπόνη ΠοινΧρ ΜΓ', 732 και ΣυμβΠλημΘεσ 453/1985 ΕισΠροτ Δ. Παπαγεωργίου ΠοινΧρ ΛΕ', 741, με σχόλιο Λ. Μαργαρίτη.

Ιδιαίτερης προσοχής χρήζει μια τρίτη άποψη, η οποία υποστηρίζεται κυρίως στην ελβετική και αυστριακή επιστήμη, μου φαίνεται δε απολύτως ικανοποιητική και για το δικό μας Δίκαιο: Κατ' αυτήν, το έγκλημα της απειλής (σημειωτέον ότι, όπως το δικό μας άρθρο απαιτεί να **προκαλεί** ο δράστης **τρόμο ή ανησυχία**, ομοίως το άρθρο 180 ελβΠΚ προβλέπει ότι διαπράττει το οικείο έγκλημα όποιος «μέσω σοβαρής απειλής περιάγει άλλον σε **τρόμο ή φόβο**», ενώ το άρθρο 107 παρ. 1 αυστρΠΚ προβλέπει ότι το διαπράττει όποιος «απειλεί επικίνδυνα άλλον, **προκειμένου να** τον περιαγάγει σε **φόβο και ανησυχία**» – σύμφωνα, όμως, με το άρθρο 241 γερμΠΚ, αρκεί η απειλή διάπραξης εγκλήματος, χωρίς να προσ απαιτείται η επέλευση τρόμου ή ανησυχίας), είναι έγκλημα **διακινδυνεύσεως** της προσωπικής ελευθερίας, αφού δεν χρειάζεται να επηρεάζεται ή έστω να επιδιώκεται να επηρεασθεί προς συγκεκριμένη κατεύθυνση η βούληση του απειλούμενου (βλ. και Stratenwerth, Schweiz. StrafR, BT I: Straftaten gegen Individualinteressen, ⁶2003, § 5, Rz. 64) και ως τέτοιο **υποχωρεί** έναντι του εκάστοτε εγκλήματος **βλάβης** της προσωπικής ελευθερίας, έχοντας χαρακτήρα **επικουρικό** (βλ. π.χ. Kienapfel, Grundriß des öster. StrafR, BT, I. Delikte gegen Personenwerte, ³1990, § 107, Rz. 22), άλλως: επιτελώντας **εφεδρική λειτουργία** [Auffangfunktion] (βλ. π.χ. Schubarth, Kommentar zum schweiz. StrafR, BT, 3. Bd., 1984, σελ. 131· για το αν τα εγκλήματα βλάβης και διακινδυνεύσεως τελούν σε σχέση επικουρικότητας ή απορρόφησης βλ. αναλυτικά Παύλου, Οι αρχές της φαινομενικής συρροής Ι. Επικουρικότητα και συρροή, 2003, σελ. 207 κ.ε., ιδίως 224).

Ήδη, πάντως, ο Γάφος, ΠοινΔ, ΕιδΜ, τεύχ. Δ', 1963, σελ. 193-194, σημειώνει: «Εάν διά της **απειλής** επιδιώκεται **άδικός** τις παράνομος σκοπός ή εάν αυτή αποτελεί **συστατικόν στοιχείον** ή επιβαρυντικήν περίπτωσιν **άλλου εγκλήματος**, τότε **παρμερίζεται το αυτοτελές έγκλημα της απειλής** το περιεχόμενον εν τη εξεταζομένη διατάξει», υποσημειώνει δε (αυτόθι, υποσ. 17) ότι «το έγκλημα [της απειλής] έχει χαρακτήρα **βοηθητικόν**, η δε

διάταξις **δεν εφαρμόζεται**, όταν η απειλή αποτελέσει συστατικό στοιχείο ή επιβαρυντική περίπτωση άλλου εγκλήματος».

Δεν πρέπει, ωστόσο, να παροραθεί η πρόσφατη και σημαντική επισήμανση από τον Μπιτζιλέκη, ό.π., σελ. 107-108, σύμφωνα με τον οποίο «όταν λέμε ότι ένα έγκλημα είναι ειδικό ενός άλλου, δεν σημαίνει αυτόματα ότι και η απόπειρά του είναι ειδική σε σχέση με αυτό», επί παραδείγματι «η ληστεία είναι πάντα και βία και απειλή, η απόπειρά της όμως δεν προϋποθέτει πάντα ολοκληρωμένη βία ή έστω ολοκληρωμένη απειλή (απόπειρα ληστείας στοιχειοθετείται, για παράδειγμα, και με μόνη την αρχή εκτέλεσης της απειλής, πριν καν ακόμη φοβηθεί το θύμα), αλλά μόνο την απόπειρά τους» και κατά συνέπεια «ορθό είναι ότι η σχέση της απόπειρας του ειδικού εγκλήματος με το ολοκληρωμένο γενικό δεν διέπεται από την αρχή της ειδικότητας, αλλά από εκείνη της απορρόφησης». Σύμφωνα, όμως, με την άποψη του Μαγκάκη, Το έγκλημα της παρανόμου βίας κατά το άρθρο 330 ΠΚ, ΠοινΧρ ΙΒ', 538-539, «η ειδική διάταξις επικρατεί της γενικής και όταν το υπό της ειδικής διατάξεως προβλεπόμενον έγκλημα παρέμεινεν εις το στάδιον της αποπείρας» (αυτή είναι και η κρατούσα άποψη στην γερμανική νομολογία· βλ. π.χ. BGH MDR 1979, 281· περαιτέρω παραπομπές εις: LK-Träger/Schukebier, ¹¹2001, § 241, Rdn. 27).

Μετά τα παραπάνω, είναι προφανές ότι στην περίπτωση του βουλ. ΑΠ 1683/2007, η παραπομπή του αναιρεσιόντος και για απόπειρα εκβίασεως και για απειλή (ως εάν επρόκειτο για αληθινή συρροή) ήταν προβληματική (ο ίδιος ο Άρειος Πάγος, μάλιστα, δέχεται ότι τα εγκλήματα της απειλής και του βιασμού –η προβληματική της συρροής των δύο αυτών εγκλημάτων είναι όμοια με εκείνη που αφορά την απειλή και την εκβίαση– συρρέουν φαινομενικώς και όχι αληθώς: βλ. ΑΠ 1/2007 ΠοινΧρ ΝΖ', 910)· είτε γίνει επίκληση της αρχής της ειδικότητας είτε της απορρόφησης είτε της επικουρικότητας, εν πάση περιπτώσει είχαμε να κάνουμε με φαινομενική κατ' ιδέαν και όχι με αληθινή κατ' ιδέαν συρροή. Εξυπακούεται ότι, βάσει των προρρηθέντων, η παραπομπή του αναιρεσιόντος και για απόπειρα παράνομης βίας και για απειλή, δεδομένης της φαινομενικής κατ' ιδέαν συρροής ανάμεσα στα δύο αυτά εγκλήματα, επίσης θα ήταν προβληματική (έτσι και η κρατούσα άποψη στην γερμανική επιστήμη και νομολογία· βλ. π.χ. Arzt/Weber-Weber, StrafR, BT, 2000, § 9, Rdn. 98· Sch/Sch-Eser, ό.π., § 241, Rdn. 16). Σχετικά με την άποψη ότι η περί παρανόμου βίας διάταξη είναι ειδική έναντι της περί απειλής διατάξεως, οσάκις η παράνομη βία τελείται διά της απειλής παρανόμου πράξεως ή παραλείψεως, στο μέτρο που διαλαμβάνει και άπαντα τα στοιχεία της γενικής διατάξεως βλ. Σταμάτη, Γενικά αρχαί της φαινομένης συρροής εγκλημάτων και ιδίως της κατ' ιδέαν, Θεσσαλονίκη 1972, σελ. 67, σύμφωνα με τον οποίο εδώ υφίσταται «περιορισμένη τις έννοια ειδικότητας», εφόσον η παράνομη βία μπορεί να τελεσθεί και μόνο με χρήση σωματικής βίας, η οποία βεβαίως δεν αποτελεί συστατικό στοιχείο της απειλής του άρθρου 333 ΠΚ.

Παρά ταύτα, στην γερμανική ποινική επιστήμη υποστηρίζεται και η αποκλίνουσα άποψη ότι μεταξύ απειλής και απόπειρας παράνομης βίας υφίσταται αληθής συρροή, με το μη

πειστικό επιχειρήμα ότι δεν είναι ούτε αναγκαίο, αλλ' ούτε και σύνθηες για την στοιχειοθέτηση απόπειρας παράνομης βίας ότι ο δράστης εκείνος που –κατ' αποτέλεσμα ανεπιτυχώς– απειλεί άλλον με ένα αισθητό κακό [mit einem empfindlichen Übel] πληροί και τις προϋποθέσεις του εγκλήματος της απειλής (βλ. Maatz, Kann ein (nur) versuchtes schweres Delikt den Tatbestand eines vollendeten mildereren Delikts verdrängen? NStZ 1995, σελ. 209 κ.ε., ιδίως 212-213). Σύμφωνα με την άποψη αυτή, η αληθής συρροή κρίνεται ότι εν προκειμένω ικανοποιεί περισσότερο, διότι μέσω αυτής καλύπτεται πλήρως και η απαξία του τετελεσμένου ηπιότερου εγκλήματος (βλ. και NK-Toepel, ²2005, § 240, Rdn. 202). Με την θέση αυτή συμπορεύθηκε το βαυαρικό Ακυρωτικό στην από 29.8.2002 απόφασή του (JR 2003, 477 κ.ε.), διά της οποίας απεφάνθη ότι είναι δυνατή η αληθής συρροή μεταξύ απειλής και απόπειρας εκβίασης, όπως ακριβώς δηλαδή και στην εδώ σχολιαζόμενη υπόθεση! Επικρίνοντας την απόφαση αυτή, ο Jäger (JR 2003, 478) σημειώνει χαρακτηριστικά: «Με την διάταξη περί απειλής ο νομοθέτης δεν ήθελε να επιτείνει την υπάρχουσα προστασία, αλλά να εξασφαλίσει προστασία όπου αυτή λείπει». Και δη: επί του αυτού προσβαλλόμενου εννόμου αγαθού, ήτοι της προσωπικής ελευθερίας (η οποία ως γνωστόν στην εκβίαση συμπεροβάλλεται)!

Κωνσταντίνος Ι. Βαθιώτης,
Λέκτωρ ΔΠΘ

Συκοφαντική δυσφήμιση

Συμβεφαθ 970/2008

Πρόεδρος Ι. Λούκα

Μέλη Ι. Τσαθαγιανίδης, Γ. Χριστοδούλου (Εισηγητής)

Εισαγγελέας Ο. Σμυρλή, Αντεισαγγελέας

Διατάξεις: άρθρα 362, 363, 367 ΠΚ, μόνο Ν 2243/1994

Συκοφαντική δυσφήμιση, Προσβολή τιμής διά του Τύπου, Σκοπός εξύβρισης

Απορρίπτονται κατ' ουσίαν οι προσφυγές των κατηγορουμένων (συντάκτη δημοσιεύματος, εκδότη και διευθυντή περιοδικού) κατά του κλητηρίου θεσπίσματος με το οποίο παραπέμφθηκαν να δικασθούν για συκοφαντική δυσφήμιση διά του Τύπου από κοινού. Συγκεκριμένα, από κανένα στοιχείο δεν προέκυψε ότι όσα διαδόθηκαν με το επίμαχο δημοσίευμα τα οποία καταγγέλλει ο εγκαλών-Καθηγητής Πανεπιστημίου ως ψευδή και συκοφαντικά, είναι αληθή. Αλλά και στην περίπτωση που ανταποκρινόταν στην πραγματικότητα, δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι προσέφεραν στην πληροφόρηση, ενημέρωση και κατατόπιση του κοινού, διότι δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι για την κυκλοφορία του βιβλίου του εγκαλούντος έπρεπε να πληροφορηθεί το κοινό και να ενημερωθεί σχετικώς. Αλλά και αν ακόμη θεωρηθεί ότι συντρέχει τούτο, δηλαδή ότι έπρεπε να πληροφορηθεί το

κοινό και επομένως ότι είναι επιτρεπτό να συνοδεύονται τα δημοσιεύματα και από οξεία ακόμη κριτική και δυσμενείς χαρακτηρισμούς για τον εγκαλούντα, και σ' αυτήν την περίπτωση ο τρόπος που είναι διατυπωμένο το δημοσίευμα με ύφος όχι μόνο σκωπτικό αλλά και απαξιωτικό για την επιστημονική κατάρτιση του εγκαλούντος (παρουσιάζεται ως άτομο που μετέρχεται απατηλών τρόπων για να παραπλανήσει τον εκδοτικό οίκο για να εκδώσει το βιβλίο του) δεν ήταν αντικειμενικά αναγκαίος για τη δέουσα απόδοση του περιεχομένου της σκέψης του συντάκτη, ο οποίος, μολοντί γνώριζε τούτο, χρησιμοποίησε τον τρόπο αυτό για να προσβάλει την τιμή του εγκαλούντος και να τον εμφανίσει ως υποδεέστερο ακόμη και του πρωτοετούς φοιτητή. Η δε ευθύνη των λοιπών κατηγορουμένων (εκδότη, διευθυντή και διευθυντή σύνταξης) στηρίζεται στους κανόνες περί συμμετοχικής δράσης του ΠΚ και συγκεκριμένα στο άρθρο 45, που αναφέρεται ρητά και κατηγορηματικά στο προσβαλλόμενο κλητήριο θέσπισμα.

Η γενομένη δεκτή εισαγγελική πρόταση έχει ως εξής:

Οι κατηγορούμενοι προσφεύγοντες κατηγορούνται για το ότι: Στην Αθήνα στις 15.6.2007, χρησιμοποιώντας σαν μέσο τον Τύπο ενεργώντας από κοινού, διέδωσαν ενώπιον τρίτων, γι' άλλων γεγονότα εν γνώσει τους ψευδή, τα οποία μπορούσαν να βλάψουν την τιμή και την υπόληψη αυτού.

Ειδικότερα, ο πρώτος (Κ.Α.) με την ιδιότητα του συγγραφέα συντάκτη, ο δεύτερος (Α.Τ.), με την ιδιότητα του εκδότη, ο τρίτος (Ε.Π.), με την ιδιότητα του Διευθυντή και ο τέταρτος (Ι.Π.), με την ιδιότητα του διευθυντή σύνταξης της εφημερίδας «...» και του περιοδικού «...», ενεργώντας από κοινού ο πρώτος σαν συντάκτης του δημοσιεύματος και οι υπόλοιποι ενώ γνώριζαν το περιεχόμενο αυτού, επέτρεψαν τη δημοσίευσή του, διέδωσαν ενώπιον άγνωστου αριθμού αναγνωστών της εφημερίδας και του ανωτέρω περιοδικού, στο με αριθμ. ... φύλλο της εφημερίδας της 15.6.2007 και στο με αριθμ. ... τεύχος του περιοδικού «...», καταχωρώντας δημοσίευμα με κεντρικό τίτλο «ο καθηγητής και τα λεγκουμινώδη» και με υπότιτλο «γλωσσικές ταλαιπωρίες των οσπρίων», στις σελίδες 24 και 25 αυτού (περιοδικού), που αφορούσαν τον εγκαλούντα Μ.Π., ο οποίος μετέφρασε το βιβλίο του καθηγητή Αρχαίας Ιστορίας Leopold Migeotte με τον τίτλο «Η Οικονομία των Ελληνικών Πόλεων». Ειδικότερα δημοσιεύθηκαν και τα εξής: «Και η ερώτηση γεννάται, διότι (SIC) η απόδοση είναι τόσο με τα πόδια καμωμένη, με τόσα χοντρά λάθη και ανελλήνιστα, ώστε μετά βίας καταλαβαίνει κανείς τα γραφόμενα! Οι ακυρολεξίες (SIC) διαδέχονται η μια την άλλη και ο αδούλτετος λόγος βγάζει μάτι, ενώ οι συνεχείς γαλλισμοί προκαλούν την αγανάκτηση και του επικειέστερου αναγνώστη. Από τα χαρακτηριστικότερα παραδείγματα του τραγέλαφου: στη σελ. 24 όπου γράφεται ότι οι Αρχαίοι χάραζαν κείμενα σε πέτρες ή χαλκό «για να του δώσουν ... μονιμότητα και ορατότητα!» Στην 26 γίνεται λόγος για «σφήνες νομισματικές» και δώστου «σφήνες» πάλη παρακάτω σ' όλο το βιβλίο, ενώ πρόκειται βέβαια για τις νομισματικές μήτρες (COIN) γεγονός που ξεσκεπάζει, παράλληλα, τη βαθύτατη άγνοια ορολογίας εκ μέρους του μεταφραστή. Πρωταίσεις απεριόρατες, όπως της σελ. 36: «Τα αρχαία εργαλεία σηματοδεύτηκαν από μακρές ρουτίνες», σταυρόλεξο, κυριολεκτικά, το τι εννοεί! ή της σελ. 33: «η δημοσιογραφική ανάπτυξη δεν μπορεί ν' αριθμηθεί», ή της σελ. 90: «το ιδανικό του πολίτη-ιδιοκτήτη πραγματοποιήθηκε στην πράξη» πείθουν για του λόγου - ή μάλλον του παραλόγου! - το αληθές! ... Αλλού δεν αντιλαμβάνεται καν τι μεταφράζει κι όργιο παρανοήσεων βασιλεύει: στη σελ. 49 αναφέρεται «κάτω (!) ελληνιστική εποχή» και μόνον όποιος ξέρει γαλλικά πιάνει πως εννοεί την «ύστερη ελληνιστική» (BASSE EPOQUE HELLENISTIQUE). Στη σελ. 58 μνημονεύονται κοινωνικές τάξεις που 'χαν «εκρωματισθεί» (απ' το

γαλλικό «ROMANISEES!»), ενώ πρόκειται φυσικά για «εκρωμαισμό». Στην 94 πάλη, μαθαίνουμε πως «υπήρχαν πολλά ιερά κτήματα στην Αρχαιότητα, πιθανόν εκτεταμένα, αλλά που δεν τα γνώριζαν καλά». Εδώ σταματάει ο νους! Υπήρχαν κτήματα, που όμως οι Αρχαίοι δεν τα 'ξεραν; Είχαν πρόβλημα ορίων δηλαδή; Περιφραξής; Κτηματολογίου - ή τι άλλο; «TERRITOIRES MAL CONNUES» - (SIC) γράφει το πρωτότυπο, εννοώντας φυσικά γαίες που ξέρουμε την ύπαρξή τους, αλλ' αγνοείται σήμερα πια η ακριβής τους θέση - μα ο μεταφραστής που να τα πιάσει τέτοια υψηλά νοήματα! ... Τερατογενέσεις. Κι όταν, εξοργισμένος, γυρνάει κανείς να δει ποιανού επιτέλους θα 'πρεπε να 'χει ξεριζώσει ο δάσκαλος το αυτί από το σχολείο κιόλας, τι ανακαλύπτει; Καθηγητής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων! Κι όχι κανένας νέος δα, παρά 30 χρόνια στην έδρα! Ο ομότιμος της Κλασικής Φιλολογίας Μ.Π. παινέεται για το εξοργιστικό τούτο σκαλήθουρμα! Και διδάσκει τι στα παιδιά; ... Μήπως τα όσα γράφει, π.χ. στη σελ. 82 κ.ε. όπου προκειμένου περί αγροτικής παραγωγής καταφεύγοντας σε αρχαίως ορολογία μιλάει για «χεδρωπά» (χωρίς να γνωρίζει πως γράφονται κι αυτά με όμικρον), ενώ στις αμέσως επόμενες σελίδες, σκεπτόμενος να εξευρωπαϊστεί λιγάκι, την ίδια γαλλική λέξη (LEGUMINEUSES) τη μεταφράζει άλλοτε ... «λεγκουμινώδη» (!) κι άλλοτε ... «λεγκουμινώδη», με αποτέλεσμα, φυσικά, κάτω απ' τις γλωσσικές αυτές τερατογενέσεις, να μην αναγνωρίζονται διόλου πια τα έρμα τα ... όσπρια. Άραγε σε τέτοια «λεγκουμινώδη» θα εξετάζονται και οι φοιτητές του αύριο, από παρόμοια «εκτός αμφισβήτησης» καθηγητικά συγγράμματα; Ή απλώς, κοροΐδεψε τον φιλότιμο εκδοτικό οίκο, που δεν έχει φεισθεί κόπου, δεκαετίες τώρα, για την κατάρτιση μιας στοιχειώδους αρχαιογνωστικής σειράς εκμεταλλευόμενος τις περγαμνές του και πασάροντας για δικά του τα ορνιθοσκαλισμάτα κάποιων πρωτοετών - και μάλιστα αφιλότιμων; ... Αυτοί είναι οι «πανεπιστημικοί» μας, που δεν δέχονται αξιολόγηση, καθ' ο απολαμβάνοντες «πνευματικού ασύλου»; ... και ο εκδότης, επιτέλους, σε ποιον αρμοδιότερον να καταφύγει; Μην δεν απευθύνθηκε στον καθ' ύλην; ... Όσο δεν παύουμε να πιστεύουμε στα σύμβολα και τις ταυτότητες, τους ακατάλυτους, τάχα, θεσμούς, στα ράσα που κάνουν και παρακάνουν ακόμα τους παπάδες, βάζοντας το καλά στο μυαλό μας πως η προχειρότητα και η αγραμματοσύνη δεν έχουν συγκεκριμένη καταγωγή, κοινωνική τάξη, ηλικία, τίτλο ή επάγγελμα, παρά κυκλοφορούν ασύδοτες ανάμεσά μας, τέτοια και χειρότερα να περιμένουμε! ... Όλα δε τα προαναφερόμενα περιήλθαν σε γνώση αγνώστου αριθμού αναγνωστών του εντύπου περιοδικού «...» και μπορούσαν να βλάψουν την υπόληψη του εγκαλούντα ως καθηγητή της Κλασικής Φιλολογίας και [ως] ατόμου.

Το άρθρο μόνο του Ν 2243/1994 «περί καταργήσεως των ειδικών ποινικών διατάξεων περί Τύπου» ορίζει στην παρ. 1 εδ. α' ότι «καταργούνται οι ποινικές διατάξεις ουσιαστικές και δικονομικές, του Ν 5060/1931 «περί Τύπου προσβολών της τιμής γένει και άλλων σχετικών αδικημάτων» και του ΑΝ 1092/1938 «περί Τύπου», καθώς και κάθε άλλη ουσιαστική και δικονομική ποινική διάταξη ειδικού νόμου σχετικά με τον Τύπο, εκτός των άρθρων 29 και 30 του Ν 5060/1931, όπως αυτά ισχύουν σήμερα, του άρθρου 47 του ΑΝ 1092/1938, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 4 παρ. 2 του Ν 1738/1987 και της παρ. 3 του άρθρου μόνου του Ν 1178/1981. Από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι από της ενάρξεως της ισχύος του ανωτέρω νόμου, που συντελέσθηκε κατά την 3.10.1964, θεωρούνται καταργημένες όλες οι ποινικές διατάξεις, ουσιαστικές και δικονομικές, των σχετικών περί Τύπου νόμων και η νομοτυπική μορφή των αδικημάτων καθιερώνεται και προσδιορίζεται από τις ουσιαστικές διατάξεις του άλλου ειδικού νόμου. Έτσι ο νομοθέτης θεώρησε ότι οι γενικές διατάξεις είναι επαρκείς για την αντιμετώπιση των αδικημάτων Τύπου. Όμως ο ίδιος διατήρησε σε ισχύ και ειδικής μορφής διατάξεις, των οποίων το εύρος δεν καλύπτεται από τον ΠΚ ή ΚΠΔ. Εξάλλου οι διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 1 και 2 παρ. 1 κα 2 του ΑΝ 1092/1938 «περί Τύπου» που επανήλθε σε ισχύ με το

άρθρο 2 του Ν 10/1975 δεν καταργήθηκε υπό της παρ. 1 του άρθρου μόνου του Ν 2243/1994, γιατί αυτές δεν εμπνίπτουν στην έννοια της ουσιαστικής ποινικής δικονομικής διατάξεως, αφού οι ίδιες απλώς μόνον προσδιορίζουν, εξ επόψεως ορισμού, την έννοια του Τύπου, του εντύπου δημοσιεύματος και της δημοσίευσως. Ειδικότερα αμφότερες οι προαναφερόμενες διατάξεις καθορίζουν αντιστοίχως ότι «Τύπος και έντυπον, επί των οποίων εφαρμόζονται οι διατάξεις του νόμου τούτου είναι παν ό,τι εκ τυπογραφικού ή οιουδήποτε άλλου μηχανικού ή χημικού μέσου παράγεται εις όμοια αντίτυπα και χρησιμεύει εις πολλαπλασιασμόν ή διάδοσιν χειρογράφων, εικόνων παραστάσεων μετά ή άνευ σημειώσεων ή μουσικών έργων, μετά κειμένου ή επεξηγήσεων ή φωνογραφικών πηλακών» και ότι «Ως δημοσίευσις έντυπου θεωρείται η διανομή, η πώλησις, καθώς και η εις δημόσιον μέρος ή εν δημοσία συναθροίσει ή εις μέρος προσιτόν εις το κοινόν τοιχοκόλλησις ή έκθεσις παντός έντυπου. Αδίκημα του Τύπου υπάρχει όταν λάβει χώρα η κατά την προηγούμενη παρ. 1 δημοσίευσις». Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι για τη στοιχειοθέτηση των εγκλημάτων, τα οποία τελούνται διά του Τύπου, ήτοι των εγκλημάτων του κοινού δικαίου, τα οποία προβλέπονται από τον Ποινικό Κώδικα ή από τους ειδικούς ποινικούς νόμους τελούνται με κατάχρηση του Τύπου, ως μέσου για την εκδήλωσή τους δεν αρκεί να συντρέχει το στοιχείο του έντυπου, όπως εννοιολογικά προσδιορίζεται από το άρθρο 1 του ΑΝ 1092/1938, αλλήλ προσ απαιτείται και η δημοσίευσή του, η οποία θεωρείται ότι υπάρχει, σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 2 ίδιου νόμου, όταν συντελεσθεί η διανομή ή πώληση του έντυπου, καθώς και η τοιχοκόλληση ή έκθεση αυτού σε δημόσιο μέρος ή σε δημόσιο συνάθροιση ή σε μέρος προσιτό στο κοινό. Περαιτέρω από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 362 και 363 του ΠΚ προκύπτει ότι για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος της συκοφαντικής δυσφήμισης απαιτείται: α) ισχυρισμός ή διάδοση από τον υπαίτιο με οποιονδήποτε τρόπο, ενώπιον τρίτου για κάποιον άλλο γεγονός που θα μπορούσε να βλάψει την τιμή ή την υπόληψή του, β) το γεγονός αυτό να είναι ψευδές και ο δράστης να τελεί εν γνώσει της αναληθείας του και γ) δόλια προαίρεση, η οποία περιλαμβάνει τη γνώση του δράστη ότι το ισχυριζόμενο ή διαδιδόμενο γεγονός είναι πρόσφορο να βλάψει την τιμή ή την υπόληψη του άλλου και τη θέλησή του να ισχυρισθεί ή διαδώσει αυτό το βλαπτικό γεγονός. Ως γεγονός κατά την έννοια των παραπάνω διατάξεων, νοείται κάθε συγκεκριμένο περιστατικό του εξωτερικού κόσμου που ανάγεται στο παρελθόν ή το παρόν, υποπίπτει στις αισθήσεις και είναι δεκτικό απόδειξης, καθώς και κάθε συγκεκριμένη σχέση ή συμπεριφορά αναφερόμενη στο παρελθόν ή το παρόν που υποπίπτει στις αισθήσεις και αντίκειται στην ηθική και την ευπρέπεια (ΑΠ 345/2002, ΑΠ 1842/2002, ΑΠ 86/2004).

Είναι επιτρεπτά τα δημοσιεύματα για την πληροφόρηση, ενημέρωση και κατατόπιση του κοινού, συνοδευόμενα και από οξεία ακόμη κριτική και δυσμενείς χαρακτηρισμούς των προσώπων στα οποία αναφέρονται, εκτός αν η εκδήλωση αποτελεί συκοφαντική δυσφήμιση ή όταν από τον τρόπο και από τις περιστάσεις της προκύπτει σκοπός εξυβρίσεως. Ειδικός σκοπός εξυβρίσεως, που ως νομική έννοια ελέγχεται από τον Άρειο Πάγο, υπάρχει στον τρόπο εκδηλώσεως της

προσβλητικής της τιμής του άλλου συμπεριφοράς, όταν αυτός δεν ήταν αντικειμενικά αναγκαίος για τη δέουσα απόδοση του περιεχομένου της σκέψης εκείνου που φέρεται ότι ενεργεί από δικαιολογημένο ενδιαφέρον, ο οποίος, μοιλονότι γνώριζε τούτο, χρησιμοποίησε τον τρόπο αυτό για να προσβάλλει την τιμή του άλλου. Εκ τούτων συνάγεται περαιτέρω ότι, εάν η βλαβλήμενη από τον ενάγοντα ως προσβλητική της τιμής του συμπεριφορά του εναγομένου θεωρηθεί αιτιολογημένα, από το ουσιαστικό δικαστήριο, μη συνιστώσα συκοφαντική δυσφήμιση και, επιπλέον, κριθεί ότι ο εναγόμενος δεν είχε σκοπό εξύβρισης του ενάγοντος, τότε καθίσταται άνευ εννόμου σημασίας η πρόσθετη κρίση του ίδιου δικαστηρίου, περί του εάν η επίμαχη συμπεριφορά συνιστά ή δεν συνιστά αντικειμενικώς άδικη πράξη, και δη αστικό αδίκημα εξύβρισης ή απλής δυσφήμισης (ΑΠ 1231/2007).

Από το αποδεικτικό υλικό που συγκεντρώθηκε και συγκεκριμένα, από τις καταθέσεις των μαρτύρων, τις αιτιολογίες των κατηγορουμένων και όλη ανεξαιρέτως τα έγγραφα της δικογραφίας, από κανένα στοιχείο δεν προέκυψε ότι όσα διαδόθηκαν με το παραπάνω δημοσίευμα τα οποία καταγγέλλει ο εγκαλών ως ψευδή και συκοφαντικά, είναι αληθή. Αλλήλ και στην περίπτωση που ανταποκρίνονταν στην πραγματικότητα, δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι προσέφεραν στην πληροφόρηση, ενημέρωση και κατατόπιση του κοινού, γιατί δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι για την κυκλοφορία του παραπάνω βιβλίου του εγκαλούντα έπρεπε να πληροφορηθεί το κοινό και να ενημερωθεί για τούτο. Αλλήλ και αν ακόμη θεωρηθεί ότι συντρέχει τούτο, δηλαδή ότι έπρεπε να πληροφορηθεί το κοινό και επομένως ότι είναι επιτρεπτό να συνοδεύονται και από οξεία ακόμη κριτική και δυσμενείς χαρακτηρισμούς για τον εγκαλούντα και σ' αυτήν την περίπτωση, ο τρόπος που είναι διατυπωμένο το παραπάνω δημοσίευμα με ύφος όχι μόνο σκωπτικό αλλήλ και απαξιωτικό για την επιστημονική κατάρτιση του εγκαλούντα, που αυτός παρουσιάζεται ως άτομο, που εκτός των άλλων, μετέρχεται απατηλών τρόπων για να παραπληνώσει τον εκδοτικό οίκο για να εκδώσει το παραπάνω βιβλίο του, δεν ήταν αντικειμενικά αναγκαίος για τη δέουσα απόδοση του περιεχομένου της σκέψης του συντάκτη αυτού, κατηγορουμένου Κ.Α., που φέρεται ότι ενεργεί από δικαιολογημένο ενδιαφέρον, ο οποίος, μοιλονότι γνώριζε τούτο, χρησιμοποίησε τον τρόπο αυτό για να προσβάλλει την τιμή του εγκαλούντα και να τον εμφανίσει με τα παραπάνω αναφερόμενα, ως υποδεέστερο ακόμη και του πρωτοετούς φοιτητή.

Ακόμη δεν ευσταθεί ο ισχυρισμός του προσφεύγοντα Τ.Α., ότι δεν είναι σύννομο να τεκμαίρεται ποινική ευθύνη αυτού, μετά τις παραπάνω νομοθετικές ρυθμίσεις και τροποποιήσεις που στο νομικό μέρος του παρόντος αναφέρονται, εκ μόνο της ιδιότητας αυτού ως εκδότη, αφού δεν πρόκειται για τέτοια θεμελίωση της ποινικής του ευθύνης, που ισχυρίζεται, αλλήλ αποδίδεται η παραπάνω κατηγορία και σ' αυτόν στην από κοινού διάπραξη με τους υπόλοιπους συγκατηγορούμενους του η δε ιδιότητα αυτού δεν αναφέρεται για την εξ αυτού του λόγου θεμελίωση της ποινικής του ευθύνης, αλλήλ για την αναφορά απλώς της ιδιότητάς του ως εκδότη, ο οποίος ενώ γνώριζε ότι τα όσα αναφέρονται στο παραπάνω δημοσίευμα είναι συκοφαντικά με την παραπάνω έννοια για τον εγκαλούντα επέτρεψε με τους λοιπούς συγκατηγορούμενους του τη

δημοσίευση, με την καταχώρηση αυτού στο παραπάνω φύλλο της εφημερίδας και διέδωσαν αυτά, ενώπιον άγνωστου αριθμού αναγνώστων της εφημερίδας και του περιοδικού.

Από τα στοιχεία της δικογραφίας προέκυψε ότι πράγματι υπάρχουν απαιτούμενες ενδείξεις οι οποίες επιβάλλουν τον ακροαματικό έλεγχο της υπόθεσης. Εξάλλου οι προσφεύγοντες, με τις πιο πάνω προσφυγές τους, δεν προσεκόμισαν κανένα νεότερο στοιχείο, που να ανατρέπει τις παραπάνω κατηγορίες σε βάρος τους. Σύμφωνα δε με τη διάταξη του άρθρου 313 ΚΠΔ για την παραπομπή του κατηγορουμένου στο ακροατήριο του αρμοδίου δικαστηρίου απαιτείται διαπίστωση επαρκών (αποχρωσών) ενδείξεων, δηλαδή ύπαρξη κάποιας σαφούς και συγκεκριμένης πιθανότητας ενοχής του, λαμβανομένου υπόψη ότι η πλήρης απόδειξη απαιτείται για την καταδίκη, η οποία λαμβάνει χώρα στο ακροατήριο (ΑΠ 529/1990 ΠοινΧρ ΜΑ΄, 33 ΑΠ 26/1989 ΠοινΧρ ΛΟ΄, 652). Στην προκειμένη περίπτωση, από τα στοιχεία της δικογραφίας προκύπτουν ενδείξεις ενοχής σε βάρος των πιο πάνω προσφευγόντων-κατηγορουμένων, όπως παραπάνω αναφέρεται και βέβαια είναι αληθές ότι οι παραπάνω ισχυρισμοί και τα επιχειρήματα των κατηγορουμένων, εφόσον γίνουν δεκτά, είναι δυνατόν να οδηγήσουν στην απαίτησή τους. Για τη διακρίβωση όμως της αληθείας των ισχυρισμών αυτών είναι κατά την άποψή μας επιβεβλημένο να κριθούν αυτοί από το Δικαστήριο.

Κατόπιν των παραπάνω πρέπει να απορριφθούν κατ' ουσίαν οι υπό κρίση υπ' αριθ. 8/2008, 9/2008, 7/2008 και 6/2008 προσφυγές των: 1) Κ.Α. κατοίκου ... Αττικής οδός ... ή οδός ..., 2) Τ.Σ., δικηγόρου, κατοίκου Αθηνών οδός ..., 3) Π.Ε., κάτοικου Αθηνών, οδός ..., 4) Ι.Π., κατοίκου Αθηνών, οδός ...

Για τους λόγους αυτούς - Προτείνω

Να απορριφθούν κατ' ουσίαν οι υπό κρίση αριθ. 8/2008, 7/2008 και 6/2008 προσφυγές αντίστοιχα, των κατηγορουμένων: 1) Κ.Α. κατοίκου ... Αττικής οδός ... ή οδός ..., 2) Ε.Π., κάτοικου Αθηνών, οδός ..., 3) Ι.Π., κάτοικου Αθηνών, οδός ..., κατά του αριθ. 183/2008 κλητηρίου θεσπίσματος του κ. Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών, με το οποίο παραπέμφθηκαν δι' απευθείας κλήσεως στο ακροατήριο του Τριμελούς Εφετείου Πλημ/των Αθηνών, για να δικασθούν για τις αξιόποινη πράξη που αναφέρεται στο παραπάνω κλητήριο θεσπίσμα.

Το βούλευμα έχει ως εξής:

Με την υπ' αριθ. 280α/2008 πρόταση του Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών νόμιμα επανεισάγεται ενώπιον του Συμβουλίου τούτου η προκείμενη ποινική δικογραφία, που αφορά στις υπ' αριθ. 8/13.3.2008, 9/14.3.2008, 7/11.3.2008 και 6/11.3.2008 προσφυγές των κατηγορουμένων: 1) Κ.Α., κατοίκου ... Αττικής (οδός ...), 2) Α.Τ., δικηγόρου, κατοίκου Αθηνών (οδός ...), 3) Ε.Π., κατοίκου Αθηνών (οδός ...) και 4) Ι.Π., κατοίκου Αθηνών (οδός ...), κατά του υπ' αριθ. 183/2008 κλητηρίου θεσπίσματος του Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών, με το οποίο παραπέμφθηκαν αυτοί στο ακροατήριο του Α΄ Τριμελούς Εφετείου (Πλημμελημάτων) Αθηνών για να δικαστούν ως υπαίτιοι για την αναφερόμενη σ' αυτό αξιόποινη πράξη και συγκεκριμένα της συκοφαντικής δυσφήμισης διά

του Τύπου από κοινού. Πρέπει δε να σημειωθεί ότι η εν λόγω δικογραφία είχε εισαχθεί και πάλι με την υπ' αριθ. 280/2008 πρόταση του Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών στο Συμβούλιο τούτο, το οποίο με το υπ' αριθ. 791/2008 βούλευμά του: I) Δέχθηκε τυπικά όλες τις προσφυγές των πιο πάνω κατηγορουμένων. II) Απέιχε να αποφανθεί επί της ουσίας των υπ' αριθ. 8/13.3.2008, 7/11.3.2008 και 6/11.3.2008 προσφυγών των κατηγορουμένων: [...], εωσότου υποβληθεί εισαγγελική πρόταση επί της ουσίας των προσφυγών αυτών και III) Ανέβαλε να αποφασίσει επί της ουσίας της υπ' αριθ. 9/14.3.2008 προσφυγής του δευτέρου κατηγορουμένου Α.Τ., δικηγόρου, κατοίκου Αθηνών (οδός ...).

Για τους λόγους που αναπτύσσονται στην εισαγγελική πρόταση, οι οποίοι είναι νόμιμοι και βάσιμοι και στους οποίους το παρόν Συμβούλιο πλήρως αναφέρεται για την αποφυγή ασκόπων επαναλήψεων, πρέπει να απορριφθούν κατ' ουσίαν οι υπ' αριθ. 8/13.3.2008, 9/14.3.2008, 7/11.3.2008 και 6/11.3.2008 προσφυγές των κατηγορουμένων: [...], κατά του υπ' αριθ. 183/2008 κλητηρίου θεσπίσματος του Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών, με το οποίο παραπέμφθηκαν αυτοί στο ακροατήριο του Α΄ Τριμελούς Εφετείου (Πλημμελημάτων) Αθηνών για να δικαστούν ως υπαίτιοι για την αναφερόμενη σ' αυτό αξιόποινη πράξη και συγκεκριμένα της συκοφαντικής δυσφήμισης διά του Τύπου από κοινού. Συμπληρωματικά δε προς όσα αναφέρονται στην εισαγγελική πρόταση πρέπει να σημειωθεί ότι στην παρούσα περίπτωση δεν θεμελιώνεται αντικειμενική ευθύνη των δευτέρου, τρίτου και τετάρτου των κατηγορουμένων, εκδότη, διευθυντή και διευθυντή σύνταξης της προαναφερόμενης εφημερίδας, όπως αβάσιμα ισχυρίζονται οι ίδιοι. Αντίθετα, είναι φανερό ότι η ευθύνη αυτή στηρίζεται στους κανόνες περί συμμετοχικής δράσης του Ποινικού Κώδικα και συγκεκριμένα στη διάταξη του άρθρου 45 αυτού, που αναφέρεται ρητά και κατηγορηματικά στο εν λόγω κλητήριο θεσπίσμα. Από τη διάταξη δε αυτή και σε συνάρτηση με τη συγκεκριμένη συμπεριφορά των παραπάνω προσώπων, τα οποία γνώριζαν το περιεχόμενο του επιδικίου κειμένου και επέτρεψαν τη δημοσίευση αυτού, καθορίζεται η ευθύνη αυτών, η οποία σε καμία περίπτωση δεν στηρίζεται σε «παράνομο και αντισυνταγματικό τεκμήριο γνώσης». Εξάλλου, από το όλο περιεχόμενο του δημοσιεύματος και τις λοιπές περιστάσεις προκύπτουν επαρκείς ενδείξεις για την πρόθεση του συντάκτη αυτού (πρώτου των κατηγορουμένων), όπως και των λοιπών κατηγορουμένων, οι οποίοι επέτρεψαν την καταχώρηση του κειμένου αυτού στην εφημερίδα, να προσβάλουν με τον ως άνω τρόπο την τιμή και την υπόληψη του εγκαλούμενου, ενώ τα αναφερόμενα σ' αυτό (δημοσίευμα) δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελούν λογοτεχνική, φιλολογική, επιστημονική και καλλιτεχνική κριτική για το περιεχόμενο του βιβλίου.

Για τους λόγους αυτούς

Απορρίπτει κατ' ουσίαν τις υπ' αριθ. 8/13.3.2008, 9/14.3.2008 7/11.3.2008 και 6/11.3.2008 προσφυγές των κατηγορουμένων: [...], κατά του υπ' αριθ. 183/2008 κλητηρίου θεσπίσματος του Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών, με το οποίο παραπέμφθηκαν αυτοί στο ακροατήριο του Α΄ Τριμελούς Εφετείου

(Πλημμελημάτων) Αθηνών για να δικασθούν ως υπαίτιοι για την αναφερόμενη σ' αυτό αξιόποινη πράξη και συγκεκριμένα της συκοφαντικής δυσφήμισης διά του Τύπου από κοινού.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Προσβολή της τιμής μέσω του Τύπου

 Η εισαγγελική πρόταση και το βούλευμα, που δημοσιεύονται πιο πάνω, θέτουν σοβαρά νομικά ζητήματα, τα οποία ωστόσο δεν αντιμετωπίζονται με την οφειλόμενη προσοχή.

1. Το πρώτο ζήτημα το οποίο τίθεται έχει σχέση με αυτή καθαυτή την πλήρωση των όρων της συκοφαντικής δυσφήμισης και την οριοθέτησή της από την εξύβριση.

Αν διαβάσει κανείς τα άρθρα 361-363 ΠΚ, διαπιστώνει ότι η εξύβριση αποτελεί έγκλημα βλάβης της τιμής (: όποιος προσβάλλει την τιμή άλλου), σε αντίθεση με τη δυσφήμιση και τη συκοφαντική δυσφήμιση που είναι εγκλήματα διακινδύνευσης (: όποιος ισχυρίζεται ή διαδίδει γεγονός που μπορεί να βλάψει την τιμή). Η εξύβριση περιέχει λοιπόν μια πιο προωθημένη προσβολή του έννομου αγαθού. Εντούτοις, η ποινή που απειλείται γι' αυτήν είναι μικρότερη από εκείνη που απειλείται για τη δυσφήμιση. Η εξύβριση τιμωρείται με ποινή φυλάκισης μέχρι ενός έτους ή και μόνο με χρηματική ποινή, ενώ η δυσφήμιση τιμωρείται με ποινή φυλάκισης μέχρι δύο ετών και στη διακεκριμένη της μορφή, της συκοφαντικής δυσφήμισης, με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών μηνών. Η δικαιολογική βάση για τη διαφορά αυτή των ποινών είναι αποκλειστικά ο διαφορετικός τρόπος πραγμάτωσης των δύο επιμέρους μορφών προσβολής της τιμής. Η δυσφήμιση προϋποθέτει σε κάθε περίπτωση ισχυρισμό ή διάδοση **γεγονότων**, προϋποθέτει, δηλαδή, αναφορά σε συμβάντα του εξωτερικού κόσμου, που ανάγονται στο παρελθόν ή στο παρόν, είναι αντιληπτά με τις αισθήσεις και μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο απόδειξης¹. Αυτός που ισχυρίζεται ή διαδίδει γεγονότα, **κοινωνολογεί κάτι που έχει συμβεί και το έχει δει, ακούσει ή με άλλο τρόπο αισθανθεί ο ίδιος ή κάποιος τρίτος**. Αντίθετα, μόνον ως εξύβριση είναι δυνατό να χαρακτηριστεί η κοινολόγηση **αξιολογικών κρίσεων** που ενώ μπορεί να βλάπτουν το έννομο αγαθό της τιμής δεν παύουν να εκφράζουν μία «προσωπική άποψη» του δράστη και έτσι εκλαμβάνονται και από τους άλλους. Η δυσφήμιση αποτελεί γι' αυτό πάντα μίαν εντονότερη προσβολή της τιμής ακόμα κι αν δεν οδηγεί σε βλάβη του έννομου αγαθού. Γιατί είναι άλλης βαρύτητας πράξη το να ισχυρίζομαι για κάποιον ότι είναι λ.χ. «απατεώνας» ή «αφερέγγυος» –χωρίς να συνδέω το χαρακτηρισμό με συγκεκριμένα περιστατικά– και άλλης, εντελώς διαφορετικής, το να λέω πως «τον είδα το πρωί να κλέβει το πορτοφόλι ενός γείτονα». Στη δεύτερη περίπτωση ο λόγος είναι πολύ περισσότερο πειστικός καθώς αναφέρεται σε γεγονότα και είναι γι' αυτό περισσότερο επικίνδυνος για το έννομο αγαθό της τιμής.

Όταν, λοιπόν, ασκείται ποινική δίωξη για δυσφήμιση –απλή ή συκοφαντική– και πολύ περισσότερο όταν διατάσσεται η παραπομπή στο ακροατήριο, πρέπει πρώτα απ' όλα να περιγράφονται τα **γεγονότα** που ισχυρίστηκε ή διέδωσε ο δράστης. Στο σημείο αυτό είναι απολύτως σταθερή και η νομολογία του Αρείου

Πάγου². Γιατί αν δεν υπάρχουν γεγονότα, τότε το έγκλημα παίρνει «αυτομάτως» το χαρακτήρα εξύβρισης και όχι δυσφήμισης. Στη συγκεκριμένη, ωστόσο, περίπτωση, ούτε από την εισαγγελική πρόταση ούτε από το βούλευμα είναι σαφές **ποια σημεία του επίμαχου δημοσιεύματος αναγνωρίζονται ως «ψευδή γεγονότα»** και στηρίζουν την ποινική δίωξη για τη συκοφαντική δυσφήμιση. Με αυτή την έννοια υπάρχει προφανής έλλειψη της αναγκαίας, ειδικής και εμπειριστατωμένης, αιτιολογίας.

Αν θα ήθελε, πάντως, κανείς να εντοπίσει τα «μειωτικά της τιμής ή της υπόληψης γεγονότα», αυτά δεν μπορεί να είναι άλλα από τα αποσπάσματα του βιβλίου που παρατίθενται, όπως λ.χ. το ότι στο βιβλίο χρησιμοποιούνται οι λέξεις «λεγκομινώδη», «νομισματικές σφίνες», «μακρές ρουτίνες» ή άλλες φράσεις. Όλα αυτά είναι στοιχεία του εξωτερικού κόσμου, μπορεί ο καθένας να τα δει διαβάζοντας το βιβλίο και μπορούν ασφαλώς να αποτελέσουν αντικείμενο απόδειξης. Αντίθετα, όλες οι υπόλοιπες αναφορές στο έργο του καθηγητή δεν είναι παρά **κρίσεις και προσωπικές αξιολογήσεις** και για το λόγο αυτό δε θα μπορούσαν να υπαχθούν αντικειμενικά στο έγκλημα της δυσφήμισης.

Αν, λοιπόν, οι συγκεκριμένες λέξεις ή αποσπάσματα δεν υπάρχουν στο βιβλίο και τα έχει κατασκευάσει ο συγγραφέας του επίμαχου δημοσιεύματος, τότε ασφαλώς οι αντικειμενικοί όροι για τη συγκρότηση του εγκλήματος της συκοφαντικής δυσφήμισης συντρέχουν. Αν όμως όσα αναφέρονται στο δημοσίευμα συναντώνται πράγματι στο βιβλίο, τότε το έγκλημα της συκοφαντικής δυσφήμισης προφανώς δεν πραγματώνεται. Θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι πραγματώνεται μόνο το έγκλημα της απλής δυσφήμισης (άρθρο 362 ΠΚ), εφόσον η συγγραφή των συγκεκριμένων κειμένων θεωρούνταν καθαυτή μειωτική για την τιμή ή την υπόληψη του συγγραφέα της, καθηγητή πανεπιστημίου. Ακόμα όμως και αν αυτό γινόταν δεκτό, η πράξη της δυσφήμισης δε θα ήταν δυνατό να θεωρηθεί τελικά άδικη, βάσει του άρθρου 366 παρ. 1 ΠΚ, εφόσον πάντως τα μειωτικά της τιμής γεγονότα –δηλαδή τα αποσπάσματα του βιβλίου– είναι αληθή. Γιατί ο νομοθέτης, σταθμίζοντας στο

1. Από την πάγια στο θέμα αυτό νομολογία μας, βλ. ενδεικτικά ΑΠ 819/2006 ΠοινΧρ 2007, 226, ΑΠ 1590/2006 ΠοινΧρ 2007, 730.

2. Βλ. ΑΠ 493/1981 ΠοινΧρ 1981, 792: Ορθά το βούλευμα αποφάσισε να μη γίνει κατηγορία για συκοφαντική δυσφήμιση κατά τα άρθρα 362 και 363 ΠΚ, αντικειμενικά επειδή λείπει ο ισχυρισμός ή η διάδοση «γεγονότων» από μέρους του κατηγορουμένου και υποκειμενικά για έλλειψη γνώσης ως προς την αναλήθεια των γεγονότων αυτών. Από την νεώτερη νομολογία βλ. ενδεικτικά ΑΠ 68/2003 ΠοινΧρ 2003, 896 = ΠοινΔικ 2003, 763: Η παράλειψη ρητής, ή τουλάχιστον σαφούς έκθεσης γεγονότων συνιστά έλλειψη αιτιολογίας η οποία ιδρύει τον από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Δ' ΚΠΔ λόγο αναίρεσης ... Η ανωτέρω αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως είναι ελλιπής, διότι ενώ δέχεται ότι οι ισχυρισμοί της κατηγορουμένης είναι «γεγονότα», δεν αναφέρει αν οι ισχυρισμοί αυτοί ... συνοδεύονται από αναφορά συγκεκριμένων περιστατικών, ώστε με τη σύνδεσή τους με αυτά να μπορούν οι επίμαχοι ισχυρισμοί να υπαχθούν στην έννοια του «γεγονότος». Βλ. ακόμα ΣυμβΑΠ 349/2003 Πλογ 2003, 306, ΣυμβΑΠ 492/2003 ΠοινΧρ 2004, 40, ΣυμβΑΠ 897/2003 ΠοινΧρ 2004, 213, ΑΠ 781/2004 ΠοινΧρ 2005, 261, ΑΠ 1892/2004 ΠοινΧρ 2005, 717.

άρθρο αυτό από τη μία πλευρά το δικαίωμα της ελευθερίας του καθενός να μπορεί να αναφέρεται σε αληθινά γεγονότα και από την άλλη την τιμή ή την υπόληψη συγκεκριμένου ανθρώπου, έκρινε την ελευθερία του λόγου μεγαλύτερης σημασίας **σε κάθε περίπτωση**³. Ακόμα και όταν ο τρόπος έκφρασης ή οι περιστάσεις υπό τις οποίες τελείται η πράξη, προδίδουν σκοπό εξύβρισης –το περιεχόμενο του οποίου θα εξεταστεί πιο κάτω– ο δράστης μόνο για **εξύβριση** –και όχι για δυσφήμιση– μπορεί πλέον να τιμωρηθεί, όπως με σαφήνεια προκύπτει από το άρθρο 366 παρ. 3 ΠΚ.

Θα μπορούσε βέβαια να υποθέσει κανείς, ότι ως «γεγονός» μειωτικό της τιμής θεωρείται στην εισαγγελική πρόταση και το βούλευμα η παρουσίαση του καθηγητή ως ατόμου που έχει περίπου εξαπατήσει τον εκδότη του προκειμένου να εκδοθεί το βιβλίο του. Ούτε όμως και αυτή η αναφορά μπορεί να υπαχθεί στη νομοτυπική μορφή του συγκεκριμένου εγκλήματος. Δυσφήμιση θα υπήρχε αν ο συγγραφέας του εξυβριστικού δημοσιεύματος ισχυριζόταν ότι ο ίδιος είχε ακούσει τον καθηγητή να εξαπατά τον εκδότη, ότι ο εκδότης του είχε εκμυστηρευθεί ότι εξαπατήθηκε ή έστω, ότι με οποιονδήποτε τρόπο πληροφορήθηκε την ύπαρξη εξαπάτησης. Μπορεί αμέσως να καταλάβει κανείς πόσο περισσότερο πειστικός είναι αυτός ο ισχυρισμός από την **απλή ερώτηση** που διατυπώνεται στο κείμενο και η οποία προφανώς δε δημιουργεί σε κανένα την εντύπωση ότι η εξαπάτηση πράγματι συνέβη. Είναι απολύτως σαφές ότι ο συγγραφέας του επίμαχου δημοσιεύματος δεν κοινολογεί κάτι που έχει συμβεί και το έχει δει ή το έχει ακούσει. Η διατύπωση της ερώτησης εμπεριέχει ασφαλώς μίαν άκρως απαξιωτική για τον καθηγητή αξιολόγηση, όχι όμως και ισχυρισμό ή διάδοση γεγονότος.

Με βάση τα παραπάνω, και υπό την προϋπόθεση ότι τα αναφερόμενα στο δημοσίευμα αποσπάσματα υπάρχουν πράγματι στο βιβλίο, η επίμαχη πράξη **μόνον ως εξύβριση** και όχι ως συκοφαντική δυσφήμιση θα μπορούσε να χαρακτηριστεί.

2. Το δεύτερο ζήτημα το οποίο θέτουν η εισαγγελική πρόταση και το βούλευμα έχει σχέση με το αντικείμενο της προσβολής. Στην εισαγγελική πρόταση σημειώνεται αρχικά ότι το περιεχόμενο του δημοσιεύματος μπορούσε να βλάψει την **υπόληψη** του εγκυλομένου ως καθηγητή της κλασικής Φιλολογίας και ατόμου», ενώ στη συνέχεια αναφέρεται ότι ο δράστης χρησιμοποίησε το δημοσίευμα «για να προσβάλει την **τιμή**» του εγκυλομένου. Στο βούλευμα γίνεται αντίθετα δεκτό ότι υπήρχε δόλος προσβολής τόσο **της τιμής** όσο και **της υπόληψης** του εγκυλομένου, χωρίς ειδικότερα να διευκρινίζεται αν, ανεξαρτήτως του δόλου, προσβλήθηκε τελικά η τιμή ή η υπόληψη. Με τον τρόπο αυτό δεν καθίσταται όμως σαφές ποιο είναι τελικά το θιγόμενο από την πράξη μέγεθος. Δεν προκύπτει δηλαδή ειδικότερα αν θίγεται μόνον η τιμή ή μόνον η υπόληψη ή, σε περίπτωση που θίγεται τελικά και η τιμή και η υπόληψη, ποιες συγκεκριμένες φράσεις θίγουν την πρώτη και ποιες τη δεύτερη.

Αυτή η ταύτιση τιμής και υπόληψης είναι βέβαια συνήθης στη νομολογία μας, δεν μπορεί όμως να θεωρηθεί σωστή. Οι δύο έννοιες προφανώς δεν ταυτίζονται. Η διαζευκτική αναφορά σε αυτές στο άρθρο 362 ΠΚ, που έγινε με παρέμβαση του

Χωραφά, μπορεί να έχει κάποιο νόημα μόνο αν στην υπόληψη δοθεί περιεχόμενο διαφορετικό από εκείνο της τιμής. Αν, λοιπόν, ως τιμή ορίζεται η «κοινωνική παράσταση του ατόμου», η υπόληψη φαίνεται να αποδίδει την «καλή του φήμη» ως προς την εκπλήρωση ιδιαίτερων κοινωνικών του έργων. Όταν λ.χ. ισχυρίζεται κάποιος για έναν έμπορο υφασμάτων ότι δεν μπορεί να διακρίνει τα βαμβακερά από τα μάλλινα⁴, ο ισχυρισμός αυτός δε μειώνει ασφαλώς την τιμή του υποβιβάζοντάς τον σε θέση μειονεκτική ως προς τους υπόλοιπους κοινωνούς, θίγει όμως την καλή του φήμη ως εμπόρου, θίγει, επομένως την υπόληψή του⁵. Σε κάθε περίπτωση πρέπει λοιπόν να διευκρινίζεται αν η πράξη θίγει την «τιμή» ή την «υπόληψη» ενός ατόμου.

Ο προσδιορισμός είναι άλλωστε ιδιαίτερα κρίσιμος στη συγκεκριμένη περίπτωση, γιατί, με βάση το γράμμα του νόμου, μόνον η δυσφήμιση μπορεί να στρέφεται κατά της υπόληψης. Αντίθετα, αν μία πράξη έχει το χαρακτήρα εξύβρισης, αυτή είναι αξιόποινη κατά το άρθρο 361 ΠΚ μόνο όταν θίγει την τιμή.

3. Ιδιαίτερα σημαντικό όμως είναι και το αποδεικτικό ζήτημα που θέτει η εισαγγελική πρόταση, αλλά και το βούλευμα μέσω της παραπομπής του σε αυτήν. Στην εισαγγελική πρόταση σημειώνεται, ειδικότερα, ότι «από το αποδεικτικό υλικό που συγκεντρώθηκε ... δεν προέκυψε ότι όσα διαδόθηκαν με το παραπάνω δημοσίευμα τα οποία καταγγέλλει ο εγκυλός ως ψευδή και συκοφαντικά, είναι αληθή».

Ωστόσο, η αιτιολογία αυτή μπορεί να είναι επαρκής μόνο για την παραπομπή στο ακροατήριο με την κατηγορία της απλής δυσφήμισης (άρθρο 362 ΠΚ) –εφόσον πάντως μνημονεύονται τα μειωτικά της τιμής γεγονότα, σύμφωνα με όσα ειπώθηκαν πιο πάνω– και όχι με αυτήν της συκοφαντικής δυσφήμισης, κατά

3. Για τη λειτουργία του άρθρου 366 παρ. 1 ΠΚ ως λόγου άρσης του αδικού βλ. Α. Κατσάντων, Γιατί «μένει αιμώρπητος» κατ' άρθρο 366 παρ. 1 ΠΚ ο δράστης δυσφημίσεως όταν λέγη αληθής; ΠοινΧρ 1976, 273 επ., Ι. Μανωλεδάκη, Το έννομο αγαθό ως βασική έννοια του Ποινικού Δικαίου, 1998, σελ. 305, Λ. Μαργαρίτη, Οι εξωτερικοί όροι του αξιοποίνου, 1983, σελ. 228 επ., Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου, Οι ανεκτές προσβολές της τιμής, Υπερ 1995, 580 επ., Κ. Χατζηκώστα, Προσβολές της τιμής από δικαιολογημένο ενδιαφέρον, 2005, σελ. 12-13. Αρνητικός εξωτερικός όρος του αξιοποίνου χαρακτηρίζεται αντίθετα η μη απόδειξη της αλήθειας από τους Μ. Μαργαρίτη, Ποινικός Κώδικας, 2003, άρθρο 366 αρ. 2, Γ. Μπέκα, Η διαδοχή συλλογισμών για την κατάφαση ποινικής ευθύνης στα εγκλήματα κατά της τιμής, Υπερ 1996, 1253 επ., Δ. Σπινέλλι, Το έννομο αγαθόν της τιμής και οι αξιόποιοι αυτού προσβολαί, 1976, σελ. 425, του ίδιου, Εγκλήματα κατά της τιμής, 1982, σελ. 57, του ίδιου, Το έννομο αγαθό της τιμής και οι αξιόποινες προσβολές του (Τριάντα χρόνια μετά), ΠοινΧρ 2006, 969.

4. Το παράδειγμα είναι του Ν. Χωραφά (Ποινικών Δίκαιον, Α' , 9η έκδ., 1978, σελ. 271).

5. Βλ. στην κατεύθυνση αυτή και την ΑΠ 1821/1984 ΠοινΧρ 1985, 564, κατά την οποία «Τιμή νοείται η εκτίμηση που αποδίδεται σε συγκεκριμένο άνθρωπο συμφώνως προς την ηθική και νομική συμπεριφορά του, δηλαδή από την εκπλήρωση των ηθικών και νομικών του καθηκόντων και υπόληψη, η εκτίμηση που του αποδίδεται συμφώνως με την εκπλήρωση της ιδιαίτερης κοινωνικής συμπεριφοράς του». Βλ. όμως και τη διαφορετική προσέγγιση για το περιεχόμενο της υπόληψης του Δ. Σπινέλλι, ό.π., ο οποίος ωστόσο αναγνωρίζει επίσης ότι οι δύο όροι δεν ταυτίζονται.

το άρθρο 363 ΠΚ. Για την τελευταία πρέπει με θετικό τρόπο να παρουσιάζονται τα στοιχεία από τα οποία προκύπτουν επαρκείς ενδείξεις: α) ότι τα όσα ισχυρίστηκε ή διέδωσε ο δράστης είναι ψευδή και επιπλέον β) ότι ο ίδιος γνώριζε ως βέβαιο ότι αυτά δεν ανταποκρίνονταν στην αλήθεια. Τα στοιχεία αυτά αποτελούν αναγκαίους όρους για την πλήρωση της νομοτυπικής μορφής –αντικειμενικής και υποκειμενικής υπόστασης– της συκοφαντικής δυσφήμισης και είναι αυτοί ακριβώς οι όροι που τη διακρίνουν από την απλή δυσφήμιση. Όπως λοιπόν ισχύει σε όλα τα διακεκριμένα εγκλήματα, η παραπομπή για συκοφαντική δυσφήμιση μπορεί να δικαιολογηθεί μόνον όταν υπάρχουν επαρκείς ενδείξεις για τη συνδρομή των στοιχείων που τη διαφοροποιούν από το βασικό έγκλημα της απλής δυσφήμισης⁶. Όπως, για παράδειγμα, δε θα μπορούσε να παραπεμφθεί στο ακροατήριο κάποιος με την κατηγορία της συμμετοχής σε ομαδικό βιασμό (άρθρο 336 παρ. 2 ΠΚ), επειδή «δεν προέκυψε ότι τέλεσε μόνος του την πράξη», έτσι δεν μπορεί να παραπέμπεται και για συκοφαντική δυσφήμιση με την αιτιολογία ότι δεν προέκυψε η αλήθεια των γεγονότων.

Και ως προς το σημείο, λοιπόν, αυτό το δημοσιευμένο βούλευμα δεν είναι επαρκώς αιτιολογημένο.

4. Η αναφορά στο περιεχόμενο του άρθρου 367 ΠΚ θέτει επιπλέον ζητήματα. Στην εισαγγελική πρόταση σημειώνεται ότι, ακόμα κι αν όσα διαδόθηκαν ανταποκρίνονταν στην πραγματικότητα, «δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι προσέφεραν στην πληροφόρηση, ενημέρωση και κατατόπιση του κοινού, γιατί δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι για την κυκλοφορία του παραπάνω βιβλίου έπρεπε να πληροφορηθεί το κοινό και να ενημερωθεί για τούτο».

Με τη σκέψη αυτή δε θα μπορούσε εύκολα να συμφωνήσει κανείς. Θα πρέπει αρχικά να αναφερθεί ότι στο άρθρο 367 ΠΚ, με βάση το οποίο μπορούν να δικαιολογηθούν –και, επομένως, να μη θεωρηθούν τελικώς άδικες– πράξεις εξύβρισης (άρθρο 361 ΠΚ) και απλής δυσφήμισης (άρθρο 362 ΠΚ), απαριθμούνται ενδεικτικά περισσότεροι από έναν λόγοι άρσης του αδικού, που όλοι στηρίζονται σε μία στάθμιση συμφερόντων: της τιμής –και της υπόληψης– από τη μια πλευρά και της ενάσκησης συγκεκριμένων δικαιωμάτων και καθηκόντων από την άλλη. Στα πλαίσια της στάθμισης αυτής, ο νομοθέτης ορίζει γενικά ότι δεν αποτελεί άδικη πράξη η διατύπωση δυσμενούς κριτικής για μια επιστημονική εργασία (άρθρο 367 παρ. 1 περ. α' ΠΚ), χωρίς να θέτει επιπλέον περιορισμούς ως προς τον τρόπο που γίνεται η συγκεκριμένη κριτική. Η δικαιολόγηση της προσβολής της τιμής στην περίπτωση αυτή προκύπτει από τη σκέψη ότι η επιστήμη, όπως και οι τέχνες, βρίσκονται σε διαρκή εξέλιξη και η πρόοδος τους επιτελείται και με την κριτική αξιολόγηση κάθε συμβολής. Η κριτική, επομένως, θετική και αρνητική, προάγει την ίδια την επιστήμη ή την τέχνη, υπηρετώντας με τον τρόπο αυτό το κοινωνικό σύνολο⁷. Όταν μάλιστα μια επιστημονική εργασία δημοσιεύεται και πωλείται με τη μορφή βιβλίου ή χρησιμοποιείται ως διδακτικό εγχειρίδιο, η δημόσια κριτική δε συνεισφέρει απλώς στον επιστημονικό διάλογο, αλλά επιπλέον και στην ενημέρωση του κοινού σχετικά με το περιεχόμενο και τα πιθανά λάθη που

υπάρχουν στο βιβλίο, έτσι ώστε, ακόμα κι αν ο αναγνώστης δεν υιοθετήσει την κριτική, να είναι πάντως προετοιμασμένος να ελέγξει το περιεχόμενο αυτών που διαβάσει. Η βιβλιοκρισία, όσο οξεία και αρνητική και αν είναι, αποτελεί, λοιπόν, σε κάθε περίπτωση έκφραση «δικαιολογημένου ενδιαφέροντος» οποιουδήποτε σκεπτόμενου ανθρώπου και προσφέρει αυτονομία στην πληροφόρηση, ενημέρωση και κατατόπιση του κοινού (άρθρο 367 παρ. 1 περ. γ' ΠΚ)⁸. Αλλωστε και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), αναφερόμενο κατ' επανάληψη στην ελευθερία της έκφρασης μέσω του Τύπου ως ενός από τα «ουσιώδη θεμέλια μιας δημοκρατικής κοινωνίας», δέχεται παγίως ότι υπάρχει δικαίωμα μετάδοσης πληροφοριών και ιδεών γύρω από όλα τα θέματα δημόσιου ενδιαφέροντος, ακόμα κι αν οι μεταδιδόμενες πληροφορίες ή ιδέες «θίγουν, σοκάρουν ή ενοχλούν»⁹.

Βεβαίως, κανένα δικαίωμα δεν προστατεύεται με απόλυτο τρόπο. Περιορισμοί υπάρχουν τόσο στο δικαίωμα επιστημονικής κριτικής όσο και σε αυτό της ενημέρωσης της κοινής γνώμης και η τήρηση αυτών ακριβώς των περιορισμών ελέγχεται τελικά και στην εισαγγελική πρόταση και θα πρέπει ασφαλώς να ελεγχθεί και στο ακροατήριο. Και το ΕΔΔΑ, εξάλλου, έχει κατ' επανάληψη δεχτεί ότι το δικαίωμα πληροφόρησης μπορεί να υπόκειται σε περιορισμούς, εφόσον πάντως αυτοί προβλέπονται στο νόμο και είναι απολύτως αναγκαίοι σε μια δημοκρα-

6. Το συμπέρασμα αυτό μπορεί να συναχθεί ευχερώς και από τη νομολογία του Αρείου Πάγου. Βλ. ενδεικτικά ΣυμβΑΠ 1573/2001 ΠοινΔικ 2002, 222: αν δεν αποδεικνύεται ότι το δυσφημιστικό γεγονός είναι ψευδές, καταλειπόμενων αμφιβολιών περί της αληθείας ή αναληθείας αυτού, δεν στοιχειοθετείται το έγκλημα της συκοφαντικής δυσφήμισης, ΣυμβΑΠ 2336/2002 ΠοινΧρ 2003, 820: Το Δικαστικό Συμβούλιο, αν δεν προκύπτει ότι το γεγονός που ισχυρίζεται ή διαδίδει ο κατηγορούμενος είναι ψευδές, έχει την υποχρέωση να ερευνήσει περαιτέρω αν στοιχειοθετείται το έγκλημα της απλής δυσφημίας και, εάν δεν συγκροτείται ούτε το τελευταίο, να ερευνήσει αν τελέσθηκε η αξιόποινη πράξη της εξύβρισης, ΣυμβΑΠ 542/2003 ΠοινΧρ 2004, 121: Για τη θεμελίωση της συκοφαντικής δυσφήμισης απαιτείται αντικειμενικώς μεν ισχυρισμός ή διάδοση ενώπιον τρίτου για κάποιον άλλο ψευδούς γεγονότος που είναι πρόσφορο να βλάψει την τιμή ή την υπόληψη αυτού, υποκειμενικώς δε πρόθεση του υπαιτίου που περιλαμβάνει, εκτός άλλων, τη γνώση ότι το ισχυρισθέν ή διαδοθέν ενώπιον τρίτου γεγονός είναι ψευδές.

7. Βλ. Τ. Φιλλιπίδη, Η προστασία δεδικοιολογημένων συμφερόντων επί των εγκλημάτων κατά της τιμής, σελ. 258.

8. Ως «δικαιολογημένο ενδιαφέρον» στη διάταξη αυτή ορίζεται «το συμφέρον του οποίου η επιδίωξη δεν αντιτίθεται στο δίκαιο ή στα χρηστά ήθη». Βλ. Α. Μπουρόπουλου, Ερμηνεία του Ποινικού Κώδικος, Β', 1960, σελ. 678, Μ. Μαργαρίτη, Ποινικός Κώδικας, άρθρο 367. 5, Δ. Σπινέλλη, Εγκλήματα κατά της τιμής, 1982, σελ. 81, Κ. Χατζικώστα, Προσβολές της τιμής από δικαιολογημένο ενδιαφέρον, 2005, σελ. 59. Βλ. τον ίδιο ορισμό ενδεικτικά και σε ΣυμβΑΠ 451/2000 ΠοινΧρ 2000, 921, ΑΠ 73/2002 ΠΛογ 2002, 62, ΔιατΕισΕφΑιγαίου (Δ. Μαργαλιάνη) 4/2002 ΠοινΔικ 2003, 795.

9. Βλ. ΕΔΔΑ Da Sylva v. Portugal (28.9.2000), par. 30 – Janowski v. Poland (21.1.1999), par. 30.

10. Βλ. ενδεικτικά ΕΔΔΑ Oberschlick v. Austria (1.7.1997) par. 29 – Da Sylva v. Portugal (28.9.2000), par. 30.

τική κοινωνία¹⁰. Στο ελληνικό δίκαιο το επιτρεπτό όριο μεταξύ προσβολής της τιμής αφενός και άσκησης επιστημονικής κριτικής ή ενημέρωσης της κοινής γνώμης αφετέρου διαγράφεται από το άρθρο 367 παρ. 2 περ. β' ΠΚ, με βάση το οποίο ο άδικος χαρακτήρας τόσο της εξύβρισης όσο και της απλής δυσφήμισης δεν μπορεί να αρθεί όταν από τον τρόπο της εκδήλωσης ή από τις περιστάσεις υπό τις οποίες τελέστηκε η πράξη, προκύπτει «σκοπός εξύβρισης». Σκοπός εξύβρισης υπάρχει όταν η δυσμενής κρίση ή φράση ή οι άλλες μειωτικές της τιμής εκδηλώσεις υπερακοντίζουν το σκοπό για τον οποίο γίνονται, όταν, δηλαδή: α) δεν υπάρχει αναλογία μεταξύ του σκοπού που υπηρετείται και της προσβολής της τιμής και β) ο ίδιος σκοπός θα μπορούσε να υπηρετηθεί εξίσου αποτελεσματικά με εκφράσεις λιγότερο προσβλητικές¹¹. Η τήρηση αυτών των ορίων κρίνεται με βάση τις ιδιαιτερότητες κάθε περιστατικού. Τα όρια της επιτρεπόμενης κριτικής συναρτώνται άμεσα με το βαθμό της δημόσιας παρέμβασης που έχει προηγουμένως επιχειρήσει το θιγόμενο πρόσωπο. Όταν η δημόσια παρέμβαση –όπως η διεκδίκηση πολιτικών θέσεων αλλά και η δημόσια διατύπωση επιστημονικών απόψεων– είναι σημαντική, τότε η κριτική μπορεί να είναι εντονότερη¹². Μόνη, άλλωστε, η υπερβολή ή η άσκηση οξείας κριτικής δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι υποδηλώνει σκοπό εξύβρισης. Τόσο στη θεωρία, όσο και στη νομολογία, γίνεται ευρύτερα δεκτό ότι η άσκηση κριτικής ενέχει από τη φύση της το στοιχείο της υπερβολής προκειμένου να «συγκινήσει» ή να προσελκύσει το ενδιαφέρον¹³ και για το λόγο αυτό θεωρούνται επιτρεπτές ακόμα και οξείες ή «πολεμικές» διατυπώσεις ή υπερβολές αλλά και γενικεύοντες χαρακτηρισμοί του «αντιπάλου»¹⁴. Ο λόγος μπορεί να είναι οξύς και ακραίος όταν αυτό είναι **αναγκαίο** για να καταδειχτεί η προβληματική όψη κάποιων πραγμάτων, υπό την προϋπόθεση βέβαια ότι η σημασία των προβλημάτων είναι ανάλογη της προκαλούμενης προσβολής της τιμής.

Σε κάθε περίπτωση, όταν το δικαστήριο της ουσίας δέχεται την ύπαρξη σκοπού εξύβρισης και άρα την υπέρβαση των ορίων δικαιολόγησης της πράξης, ο Άρειος Πάγος απαιτεί να σημειώνεται **ποιες φράσεις ή τρόπο** θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει ο δράστης ώστε να μην υπερβεί το αναγκαίο για τη διαφύλαξη του δικαιολογημένου ενδιαφέροντος μέτρο¹⁵.

5. Τέλος, ένα ακόμα ιδιαίτερα ενδιαφέρον ζήτημα που τίθεται στα δημοσιεύσιμα κείμενα έχει σχέση με τις προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν προκειμένου να θεμελιωθεί ποινική ευθύνη του εκδότη, διευθυντή και διευθυντή σύνταξης της εφημερίδας.

Στην εισαγγελική πρόταση, όπως και στο βούλευμα, ορθά σημειώνεται ότι η ποινική ευθύνη των προσώπων αυτών δεν μπορεί να συναχθεί από μόνη την ιδιότητά τους. Μία τέτοια θεώρηση θα αποτελούσε αποδοχή αντικειμενικής ποινικής ευθύνης, η οποία είναι αντίθετη στο άρθρο 2 παρ. 1 Συντ. Αυτός είναι, άλλωστε, και ο λόγος που καταργήθηκε το άρθρο 46 ΑΝ 1092/1938, «περί Τύπου», με βάση το οποίο οι διευθυντές, ιδιοκτήτες και εκδότες εφημερίδων ή περιοδικών τιμωρούνταν πάντα ως αυτορρογοί των εγκλημάτων που τελούνταν μέσω των δικών τους εντύπων, εκτός αν αποδείκνυαν οι ίδιοι ότι η δημοσίευση έγινε εν αγνοία τους, οπότε τεκμαιρόταν –και μάλιστα

με αμάχητο τεκμήριο¹⁶– ότι ευθύνονταν για την από αμέλεια τέλεση της πράξης. Η ρύθμιση αυτή είχε επικριθεί ως αντίθετη στη θεμελιώδη και συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή *nullum crimen nulla poena sine culpa*¹⁷ και καταργήθηκε τελικά με το Ν 2243/1994. Από τότε γίνεται παγίως δεκτό τόσο στη νομολογία¹⁸ όσο και στη θεωρία¹⁹ –είχε διευκρινιστεί άλλωστε και κατά τη συζήτηση στη Βουλή²⁰– ότι η ποινική ευθύνη των συγκεκριμένων προσώπων μπορεί να θεμελιωθεί μόνο στους κανόνες περί συμμετοχικής δράσης του Ποινικού Κώδικα και, ειδικότερα, στο άρθρο 45 αυτού, στο οποίο αναφέρεται και το σχολιαζόμενο βούλευμα²¹.

Ωστόσο, η υιοθέτηση της άποψης αυτής έχει συγκεκριμένες συνέπειες. Η απλή αναφορά στο άρθρο 45 ΠΚ, δεν είναι προφανώς αρκετή για την άσκηση ποινικής δίωξης και πολύ περισσότερο για την παραπομπή στο ακροατήριο, όταν από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει η **τεκμηρίωση** των όρων της συναυτουργικής δράσης. Για να παραπεμφθεί κάποιος ως συναυτουργός σε ένα έγκλημα πρέπει αρχικά, σε αντικειμενικό επίπεδο, να υπάρχουν ενδείξεις ότι έχει «συμπραγματώσει» με κάποιον άλλο τους όρους της αντικειμενικής υπόστασης και στη συνέχεια, σε υποκειμενικό επίπεδο, να διαπιστωθεί ότι υπήρχε κοινός δόλος, δόλος, δηλαδή, όχι μόνο να τελεστεί το έγκλημα, αλλά και να τελεστεί από κοινού με τον άλλο. Τα στοιχεία αυτά

11. Βλ. πιο αναλυτικά Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου, Εγκλήματα κατά προσωπικών αγαθών, 2006, σελ. 375. Βλ. επίσης Δ. Σπινέλλη, Εγκλήματα κατά της τιμής, 1982, σελ. 81, του ίδιου, Παρατηρήσεις σε ΕφΑθ 4054/1992 ΠοινΧρ 1992, 302.

12. Βλ. ευρύτερα για τον τρόπο ερμηνείας του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ από το ΕΔΔΑ Γ. Φωτόπουλου/Α. Μπίτσιου, Είναι ο Τύπος «κίνδυνος» και η ιδιωτική ζωή εμπόδιο; ΝοΒ 2005, 836 επ.

13. Βλ. εισαγγελική πρόταση (Α. Νικολόπουλου) σε ΣυμβΠλημ-Καβάλας 147/1994 Υπερ 1995, 993 (996), με σχόλιο Σ. Παύλου.

14. Βλ. σχετικά Χ. Σατλάνη, Μεθοδολογικά προλεγόμενα για τον αποκλεισμό και τον περιορισμό του αξιοποιήσιμου - Συγχρόνως μία εισαγωγή στην ερμηνευτική του Ποινικού Δικαίου, 1999, σελ. 318, Κ. Χατζηκώστα, Προσβολές της τιμής από δικαιολογημένο ενδιαφέρον, 2005, σελ. 69. Βλ. επίσης στην ίδια κατεύθυνση ΒΓΗ 36, 85 με παρατηρήσεις Γ. Αρτζ, JZ 1989, 647, Th. Lenckner, σε: Schönke/Schröder, StGB, 27. Aufl., § 193.16, 16a.

15. Βλ. ΑΠ 1008/1992 ΠοινΧρ 1992, 790, ΑΠ 2215/1992 ΠοινΧρ 1993, 53, ΑΠ 1260/1995 ΠοινΧρ 1996, 377, ΑΠ 1783/2003 ΠοινΧρ 2004, 646.

16. Βλ. ΑΠ 1790/1987 ΠοινΧρ 1988, 311.

17. Βλ. σχετική κριτική σε Ν. Σταθάτου, Οι υπεύθυνοι εις τα αδικήματα Τύπου - Η επί αμέλεια ειδική ευθύνη, ΠοινΧρ 1970, 471 επ., Α. Ψαρούδα-Μπενάκη, Οι ποινικώς υπεύθυνοι διά τα εγκλήματα του Τύπου, ΠοινΧρ 1969, 61 επ. Βλ. επίσης Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής της 8.9.1994.

18. Βλ. ενδεικτικά ΑΠ 59/1997 ΠοινΧρ 1997, 1510, ΑΠ 1003/2001 ΝοΒ 2002, 413, ΑΠ 1591/2003 ΠοινΧρ 2004, 449.

19. Βλ. Γ. Σταθία, Ερμηνεία του νέου νόμου περί Τύπου, 1996.

20. Βλ. Πρακτικά Βουλής, συν. ΡΟΖ/21.9.1994, σελ. 7527, 7531, αλλά και Πρακτικά Διαρκούς Κοινοβουλευτικής Επιτροπής 23.8.1994, σελ. 42-43.

21. Βλ. εντούτοις και ΑΠ 1035/2004 ΠοινΛογ 2004, 1307, που χαρακτηρίζει τον εκδότη του εντύπου «άμεσο συνεργό».

δεν ελέγχονται μόνο στο ακροατήριο, όπως φαίνεται να υπονοείται στην εισαγγελική πρόταση. Στη νομολογία μας γίνεται αντίθετα δεκτό ότι στις περιπτώσεις της κατά συναυτουργία τέλεσης μιας πράξης, το παραπεμπτικό βούλευμα έχει την απαιτούμενη ειδική και εμπειροστατωμένη αιτιολογία μόνον «όταν περιέχονται σε αυτό με πληρότητα, σαφήνεια και χωρίς αντιφάσεις **τα πραγματικά περιστατικά που προέκυψαν από την ανάκριση και θεμελιώνουν την ύπαρξη επαρκών ενδείξεων ενοχής του κατηγορουμένου** για το έγκλημα που ασκήθηκε κατ' αυτού ποινική δίωξη, οι αποδείξεις από τις οποίες προέκυψαν τα περιστατικά αυτά και **οι σκέψεις και νομικοί συλλογισμοί, βάσει των οποίων το Συμβούλιο έκρινε ότι από τα περιστατικά προκύπτουν επαρκείς ενδείξεις για την παραπομπή του κατηγορουμένου στο ακροατήριο**»²². Όπως, λοιπόν, δε θα μπορούσε να θεωρηθεί αιτιολογημένο ένα βούλευμα που θα παρέπεμπε στο ακροατήριο, ως συναυτουργό, τον προϊστάμενο ενός υπαλλήλου που τέλεσε απάτη, με μόνη αναφορά στη γνώση ότι τελέστηκε η απάτη, η οποία μάλιστα γνώση δεν προκύπτει από κανένα πραγματικό περιστατικό, άλλο τόσο δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι αιτιολογημένο ένα βούλευμα όταν παραπέμπει στο ακροατήριο τον εκδότη, διευθυντή και διευθυντή σύνταξης μιας εφημερίδας με αναφορά μόνο στην ιδιότητά τους και στον «τεκμαιρόμενο» από αυτήν δόλο τους. Γιατί έτσι επιστρέφουμε, από πλάγιο δρόμο, και πάλι στην αντικειμενική ποινική ευθύνη.

Θα άξιζε να αναφερθεί στο σημείο αυτό ο διαφορετικός τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζεται από τη νομολογία του Ακυρωτικού μας η αντίστοιχο περιεχομένου ευθύνη των διευθυντικών στελεχών εταιριών που ρυπαίνουν το περιβάλλον, παρά μάλιστα το γεγονός ότι ως προς τη δική τους ποινική ευθύνη υπάρχει ειδική διάταξη στο νόμο (άρθρα 11 παρ. 1 Ν 743/1977, 28 παρ. 5 Ν 1650/1986). Ο Άρειος Πάγος έχει κρίνει αναιρετέες αποφάσεις και βουλεύματα που αναγνωρίζουν ποινική ευθύνη στους πλοιάρχους ή στα διευθυντικά στελέχη επιχειρήσεων εφόσον δεν αναφέρουν «**συγκεκριμένα περιστατικά**» από τα οποία να προκύπτει ότι αυτοί ασκούσαν πραγματικό έλεγχο κατά την τέλεση της πράξης και κάλυπταν με δόλο την προσβλητική για το περιβάλλον δραστηριότητα²³. «Η εγγυητική θέση του εκπροσώπου», σημειώνει ο Π. Μπρακουμάτσος²⁴, «θα πρέπει να ερευνάται από τον εφαρμοστή του δικαίου σε κάθε περίπτωση, προκειμένου να αποκλειστεί “η τεκμαιρόμενη πλασματική ευθύνη”, π.χ. του έχοντος τυπικά την ιδιότητα του Προέδρου του ΔΣ του νομικού προσώπου κ.λπ.».

Αντίστοιχα, για την τεκμηρίωση της παραπομπής του εκδότη, διευθυντή και διευθυντή σύνταξης μιας εφημερίδας ή περιοδικού όταν τελείται ένα έγκλημα προσβολής της τιμής, πρέπει πρωτίστως να ερευνάται η **πραγματική συμβολή** τους στην τέλεση της πράξης. Ειδικότερα, με δεδομένο ότι κατά τον Άρειο Πάγο, «η σύμπραξη στην εκτέλεση μπορεί να συνίσταται ή στο ότι καθένας πραγματώνει την όλη αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος ή στο ότι το έγκλημα πραγματώνεται με συγκλίνουσες επί μέρους πράξεις των συμμετόχων, ταυτόχρονες ή διαδοχικές»²⁵, σύμπραξη για την προσβολή της τιμής θα μπορούσε να είναι νοητή αν για να εκδοθεί το επίμαχο τεύχος του περιοδικού «**συνεργάστηκαν**» πράγματι **όλα** τα πιο πάνω πρό-

σωπα, αν, δηλαδή, **συσκέφθηκαν και συναποφάσισαν** όλοι μαζί να προχωρήσουν στην έκδοση. Το στοιχείο αυτό καθόλου δεν προκύπτει αυτόματα από τη θέση που κατέχουν. Γιατί είναι πιθανό είτε γενικά είτε και *ad hoc* –επειδή λ.χ. έχουν κάποιες άλλες ασχολίες τη συγκεκριμένη στιγμή, απουσιάζουν σε κάποιο ταξίδι ή έχουν μεταβιβάσει την αρμοδιότητα ελέγχου σε τρίτο πρόσωπο– να μη συμμετέχουν όλοι ή και ορισμένοι από αυτούς στη λήψη της απόφασης. Άλλωστε οι ειδικότεροι λόγοι μιας πιθανής απουσίας από την ομάδα που αποφασίζει την έκδοση δεν ενδιαφέρουν. Για την άσκηση της ποινικής δίωξης και την παραπομπή στο ακροατήριο είναι σημαντικό –με θετικό τρόπο– να προκύπτουν οι αναγκαίες ενδείξεις ότι συνέπραξαν, ότι αναμείχθηκαν πραγματικά, στη συγκεκριμένη έκδοση. Μόνον έτσι μπορούν εξάλλου να θεμελιωθούν και επαρκείς ενδείξεις για την ύπαρξη του αναγκαίου δόλου, την αποδοχή, δηλαδή, της προσβολής της τιμής, ενώ, όταν η δίωξη αφορά το έγκλημα της συκοφαντικής δυσφήμισης, πρέπει επιπλέον να προκύπτουν επαρκείς ενδείξεις και για τη **γνώση** τους ως προς τη διάδοση **ψευδών** γεγονότων. Αν τα στοιχεία αυτά δεν προκύπτουν, η ποινική δίωξη και, πολύ περισσότερο, η παραπομπή στο ακροατήριο δεν μπορεί να δικαιολογηθεί²⁶.

Το βούλευμα, λοιπόν, δεν έχει **και** ως προς το σημείο αυτό την αναγκαία, ειδική και εμπειροστατωμένη αιτιολογία.

22. Βλ. έτσι εντελώς ενδεικτικά την ΣυμβΑΠ 592/2000 ΠοινΧρ 2000, 1004, για μία περίπτωση απάτης κατά συναυτουργία (οι υπογραμμίσεις δικές μου).

23. Βλ. ΣυμβΑΠ 807/1989 ΠοινΧρ 1990, 174, με την οποία αναιρείται το προσβαλλόμενο βούλευμα που απέρριψε αίτημα επανάληψης διαδικασίας, μολοντί ο κατηγορούμενος δεν ασκούσε πραγματικό έλεγχο της εταιρίας κατά το επίμαχο χρονικό διάστημα και επομένως μόνο εξ αμελείας μπορούσε να έχει τελέσει το έγκλημα. Βλ. επίσης ΑΠ 746/2005 ΠοινΧρ 2005, 1017, με την οποία αναιρείται η προσβαλλόμενη απόφαση για έλλειψη αιτιολογίας, διότι δεν εκτίθενται σε αυτά περιστατικά που να στηρίζουν την κρίση ότι ο αναιρεσείων, νόμιμος εκπρόσωπος ΑΕ, γνώριζε πως η εκπροσωπούμενη από αυτόν εταιρία υποβάθμιζε το περιβάλλον».

24. Βλ. Π. Μπρακουμάτσου, Η ποινική ευθύνη των εκπροσώπων των νομικών προσώπων, ΠοινΔικ 2000, 1251 (1255).

25. Βλ. ΑΠ 1591/2003 ΠοινΧρ 2004, 449. Βλ. αντίστοιχα ΑΠ 1389/2001 ΠοινΔικ 2002, 100.

26. Βλ. άλλωστε έτσι ΣυμβΠλημΑθ 2004/1996 ΠοινΧρ 1996, 1144, που καταλήγει σε απαλλακτική κρίση επειδή «δεν προκύπτει συγκεκριμένη ανάμειξη στη σύνταξη του επίμειπτου άρθρου», στηριζόμενο στη σκέψη ότι «η ποινική ευθύνη για τα ειρημένα εγκλήματα αντιμετωπίζεται κατά τις κοινές διατάξεις των άρθρων 45-49 ΠΚ, αναζητείται δηλαδή κάθε φορά ο φυσικός αυτουργός και οι συμμετοχοί αυτού στην πράξη, *κατά τα* ισχύοντα και *επί κάθε άλλου εγκλήματος*. Για να υπάρξει συνεπώς ευθύνη των Εκδότη, Διευθυντή Σύνταξης και Αρχισυντάκτη εφημερίδας για αδίκημα τελεσθέν δι' αυτής ως οργάνου, θα πρέπει ο μινυτής να υποστηρίξει και εκ της ανακριτικής διαδικασίας να επιβεβαιώνεται, ότι αυτοί υπήρξαν είτε φυσικοί αυτουργοί της πράξης, είτε ηθικοί αυτουργοί ή άμεσοι ή απλοί συνεργοί». Βλ. αντίστοιχα ΣυμβΠλημΡοδόπης 32/1996 Υπερ 1997, 359, με θετικό σχόλιο Σ. Παύλου, που οδηγείται σε απαλλακτική για τον εκδότη και διευθυντή εφημερίδας κρίση, σημειώνοντας μεταξύ άλλων ότι «στην υπό κρίση περίπτωση δεν προκύπτει *αν και πώς* περιήλθε σε γνώση των κατηγορουμένων το επίδικο δημοσίευμα» (οι υπογραμμίσεις δικές μου).